

van
Otterplaat
tot Groenveldsweid

Een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden

29e Jaargang - November 2023

'De Otterplaat'

Het blad 'De Otterplaat' is een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden. Het verschijnt eenmaal per jaar en is gratis voor donateurs van de Stichting. De donatie is minimaal € 12,50 per jaar, losse nummers kosten € 8,50.

De Stichting Langedijker Verleden werd opgericht op 20 februari 1987 als opvolger van de Stichting i.o. Verborgten Verleden Langedijk, welke al bestond sinds 14 september 1984. De stichting staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Alkmaar onder nummer 41239871 en is een culturele ANBI Stichting. Giften aan de stichting kunnen daardoor door de gever voor 125 % als aftrekpost worden opgevoerd bij de belastingaangifte.

Bankrekeningnummer:

Rabobank Alkmaar e.o.: NL39 RABO 0346 6261 37

Website: www.langedijkerverleden.nl

e-mail: info@langedijkerverleden.nl

Het bestuur van de Stichting Langedijker Verleden bestaat uit:

Hans de Graaf (voorzitter) tel. 06-42657846

Dick Zuiderbaan (secretaris) tel. 06-23938211

Henk van Kleef (penningmeester) tel. 06-22317471

Tanja Kuiper (donateursadministratie) tel. 0226-315422

Piet van Kleef (webmaster-social media) tel. 0226-314802

Fokko Bons tel. 06-14174405

Arie Kaan tel. 06-25405385

Maarten Koning tel. 0226-755338

Frans Tromp tel. 0226-320319

Ereleden:

In 1999 Jan IJff (1917-2007)

In 2001 Jaap de Groot (1924-2003)

In 2006 Jan Wijn (1926-2016)

In 2022 Cor Oudendijk (1954-2012)

In 2022 Evert van der Plas

In 2022 Guus van der Plas-Borst

De redactie van 'De Otterplaat' bestaat uit:

Hans de Graaf, Joop Engeringh, Maarten Koning, Jan Marsman jr., Ineke Ooijevaar en Dick Zuiderbaan.

Redactieadres: Kroonstraat 1, 1724 RL Oudkarspel

e-mailadres redactie: hdegraaf1@ziggo.nl

ISSN 1388-6215

Copyright: Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie en met vermelding van naam van de auteur en naam van het blad.

Druk: Zeeman Reclamegroep BV, Den Helder

Inhoudsopgave:

	blz
Overpeinzing bij de voorplaat <i>Jan Marsman jr.</i>	2
Voorwoord <i>Hans de Graaf</i>	3
Seizoen 2022-2023 <i>Dick Zuiderbaan</i>	4
Reacties op het vorige nummer <i>Redactie</i>	6
Zij waren actief voor de Langedijker historie <i>Arie Kaan</i>	8
Het nieuws van 100 jaar geleden <i>Jan Marsman jr.</i>	10
3 generaties melkslijters Van Rijn: Gerardus, Gert en Gerard <i>Dick Zuiderbaan</i>	16
Café 't Karrewiel <i>Tiny Kramer-van der Gragt</i>	24
Twee cafés aan de Laanweg <i>Joop Engeringh</i>	30
Peter Kuilboer vertelt, Anekdoten uit de slagerswinkel <i>José Ursem-Kuilboer</i>	37
Het boekje van mijn vader Roel Kuin <i>Jaap Kuin</i>	42
Uitvaartvereniging St. Barbara Langedijk 100 jaar! Of toch niet.....? <i>Geeske Leek</i>	48
22 september 1936 De bloednacht, opschudding in Broek op Langedijk <i>Frits Kool</i>	53
Boek Dossier Dirk, Leven met een NSB-burgemeester <i>Harry Vogels</i>	58

Overpeinzingen bij de voorplaat

Voor de voorplaat van de Otterplaat zijn we weer terug in Zuid-Scharwoude. Deze editie is gekozen voor een foto van het noordelijkste gedeelte van de Dorpsstraat van Zuid-Scharwoude. Tot nu toe stonden op de voorplaat steeds foto's van rond 1900. Dit jaar viel de beslissing op een foto van iets latere datum, namelijk van circa 1928. Wie de fotograaf was, is jammer genoeg (nog) niet bekend. Wel is bekend dat deze afbeelding ook is gebruikt voor de uitgave van een ansichtkaart, maar daarop staat helaas ook geen vermelding van fotograaf of uitgever.

De fotograaf heeft een mooie zonnige dag gekozen voor zijn werk, waarschijnlijk in de zomer. Gezien de schaduw op de weg is hij al vroeg in de morgen op pad gegaan om zijn foto('s) te maken. De fotograaf staat net ten noorden van de plek waar thans de doorsteek naar de Lindenlaan is, en heeft zijn fototoestel naar het zuiden gericht. Uiterst links zien we nog een puntje van de boerderij, gebouwd in 1745 en bewoond door de familie Van Twuijver. In 1948 werd deze steen voor steen afgebroken en weer opgebouwd in het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem. Omdat de fotograaf midden op de Dorpsstraat staat geeft dat een fraaie doorkijk, maar ook de Voorburggracht rechts op de foto heeft zijn aandacht. Van de huizen die links en rechts op de foto staan, zijn er niet veel meer over. In de afgelopen bijna 100 jaar is op deze plek veel veranderd. Alleen het tweede huis aan de rechterkant van de Dorpsstraat bestaat thans nog. De andere huizen links en rechts van de Dorpsstraat zijn gesloopt, vervangen of verbouwd. Het hele kleine huisje rechts, net voorbij de brug, is gesloopt tijdens de ruilverkaveling in de jaren '70 om ruimte te maken voor de Voorburggracht (als weg). Ongeveer tegenover dat kleine huisje is thans de toegang vanaf de Dorpsstraat naar de Lindenlaan. Het water van de Voorburggracht is gedempt tijdens de eerdergenoemde ruilverkaveling en de brug is toen uiteraard ook gesneuveld. De brug ging naar wat thans Voorburggracht 241 is.

Op zoek naar een geschikte foto voor de voorplaat werd deze foto aangedragen door ons mede-redactielid Joop Engeringh. Onder andere zijn vader Henk, zijn tante Alida en zijn ome Jan, de kapper, staan op de foto. De familie Engeringh woonde toentertijd op de Prinsengracht. Opa J.M.J. Engeringh had daar grond gekocht van de heer

Prins en bouwde er huis na huis. Bij de kapperszaak van Jan werd waarschijnlijk de fotograaf opgemerkt en zijn Henk en Alida, daar op visite, snel naar buiten gekomen. Links staat de vader van Joop, dorpsstimmerman Henk Engeringh (geb. 1911), op klompen, met een grote pet op en met zijn hondje in zijn armen. Daarnaast staat diens tante Alida Engeringh-Bolten (geb. 1898). Zij dreef op dat moment in Noord-Scharwoude een hoedenwinkel, zie advertentie.

Nieuwe Langedijker Courant, 29 augustus 1929

Volgens een artikel op dezelfde pagina van deze krant zou mw. Engeringh-Bolten haar hoedenwinkel kort daarna overdragen, omdat ze vertrok uit de gemeente. Na haar vertrek naar Schagen werd deze hoedenzaak voortgezet door de dames Urs en Aaf Bekker.

De derde persoon van links is Jan Engeringh (geb. 1901), hij had in een van de huizen links een kapperszaak, thans Dorpsstraat 494, waar Genki Sushi & Wok 2Go is gevestigd. Van de overige personen op de foto zijn de namen niet bekend. Naast Jan Engeringh staat een man met flessen in zijn armen. Het lijken melkflessen die hij vasthoudt, maar of die toen al gebruikt werden, is mij niet bekend. Rechts leunt een man met een vrij karakteristiek gezicht op zijn fiets tegen het hek. In zijn rechterhand houdt hij mogelijk een boek vast. Volgens mededeling was deze man waarschijnlijk meteropnemer in dienst van de gasfabriek of gemeentebode. Wellicht weet een van onze lezers het antwoord wie hij is en welke functie hij had.

In de Voorburggracht vaart een man met een vrij grote praam. Zo te zien heeft hij de fotograaf ook opgemerkt, hopelijk let hij nog wel op zijn werk. In de verte komen 2 mannen op de fiets, mogelijk zijn ze onderweg naar hun werk. Nog iets verder, links achter de fietsers, staat iemand met een groot wit schort voor te kijken, nieuwgierig geworden naar wat daar in de verte gaande is. Rechts achter de fietsers staat een handkar, waarschijnlijk van de

bakker die in zijn wijk aan het venten is.

*Situatie
10 september
2023*

Voorwoord

Met trots bieden we u de alweer 29^e editie van ons blad "Van Otterplaat tot Groenveldsweid" aan. Er is de afgelopen maanden door onze redactieleden en schrijvers weer hard gewerkt om er opnieuw een boeiende uitgave van te maken.

Het doet mij voorts als voorzitter echt heel veel plezier dat de belangstelling voor het werk van onze Stichting Langedijker Verleden zo groot en bovendien groeiende is. Inmiddels hebben we rond de 1100 donateurs. Jullie als donateurs zijn een onmisbare steun en maken het mogelijk dat wij ons werk kunnen doen. Met ongeveer 25 vrijwilligers proberen we alles binnen de stichting te realiseren, maar helaas is er meer werk dan we met onze huidige vrijwilligersgroep kunnen doen. We zijn dan ook dringend op zoek naar een aanvulling op ons vrijwilligersbestand. Concreet gaat het om bezorgers voor de Otterplaat en brieven aan onze donateurs. De brieven gaan bij een groot deel van onze donateurs per e-mail en dat bespaart ons veel druk- en portokosten. Dus als we uw e-mailadres nog niet hebben, geef deze aan ons door. Heel dringend zijn we op zoek naar vrijwilligers die af en toe eens op een zondagmiddag in Het Regthuis dienst willen doen als suppoost. We zorgen ervoor dat u wordt geïnstrueerd, zodat u onze bezoekers goed te woord kunt staan en kunt vertellen over wat er in Het Regthuis is te zien. Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat dit heel erg leuk is om te doen. Een andere maar zeker zo'n belangrijke taak is het beheren van ons donateurenbestand. Ook hiervoor zoeken we een enthousiaste vrijwilliger. Dit is een taak die u thuis, en op het moment dat het u zelf past, kunt uitvoeren.

Tot zover het gedeelte werving. Terug naar de Otterplaat. Wat kunt u in deze editie lezen? Dit jaar bieden we u weer een zeer gevarieerde inhoud aan.

We geven aandacht aan een tweetal heel interessante boeken die in het afgelopen jaar zijn verschenen.

- Harry Vogels onderzocht een minder mooi maar zeker niet minder belangrijk hoofdstuk van de Langedijker geschiedenis. Dirk Stoutjesdijk werd in 1943 eerst waarnemend- en vanaf 1944 tot het einde van de 2^e wereldoorlog NSB-burgemeester van de gemeente Langedijk. Het boek "Dossier Dirk" dat hij hier over schreef is zeer de moeite waard om te lezen.

- Frits Kool schreef het boek "Bloednacht", dit boek gaat over een mooie avond op de kermis van Zuid-Scharwoude in 1936, waarna het helemaal uit de hand liep met een

fataal schot waarbij de jonge Marinus Kool dodelijk werd getroffen door een politiekogel.

Voor velen zal het verhaal dat Tiny Kramer-van der Gragt over café het Karrewiel heel herkenbaar zijn. U leest hoe brandstoffenhandelaar Jenne Kramer caféhouder werd.

Van de vele middenstanders die Langedijk ooit rijk was leest u in deze editie de verhalen van bakker Kuin, slager Kuilboer en melkslijter Van Rijn. Bijzonder hoe verschillende generaties met heel hard werken hun familiebedrijf draaiende hielden.

Een bijzonder verhaal over uitvaartvereniging St. Barbara die volgend jaar het 100-jarig jubileum viert. Geeske Leek dook in de historie van St. Barbara en ontdekte dat deze vereniging al veel ouder blijkt te zijn.

Aan de Laanweg stond ooit station Noord-Scharwoude. Rondom dit station ontwikkelden zich economische activiteiten zoals een groenteveiling en zelfs twee cafés. Nu moeilijk meer voor te stellen als je die plek bezoekt.

*In 1950 zag je nog regelmatig een door paarden getrokken uitvaartkoets.
Op deze foto trekt de uitvaartstoet van de verongelukte vlieger
Jaap van Kleef door de Koog.*

Al met al kunt u na het lezen van deze Otterplaat vaststellen hoe snel de wereld, dus ook Langedijk is veranderd. Van kleine middenstanders naar supermarkten en van door paarden getrokken koetsen naar auto's. En natuurlijk dit is de vooruitgang, maar gelukkig hebben we de foto's nog.

(Ook volgend jaar verschijnt er weer een Otterplaat. Heeft u een boeiend verhaal, een bijzonder voorwerp of foto gerelateerd aan onze Langedijker geschiedenis en wilt u die met de lezers delen, neem dan contact met ons op.)

Seizoen 2022-2023

Donateursavond

De donateursavonden van 2020 en 2021 hebben we ten gevolge van de Covid-19-virus moeten annuleren. Op donderdagavond 24 november 2022, na een onderbreking van 2 jaar, was er weer een ouderwetse donateursavond. De donateursavond, tevens jaarvergadering, werd gehouden in Restaurant De Burg aan de Dorpsstraat in Noord-Scharwoude en de opkomst was enorm.

Tijdens de donateursavond werd aan Janny Oudendijk een oorkonde uitgereikt om haar in 2012 overleden man, Cor Oudendijk te benoemen tot erelid van Stichting Langedijker Verleden voor zijn jarenlange inzet als mede-oprichter, inspirator en motor achter onze stichting. Hij was secretaris van 1984 tot 2008 en voorzitter van 2008 tot 2012

De fraaie oorkondes van de ereleden

Aan Evert van der Plas en Guus van der Plas-Borst werd een oorkonde uitgereikt omdat zij ook benoemd zijn tot erelid van Stichting Langedijker Verleden. Guus voor haar jarenlange inzet als vrijwilligster en Evert voor zijn jarenlange inzet als vrijwilliger en als bestuurslid van 2008 tot 2014.

De oorkonde voor Evert van der Plas werd door Hans de Graaf overhandigd

eigen familie. Tijdens Carla's hele leven werd er vrijwel niet over het oorlogsverleden gesproken, maar ze wil er

Harry Vogels gaf vervolgens een boeiende presentatie over zijn onderzoek naar de NSB-burgemeester van Langedijk, Dirk Stoutjesdijk en het boek dat hij hierover aan het schrijven is.

Dirk Stoutjesdijk was de oorlogsburgemeester van de toenmalige gemeente Langedijk. Dochter Carla Stoutjesdijk klopt bij Vogels aan, nadat hij een boek heeft geschreven over de oorlogsgeschiedenis van zijn

nu mee naar buiten treden. Zelf weet ze er bijna niets van. Het boek zal hier nu meer duidelijkheid over geven.

Harry Vogels gaf een boeiende presentatie

Na de jaarvergadering presenteerde Piet van Kleef de prachtige foto's van Coba de Waard over de dorpen in Langedijk van voor de verkaveling. De foto's van 'vroeger' werden door iedereen zeer gewaardeerd.

Bestuur

In januari 2023 zijn Ida Tauber-de Waard en Jan de Nijs gestopt met hun bestuursfunctie voor Stichting Langedijker Verleden. Ida is in 1994 toegetreden als bestuurder en Jan is in januari 2022 toegetreden als penningmeester. Wij danken beiden voor het vele werk dat zij voor ons verricht hebben.

Per 1 januari 2023 is Henk van Kleef toegetreden in het bestuur als penningmeester.

Het bestuur bestaat per 1 februari 2023 uit:

Voorzitter:	Hans de Graaf
1 ^e Secretaris:	Dick Zuiderbaan
2 ^e secretaris:	Fokko Bons
1 ^e Penningmeester:	Henk van Kleef
2 ^e Penningmeester:	Tanja Kuiper
Bestuurslid:	Arie Kaan
Bestuurslid:	Frans Tromp
Bestuurslid:	Piet van Kleef
Bestuurslid:	Maarten Koning

Voorburggracht in Zuid-Scharwoude naar het noorden toe met de motorschuit van Hendrik Oud en later van zoons Jan en Klaas. Rechts achter de brug het verdwenen café "De Witte Roos"

Uw Wijk te Kijk

Dit seizoen werden er door Franck van Kleef, in de centrale hal van de Binding, weer (straat)foto's van de Langedijker dorpen uit vervlogen tijden gepresenteerd. Bij het zien van de foto's uit die 'goede oude tijd' kwamen bij veel bezoekers herinneringen naar boven wat veel waardevolle informatie en hilarische anekdotes opleverde. Ook de vertoonde korte filmpjes werden door de aanwezigen zeer gewaardeerd.

Een nieuw item in de presentatie was 'Foto onbekend'. Via de inbreng van de belangstellenden werd geprobeerd om meer over de getoonde foto te weten te komen. De opkomst was elke week boven verwachting en alle 80 zitplaatsen waren dan ook iedere keer allemaal bezet. Uw Wijk te Kijk was elke woensdagochtend van 11.00 uur tot 12.00 uur en krijgt begin 2024 een vervolg.

Meer informatie over Uw Wijk te Kijk was te vinden op www.langedijkerverleden.nl/agenda of www.bibliotheekkenemerwaard.nl.

Onder leiding van Franck van Kleef, geassisteerd door Piet van Kleef werden de aanwezigen meegenomen naar het Langedijk van vroeger

Activiteiten

Stichting Langedijker Verleden heeft dit seizoen aan diverse activiteiten deelgenomen.

Op 1 april hebben wij in samenwerking met de SPDW (Stichting Promotie Dijk en Waard) een introductie cursus gegeven aan inwoners van onze nieuwe gemeente Dijk en Waard over de bewoningsgeschiedenis van het Geestmerambacht vanaf de middeleeuwen, het ontstaan van Oudkarspel en de geschiedenis van Het Regthuis.

In het voorjaar hebben wij de SPDW meegeholpen bij de organisatie van 8 historische wandeltochten onder leiding van een gids in de Langedijker dorpen.

De aanwezigen genoten iedere keer weer van de vertoonde foto's

Op 19 augustus hebben wij met een foto-kraam op de Langedoikermarkt gestaan en op 9 en 10 september stonden wij met onze foto-kraam op de Streekmarkt bij Museum Broekerveiling. Ook deden wij traditiegetrouw mee aan de Open Monumentendag op 9 en 10 september. Ruim 150 belangstellenden hebben toen Het Regthuis bezocht en daarmee waren deze dagen zeer geslaagd. Verder hebben we nog presentaties en rondleidingen in Het Regthuis verzorgd aan diverse verenigingen, scholen en clubs.

Het Regthuis

Het Regthuis was elke zondagmiddag van 13.00 uur tot 17.00 uur geopend. Veel belangstellenden wisten ook dit seizoen de weg naar Het Regthuis te vinden. Via de expositie over de grote ruilverkaveling van het Geestmerambacht, de rondleiding en de vertoonde historische films kwam men meer te weten over het Langedijk van vroeger.

Op onze website www.langedijkerverleden.nl/otterplaten kunt u de Otterplaten vanaf 1995 t/m 2021 raadplegen, de nieuwsbrieven en jaarverslagen inzien en ons beeldarchief bekijken.

Wilt u ter gelegenheid van een verjaardag of reünie een bezoek aan Het Regthuis brengen? Dan bestaat de mogelijkheid om in combinatie met Het Behouden Huis een arrangement met koffie/thee en eventueel aansluitend een vaartocht te boeken.

Afspraken kunnen gemaakt worden via tel: 0226-753063 of via info@behoudenhuisoudkarspel.nl of info@langedijkerverleden.nl

Reacties op het vorige nummer

We hebben een aantal interessante reacties gehad op ons vorige nummer. Ook kregen we nog reacties op een artikel uit de Otterplaat van 2019 en 2015.

Alle inzenders hartelijk bedankt.

Zuurkoolfabriek de Nijs

Er kwamen twee reacties over dit artikel binnen. Marjo Delachaux-de Nijs schreef ons:

Op bladzijde 32 staat de trouwfoto van opa en oma de Nijs met daarnaast vermeld het aantal en de namen van hun kinderen. Er staat dat het paar 10 kinderen kreeg maar dat is niet juist. Ze kregen 11 kinderen.

De oudste dochter Marie (Maria Cornelia) is voor haar 20^e jaar overleden dus 10 kinderen zijn in leven gebleven met als laatste Annie de Nijs geboren 14-11-1923. Deze laatste dochter Annie zou hier nog bij moeten staan.

Volop aan het werk met de zuurkoolvaten op het voorplein van zuurkoolfabriek de Nijs omstreeks 1920

Dirk Rijper liet ons het volgende weten:

Met heel veel genoegen lees ik altijd de Otterplaat en kom op de avonden.

In het artikel over de Nijs, prachtig artikel overigens, kwam ik een kleine onjuistheid tegen.

Door mijn autotechnische achtergrond kijk ik altijd of de tekst bij de plaatjes het juiste jaartal aan geeft aan de hand van de getoonde auto's. Bijgaand twee plaatjes waarbij een FORD Truck zichtbaar is welke type gemaakt is tussen ca. 1942 en 1947.

FORD Truck gebouwd van ca. 1942 tot 1947

De getoonde truck op de foto op bladzijde 33 laat een dergelijke FORD zien van Greuter uit Schagen.

De foto kan dan nimmer uit de jaren '20 stammen, zoals in de Otterplaat vermeld, maar eerder uit begin jaren '50.

Het nieuws van 100 jaar geleden

Paul Zijp jr. schreef ons: *Op bladzijde 62 staat links een foto over de aanleg van de waterleiding in 1922. Mijn opa Peter Zijp is de 4e man in de sleuf, van voren geteld. Mijn vader Paul Zijp sr. maakte mij daarop attent.*

4e man in de sleuf, van voren geteld, is Peter Zijp

Dramatische wending in het leven van Willempje Schoon in 1901

Over dit artikel van Johan Glas in de Otterplaat van 2019 kregen we van Martin Wagenaar de volgende aanvulling: *In de laatste alinea schrijft Johan Glas; "In 1914 ging Willempje Schoon op de Dijk wonen in het winkelhuisje wat later van mevrouw Piké was (kruidenierswinkel)".*

Het echtpaar Pik voor hun woning aan de Dijk

Allereerst over de familienaam. Het echtpaar Pik zoals de familienaam van oorsprong was en die rond 1920 het woonhuis op de Dijk betrokken, woonde in een normaal woonhuis. Doordat tuinder Pik (de echtgenoot) jong overleed moest de weduwe Pik in haar eigen onderhoud voorzien en werd het huisje verbouwd en kwam er een winkeltje in. Is allemaal binnenkort te lezen op www.schaduwrijklangedijk.nl.

Het echtpaar Pik had één zoon: Jan. Deze nam rond 1955 de naam Pikee aan door twee letters te kopen en aan zijn naam toe te voegen.

Ter uwer overtuiging zend ik u hierbij een foto van de ouders voor hun woning op de Dijk. Toen beslist nog geen 'winkel-huisje'

Duizenden Amersfoortse evacués naar Langedijk

Over dit artikel dat in de Otterplaat van 2015 staat ontvingen we de volgende aanvullingen van Elly Blokker (zus van Karl Blokker):

Op bladzijde 17 staat rechtsonder een foto met evacuees uit Amersfoort, waar ook familie van Elly op staat. Op de middelste rij zitten: opoe Blokker, daarnaast opoe de Ruiter (met hul). Rechtsboven: staat Opa Pieter Blokker. De anderen zijn evacuees.

Op bladzijde 18 staat rechtsonder een foto waar de familie en de evacuees in een schuit zitten. 3e van links is opoe Blokker en aan de rechterkant zit opa Pieter Blokker. De foto is achter ons huis genomen, naast Klinkert.

Evacués in pleeggezin in Noord-Scharwoude. Het bordje met de nummers van de wijk en de groep staat tegen de boom

Ter hoogte van de Kerklaan in Noord-Scharwoude

Zij waren actief voor de Langedijker historie

Op een gegeven moment begon het dit jaar op te vallen. Weer een overlijdensbericht van iemand die veel bezig was met de geschiedenis van Langedijk. Daar zaten opvallend veel schrijvers bij, ook voor de Otterplaat. Sommigen hadden zelfs boeken geschreven. Maar allemaal waren ze actief geweest met als uitgangspunt: liefde voor de streekhistorie.

Het lijkt me goed deze mensen hier nog eens te noemen.

De eerste was in februari **Dirk-Jan Slot (1949-2023)**.

Dirk-Jan Slot, kloetend in zijn geliefde Oosterdalgebied (foto van Langedijk Waterrijk)

Een paar dagen voor zijn overlijden belde hij me nog op: *“kunnen jullie in de Otterplaat nog eens een verhaal maken over de Watersnoodramp in 1953 en welke Langedijkers toen zijn wezen helpen? Eentje heeft er toen een dagboek van bijgehouden en daaruit valt best veel informatie te halen.”*

Ik vond dat een goed idee om uit te werken en hopelijk komt dit er nog van. Dirk-Jan was met zijn agrarische achtergrond altijd enthousiast bezig voor Veldzorg, de BroekerVeiling en Stichting Langedijk Waterrijk. Ooit heeft hij zelfs na een flinke training kloetend de Elfstedentocht gevaren! In de film Langedijker Muizen uit 2001, waarin wordt gedemonstreerd hoe er vroeger gewerkt werd in Langedijk, is hij ook uitgebreid te zien.

De tweede was in juni **Volkert J. Nobel (1929-2023)**.

Volkert Nobel in Obdam, tijdens een avond voor nieuwe leden, op 24 oktober 2000. (foto archief Stichting Projector)

Foto uit Vierkant, cultuurhistorisch tijdschrift van het Westfries Genootschap, nummer 3 in 2023

Ontelbaar zijn de bijdragen die hij heeft geleverd aan de historie van West-Friesland en aan Langedijk waar hij ook jaren heeft gewoond.

Hij was journalist, historicus en bestuurder en publiceerde vele artikelen en boeken. Jarenlang was hij ook voorzitter van het Historisch Genootschap ‘Oud West-Friesland’, het gebied waar zijn hart lag.

Tot het laatst bleef hij actief zijn bedragen aan de historie leveren.

De derde was in augustus **Bram Leegwater (1941-2023)**.

Bram in zijn metòr in 2011

Zijn kennis over de BroekerVeiling, waar hij de laatste 10 jaar tot 1973 keurmeester was geweest, was fenomenaal.

En dan te bedenken dat hij nog maar 22 jaar was toen hij aan die baan begon en dat het keuren van producten bij de tuinders gevoelig lag. Maar marchanderen was hem vreemd en hij week niet van zijn oordeel af. Toch had hij een open oog voor de gevolgen van zijn beslissingen.

Hij vertelde me ooit:

“Er was een tuinder bij wie ik zijn aanvoer afkeurde, maar die niet weg wilde gaan en toch zijn schuit wilde lossen. Ik pakte een losse krat en zwaaide die tegen hem aan zodat hij zijn schuit in tuimelde en zei: vertrekken! Ik besepte wel dat hij het inkomen erg nodig had en wist dat hij soms bijwerkte als ober op feestavonden en kermissen. Toen ben ik naar zijn vrouw gegaan om te zeggen dat hij de komende tijd maar wat meer zijn oberpak aan moest doen.”

Een heerlijke man om mee samen te werken in de Museumcommissie van de BroekerVeiling. Zijn originele en heldere blik was een genot tijdens vergaderingen. Hij had al snel door dat ik, als zoon van een tuinder die altijd thuis mee moest werken, precies wist waar hij het over had wat betreft agrarische – en veilingzaken. We hadden aan weinig woorden genoeg om elkaar te begrijpen.

De erehaag die door veel mensen werd gevormd in de straat van Horizon Zorgcentrum in Broek op Langedijk, waar hij tenslotte woonde, was indrukwekkend toen de rouwauto langsreed.

Ik besepte heel sterk dat hier een schat aan kennis verdween. Gelukkig heeft hij heel veel geschreven om die kennis door te geven.

De vierde was in augustus **Dick Barten 1931-2023**.

Dick Barten (rechts) geeft aan Arie Kaan in 2018 zijn uitgave 'Hermanus Barten en de polder'

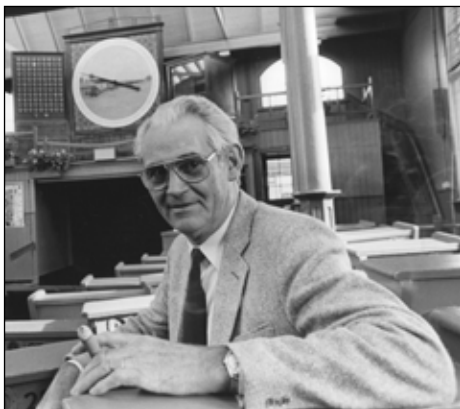
Het bijzondere aan Dick Barten was dat hij op latere leeftijd heel intensief de Langedijker historie ging beschrijven. Dat ging zo ver dat hij na zijn werkzame periode zelfs promoveerde in 2001 in de muzikwetenschap op het onderwerp 'Het Muziekleven in de Langedijker dorpen'. Zijn passie voor orgelmuziek kon hij daar ook mooi in kwijt, maar hij beschreef dat nog apart en uitgebreid in 'Orgels en organisten in de Langedijker dorpen 1790-2007'.

Verder schreef hij diverse boeken over zijn familiehistorie. Het laatste boek ging over zijn vier grootouders *"die ik alle vier nog goed heb gekend en dat is heel bijzonder"*. De laatste jaren was hij minder mobiel en vroeg mij soms in het Regionaal Archief Alkmaar iets op te zoeken.

Het brengen van die gekopieerde documenten was altijd een gezellig bezoek door zijn vrolijke inslag. Zijn geest en geheugen bleven scherp en we bespraken enkele weken voor zijn overlijden de uitgave 'Familie in zicht' over de vier grootouders. Tot zijn grote genoegen wist hij op tijd zijn vier grootouders in die uitgave te beschrijven.

In zijn kinderen Marieke (van Lief Langedijk) en Egbert (Geoffrey Donaldson Instituut over filmhistorie) brandt de vlam voor de Langedijker historie verder.

De vijfde was in september **Simon Entius (1921-2023)**.

Simon in 'zijn' Broeker Veiling

Hoewel oorspronkelijk uit Heerhugowaard is Simon Entius na zijn aanstelling in 1948 als keurmeester aan de BroekerVeiling een echte Langedijker geworden. Na een jaar verhuist hij naar Broek op Langedijk en zal alleen

nog een paar keer verhuizen binnen Langedijk. In 1963 werd hij veilingleider en volgde Bram Leegwater hem op als keurmeester. Na de opheffing van de BroekerVeiling in 1973 werd hij de veilingleider bij de veiling Noordermarktbond in Noord-Scharwoude. Tot zijn pensioen in 1986 bleef hij daar. Simon was een actieve man die veel interesses had. Jaren in het bestuur en ook voorzitter van voetbalvereniging LSVV, tuinieren op een gehuurde tuin en in 1987 publiceert hij een jubileumboek over het 100-jarig bestaan van de BroekerVeiling.

De zesde was in oktober **Rens Valkonet (1942-2023)**.

Foto rouwkaart Rens

De boomlange keeper van voetbalvereniging DTS uit Oudkarspel woonde al heel lang in Noord-Brabant. Na zijn universitaire studie tot ingenieur was hij bij Philips gaan werken en verliet daarom Langedijk. Maar hij bleef zich daar erg verbonden mee voelen en schreef voor de Otterplaat diverse verhalen over vroeger.

Hij stuurde ook regelmatig foto's en berichten om te vragen of wij daar iets mee konden. Daar zaten vaak mooie en originele foto's bij.

De zevende was, ook in oktober, **Jopie Oud (1932-2023)**.

Jopie Oud komt uit een binnenschippersfamilie (foto van dochter Mariska Kok).

Hier op het schip 'Vertrouwen 3' van neef Nico Oud, in de historische haven in Amsterdam, 2001.

Veel familieleden van Oud zijn geïnteresseerd in de Langedijker historie en bij Jopie was dat zeker ook het geval. Zij schreef onder meer artikelen voor de Otterplaat en was een trouw bezoeker van de bijeenkomsten. Door haar goede geheugen was het ook mooi om dingen van heel vroeger aan haar te vragen.

Daardoor was ze voor mij bijvoorbeeld een goede bron bij het schrijven van het 100-jarig jubileumboek in 2001 van de gymvereniging Hercules-Hygiëa. Zoals gebruikelijk zat vroeger bijna iedereen 'op de gym' en zij wist daar nog heel veel over te vertellen.

Wij als historische vereniging prijzen ons erg gelukkig dat heel wat personen zo actief zijn voor ons.

Maar deze 7 mensen verdienen het hier nog eens extra in het zonnetje gezet te worden.

Het nieuws van 100 jaar geleden

In 1923 vond in München de zogenoemde Bierkellerputsch plaats, een mislukte greep naar de macht in Beieren door de NSDAP onder leiding van Adolf Hitler. Een paar dagen later werd Hitler opgepakt en veroordeeld voor zijn leidende rol. Door hyperinflatie raakte de Duitse Reichsmark vrijwel waardeloos. In Nederland verzorgde de Nederlandsche Seintostellen Fabriek de eerste reguliere radio-uitzending vanuit Hilversum.

En met welk nieuws haalde Langedijk de regionale en soms nationale dagbladen?

Ook dit jaar heb ik daar een greep uit gedaan.

Armoede

Voor de vele tuinbouwers in Langedijk bracht 1923 weinig verandering ten opzichte van 1922. Slechts een enkele keer waren de prijzen aan de veiling voor de tuinders enigszins gunstig, maar meestal was het kommer en kwel. Ook in 1923 bewaarden veel tuinders hun producten zo lang mogelijk in de hoop dat de prijzen aan de veiling zouden verbeteren. Vaak was dit ijdele hoop, de prijzen van de meeste producten bleven laag. Dat niet alleen het weer of een te groot aanbod de oorzaak kan zijn van lage prijzen, ook buitenlandse spanningen.

Noord-Hollandsch Dagblad, 13 januari 1923

Heel 1923 staan er berichtjes in de kranten over het grote aantal werklozen, bijvoorbeeld dat er in Oudkarspel in januari 80 werklozen zijn, op een bevolking van 1600 inwoners.

Omdat er nog geen sociale voorzieningen zijn, moeten zij zich maar zelf zien te redden.

Af en toe biedt de polder werk voor enkele werklozen, maar dat is vaak voor kortere tijd. En soms nemen de werklozen het heft in eigen, maar onzekere, hand.

Schager Courant, 16 mei 1923

Een ander triest gevolg van de armoede en werkloosheid waren huisuitzettingen. Regelmatig verschenen berichten dat gezinnen hun huis zouden worden uitgezet.

Zelfs de pas gepensioneerde dorpsveldwachter van Oudkarspel de heer Prijs werd met huisuitzetting bedreigd. Na zijn pensionering moest hij de dienstwoning verlaten, maar kon geen goede woning vinden. Gelukkig wist hij op het laatste moment nog een huis te huren.

Veilingen

Een staking van de transportarbeiders beheerste van eind juni tot half juli de berichten in de kranten, maar uiteindelijk kwam het toch tot een overeenkomst tussen de Transport en de Koophandel. Ook in januari hadden de transportarbeiders al van zich laten horen toen de gasfabriek voor het vervoer van steenkolen, na inschrijving niet de keus op de transportarbeiders liet vallen, maar op de heer Schot uit Alkmaar.

In Broek op Langedijk werd in augustus de bloemkoolfabriek aan de Sluiskade verkocht aan J. Stins. Tijdens de Eerste Wereldoorlog ontstonden er meerdere bedrijven om verschillende groenten te verduurzamen, bijvoorbeeld door het drogen of het inleggen van de groenten.

De meeste van deze bedrijven verdwenen weer snel na 1918, toen het vervoer van verse groenten weer goed mogelijk was. In Broek op Langedijk ontstond op de Sluiskade een bedrijf dat gespecialiseerd was in het verduurzamen van bloemkool, dat toen nog veel in Langedijk werd geteeld. Op zaterdag 1 december 1923 meldt het Noord-Hollandsch Dagblad dat de veiling in Broek op Langedijk op maandag 8 vette varkens zal veilen.

Noord-Hollandsch Dagblad, 18 september 1923

Gas, licht en water

Op 26 juli stond in de Nieuwe Langedijker Courant een klein verslag van het elektriciteitsbedrijf PEN over de Langedijker dorpen (incl. Sint Pancras). Er waren 1.148 particuliere aansluitingen en 102 krachtaansluitingen. Het totale elektriciteitsverbruik is met 19,4% toegenomen, voornamelijk door de straatverlichting en een groter stroomverlies. Het verbruik van particulieren is vrijwel constant gebleven en ook de stroomprijzen zijn gelijk gebleven. Maar het beste nieuws voor de inwoners is wel

dat er minder storingen zijn dan het vorige jaar. De Nederlands Hervormde kerk in Zuid-Scharwoude is in 1923 ook op het elektriciteitsnet aangesloten. Een aantal jongere leden van de kerk hebben zelf de installatiewerkzaamheden verricht om kosten te besparen.

— BROEK OP LANGEDIJK.
 Alhier zijn blijkbaar ook Spelbrekers aan 't werk geweest, maar van een eenigszins andere soort dan waarvan in de laatste dagen in de pers sprake was. De elektrische draden, die stroom moesten leveren voor de verlichting van het Raadhuis ter gelegenheid van het jubileumfeest, waren doofgeknipt. Een flauwe aardigheid dunkt het ons, om aldus van z'n anti-royalistische meeningen te doen blijken.

Schager Courant, 4 september 1923

Het belangrijkste nieuws over de waterleiding kwam in oktober, toen tegen verschillende personen in Zuid-Scharwoude proces-verbaal werd opgemaakt, omdat ze bleven weigeren hun woning op de waterleiding aan te sluiten. Uiteindelijk hebben veel eigenaren toch eieren voor hun geld gekozen en hun woning laten aansluiten. Blijkens het volgende bericht hebben nog niet alle eigenaars gevolg gegeven. Bekend is dat er bewoners waren die wel een aansluiting en een kraan lieten aanleggen, maar deze vervolgens nooit gebruikten, omdat het water uit hun regenwaterbak gratis was.

ZUIDSCHARWOUDE.
 Eigenaars van bewoonde perceelen, die nog niet bij het Provinciaal Waterleidingbedrijf zijn aangesloten, zijn gedagvaard om voor het kantongerecht te verschijnen.

Nieuwe Langedijker Courant, 29 december 1923

Ziektes

Ook in 1923 staan weer berichten in de kranten over ziektes aan de Langedijk, meestal tyfus en difterie. Ook het vee wordt regelmatig getroffen door ziektes, zoals tongblaar of mond-en-klauwzeer.

Op 8 februari meldt de Nieuwe Langedijker Courant dat in Broek op Langedijk veel personen ziek zijn, zo'n 25 tot 30 procent van de schooljeugd is ziek en ook in de kerken bleven op zondag veel banken leeg. Welke ziekte er in Broek op Langedijk rondwaart en hoe de toestand in de andere dorpen is, vermeldt de krant niet.

UIT OUDKARSPHEL.
 In onze gemeente doen zich wederom enkele gevallen van dyphtheritis voor. Hierdoor moesten beide vaste brievenbestellers buiten dienst worden gesteld.

Alkmaarsche Courant, 1 december 1923

Gemeentelijk nieuws

Het heeft twee jaar geduurd, maar nu is toch duidelijkheid over Langedijk één. Eind september kent de minis-

ter van Binnenlandse zaken en Landbouw het bezwaar van Broek op Langedijk tegen de samenvoeging toe. Verder vraagt de minister of de drie overige dorpen dan willen samenvoegen. Vrijwel direct schieten de acties tegen samenvoeging weer uit de grond. De overige 3 dorpen willen niet samenvoegen, het standpunt is met vier dorpen samenvoegen of helemaal niet.

Op 6 februari bericht de Schager Courant dat de plannen voor een weg van Oudkarspel naar Koedijk bij het provinciebestuur zijn ingediend.

Dezelfde Schager Courant vraagt zich op 20 februari af of de gemeentes aan de bezuinigingsziekte leiden, dat zelfs de openbare veiligheid daaraan wordt opgeofferd.

Na Zuid-Scharwoude een jaar eerder, stopt nu ook de gemeente Noord-Scharwoude met het strooien van zand bij gladheid. De Nieuwe Langedijker Courant bericht op 4 april dat de gemeenten Oudkarspel en Noord-Scharwoude forensenbelasting zijn gaan heffen. Voor velen die in het ene dorp wonen en in het andere hun brood verdienen zal dit een extra last worden. De administratieve rompslomp die de belastingheffing met zich meebrengt, zal meer zijn dan de opbrengst.

Op 2 juni bericht het Noord-Hollandsch Dagblad dat de enige in de gemeenteraad van Oudkarspel gekozen vrouw, mevrouw Rootjes-Hofland, de benoeming toch niet aanneemt. De gemeenteveldwachter van Oudkarspel, de heer Prijs, is per 1 januari 1923 met pensioen gegaan. Op 1 februari wordt de heer Van der Meulen tot nieuwe veldwachter benoemd.

Half januari werd de oude veldwachter met huisuitzetting bedreigd door de gemeente, maar gelukkig kon hij tijdig een andere woning vinden. Op 6 november bericht de Schager Courant dat de oude veldwachter toen pas zijn eerste pensioen had ontvangen en voegt daaraan toe: *Als de heer Prijs zolang had moeten vasten, was de tijd ruim voldoende geweest om het pensioen overbodig te maken.*

Dat raadsleden hun controlerende taak soms heel erg serieus nemen blijkt uit het volgende bericht.

ZUIDSCHARWOUDE.
 Een slachtoffer van misplaatsten ijver, maar niet van zijn plicht.
 De heer De G., die juist tegenover het café van zijn zoon woont, had meermalen opgemerkt, dat het raadsfd Z. alhier, tegen den tijd, dat het sluiten was op surveillance uitging en daarbij het café voornoemd uitkoos, om door een kiertje van de gordijnen of anderszins te weten te komen, of men zich daar wel aan de gemeentelijke verordening op het sluiten der herbergen hield. Zondag kwam om 10 uur de veldwachter den herbergier De G. aanzeggen, dat het sluiten was. In de herberg was De G.'s vader nog op bezoek. Hij verliet de herberg toen hij bij de deur den genoemden Z. aantrof. Da heer De G., die vermoedde dat Z. daar weer was met de bekende bedoeling, gaf dezen, naar door Z. wordt medegedeeld aan de politie en den burgemeester, een zoodanigen klap in het gelaat, dat het zeer pijnlijk sanded. De politie heeft nu tegen De G. proces verbaal opgemaakt.

Nieuwe Langedijker Courant, 8 september 1923

De luidklok van Zuid-Scharwoude blijft de gemeenteraad bezig houden. Nadat in 1922 in verband met de historische waarde de oude klok (uit 1484!) met het Rijksmuseum was geruild voor een ander exemplaar, bleek dat in die vervangende klok een barst zat en daarmee onbruikbaar.

In 1923 komt het Rijksmuseum met het voorstel om de ruil dan maar ongedaan te maken. Een van de gemeenteraadsleden vraagt zich af: is de historische waarde van de oude klok dan verdwenen? Als praktische oplossing bedenkt de gemeenteraad de oude klok dan maar om te smelten en van dat brons een nieuwe klok te gieten. De gemeenteraad vraagt zich wel af wie de vervoerskosten van die geruilde klokken gaat betalen.

Het toenemende gemotoriseerde verkeer in Langedijk zorgt voor problemen, omdat de Dorpsstraat op veel plekken te smal is. Als oplossing komen de gemeentes Oudkarspel en Zuid-Scharwoude met de oplossing dat de inwoners hun hekken achteruit moeten zetten.

Voor de Langedijker gemeentes heeft het volgende hoofd-pijndossier zich in 1923 al weer aangediend. Niet alleen de Dorpsstraat is hier en daar smal, de Twuyverweg is veel te smal en moet dus worden verbreed. Probleem is dat de weg eigendom is van de gemeente Alkmaar. Na een eerste vruchtbare bespreking van alle betrokken gemeentes en polderbesturen in november, bericht de Schager Courant in december dat de Langedijker gemeentebesturen weinig medewerking verlenen aan de verbreding, omdat de weg eigendom is van de gemeente Alkmaar.

Ongevallen, branden etc.

In 1923 waren er weer de nodige ongelukken, al dan niet persoonlijk, stormen en branden in Langedijk. Ook vielen er in de waterrijke omgeving van Langedijk regelmatig slachtoffers als kinderen en volwassenen te water raakten en soms helaas verdronken. Ook dit jaar heb ik een kleine greep gedaan uit de vele berichtjes.

— NOORDSCHARWOUDE.
Door het spelen met lucifers door kinderen, werd dezer dagen in de autogarage van den heer V. een benzineontploffing teweeggebracht. Twee vaten benzine gingen op deze wijze verloren. Het mag wel een wonder heeten, dat zich hierbij geen persoonlijke ongevallen voordeden.

Schager Courant, 20 januari 1923

Nieuwe Langedijker Courant, 30 januari 1923

De auto van elektrisch technisch bureau Vlug uit Noord-Scharwoude reed in volle vaart door het ijzeren hek tegen een boom van Van 't Riet in Broek op Langedijk. Opgeschrikt door de hevige klap kwamen omwonenden naar buiten. Met vereende krachten werd de auto weer op de weg getrokken. De inzittenden kwamen met de schrik vrij. Vijf minuten later was in dezelfde omgeving

nog een ongeluk. Koetsier K. Schuit uit Noord-Scharwoude dacht iemand in te halen, maar daarvoor was veel te weinig ruimte. Het gevolg was dat zijn wagen omviel. Wonder boven wonder bleef het paard gewoon staan.

Schager Courant, 10 februari 1923

B. uit Oudkarspel had de auto van K. uit Zuid-Scharwoude gekocht. De verkoper zou B. leren autorijden en had daarvoor de Middenweg in Heerhugowaard uitgekozen. Tijdens deze rijles probeerde B. een paard en 2 wagens in te halen. Omdat de voerman daarvan geen ruimte gaf, had B. de keus om tegen die wagens aan te rijden, tegen de bomen langs de Middenweg of achter de bomen om te rijden. B. koos voor het laatste, maar dat ging mis en de auto kwam in de sloot terecht. De inzittenden hadden een nat pak en de auto was beschadigd.

Nieuwe Langedijker Courant, 15 februari 1923

Door nog onbekende oorzaak brandt de koolboet van S.F. geheel af. Ook de voorraad kool en 2 fietsen gingen daarbij verloren.

Nieuwe Langedijker Courant, 27 februari 1923

Twee mannen, Hoogland en Abeele, uit Noord-Scharwoude voeren samen door de Voorburggracht. In Zuid-Scharwoude botsten ze tegen de schuit met kool van Kostelijk aan. Gelukkig raakte geen kool overboord en bleven de schuiten onbeschadigd. Maar bij de eigenaar van de kool, Kostelijk, sloegen de stoppen door. Hij sprong op de schuit en ging beide mannen te lijf, waardoor zij beiden gewond raakten.

Noord-Hollandsch Dagblad, 7 april 1923

Op het Noordeinde van Oudkarspel brak 's nachts brand uit in een hooiklamp tussen twee woningen. De brand in de hooiklamp was aangestoken, omdat afgestreken lucifers zijn gevonden.

Nieuwe Langedijker Courant, 12 juli 1923

De bierwagen van Kroon uit Oudkarspel reed tegen een telefoonpaal in Oudkarspel. De wagen kantelde en alle kratten met flessen vielen op straat. Gelukkig waren het lege flessen, dus was de schade beperkt.

Alkmaarsche Courant, 14 juli 1923

Op de terugweg van het schoolreisje van de school uit Noord-Scharwoude raakte de bus in Alkmaar defect aan de stuurinrichting. De chauffeur wist de bus maar net aan op de weg te houden, dus liep dit met een sisser af.

ZUIDSCHARWOEDE.
Naar we vernemen, vielen twee personen, die het concert van het Fanfarecorps „Kunst na Arbeid” bijwoonden, gisteravond flauw.
— In den loop van den dag werd een der brandstoffenhandelaars door de warmte bevangen.

Nieuwe Langedijker Courant, 14 juli 1923

Niet alleen in Zuid-Scharwoude, maar ook elders in Langedijk raakten mensen bevangen door de hitte.

Alkmaarsche Courant, 6 augustus 1923

Tijdens een plotselinge onweersbui is bij een paar huizen in Broek op Langedijk de bliksem ingeslagen. De glazen buitendeur van Ijtsma werd verbrijzeld. In alle omliggende woningen raakte het elektrisch licht beschadigd.

Schager Courant, 7 augustus 1923

Het jaarlijkse personeelsuitje van de firma Eecen ging met de bus naar Bergen aan Zee.

Pas vertrokken botste een van de bussen tegen een woonhuis dat kort op de straat stond. De klap was hard, want de voorgevel van het huis was verschoven en er zaten brede scheuren in. En de binnendeuren van het huis sloten niet meer. Het uitje ging evengoed door met een vervangende auto.

Alkmaarsche Courant, 7 september 1923

Op de Spoorstraat in Oudkarspel brak brand uit in een dubbel woon-winkelhuis. Bij kapper Van der Hilst ontstond de brand en sloeg over naar de rijwielhandel en het huis van de wed. De Leeuw. Het gehele pand brandde tot de grond toe af.

Heldersche Courant, 1 november 1923

Op de smalle Twuyverweg tussen Broek op Langedijk en Sint-Pancras is de bus van Kok en Tuinman naar Alkmaar in diep en breed water terechtgekomen. Persoonlijke ongelukken deden zich gelukkig niet voor.

Noord-Hollandsch Dagblad, 1 december 1923

De schilderswerkplaats van de heer Bak in Broek op Langedijk is tot de grond toe afgebrand.

Alkmaarsche Courant, 4 december 1923

Op het Noordeinde van Oudkarspel brandde een koeienstal grotendeels af. Gelukkig kon het vee op tijd naar buiten worden gebracht.

— Hoe is het mogelijk?
Te Broek op Langedijk, slikte heer W. in zijn slaap zijn kunstgebit in. Gehoopt wordt, dat geneeskundige hulp ernstige gevolgen zal kunnen voorkomen.

Texelsche Courant, 5 december 1923

Schager Courant, 15 december 1923

Grote consternatie in Zuid-Scharwoude. Aan de Waarddijk is een vliegtuig van de Marine Luchtvaart Dienst neergestort.

Door de dichte mist dacht de piloot dat hij hoger vloog dan in werkelijkheid. Bij het erf van Dekker aan de Waarddijk raakte hij de toppen van enkele bomen en stortte hij neer. De piloot raakte gewond aan zijn gezicht. Na medische verzorging werd hij per ambulance naar Den Helder gebracht. Het vliegtuig raakte ernstig beschadigd.

Misdaad, mishandeling en zo

Ook in 1923 stonden regelmatig berichtjes in de kranten over misdaden in Langedijk of door inwoners van Langedijk. Vele kleine zaken passeerden de revue voor de rechtbank, meestal diefstallen, mishandelingen of beledigingen. Uit de lange lijst heb ik een kleine greep genomen.

Schager Courant, 20 februari 1923

Enkele inwoners van Oudkarspel kochten kaas van een bekende kaashandelaar. Toen ze het kaasje door midden sneden bleek de kaas hol te zijn en opgevuld met niet voor consumptie geschikte bestanddelen. De kazen zijn in beslag genomen en de politie doet onderzoek naar de dader.

Nieuwe Langedijker Courant, 17 maart 1923

Een reiziger in tabakswaaren uit Alkmaar had zijn auto in Broek op Langedijk geparkeerd. Twee meisjes van 8 jaar vroegen de bestuurder of ze eens een stukje mee mochten rijden met een auto. Eenmaal buiten het dorp stopte de bestuurder en verrichtte met de meisjes niet nader te noemen handelingen. Na aangifte door de ouders is de reiziger opgespoord en gearresteerd.

Nieuwe Langedijker Courant, 21 april 1923

Uit de boet van A. Barten in Noord-Scharwoude zijn enige zakken kunstmest gestolen.

De boet was niet op slot, dus hadden de dieven vrij spel.

Nieuwe Langedijker Courant, 9 mei 1923

Twee vrouwen uit Broek op Langedijk, Klaasje en Aafje, kregen ruzie over de gezamenlijke regenwaterbak. Hevige scheldwoorden werden gewisseld en uiteindelijk ging Klaasje Aafje te lijf met een vuurtang. Voor de rechter ontkende Klaasje het gebruik van de vuurtang, maar zei te hebben geslagen met de hand.

Aafje hield vol over de vuurtang, maar gaf toe Klaasje een 'krenge' te hebben genoemd. Klaasje werd veroordeeld tot f 15,= boete of 15 dagen hechtenis.

Heldersche Courant, 9 augustus 1923

Door de Tilburgse politie werd de zwervende muzikant P.K. aangehouden. Hij werd verdacht van diefstal van een viool. Na verhoor werd P.K. overgebracht naar Oudkarspel, omdat hij daar werd verdacht van diefstal van een fiets.

— NOORDSCHARWOUDE.
We vernemen, dat tegen een paar personen proces-verbaal is opgemaakt, wegens het besmeren van muren met uitdrukkingen tegen het koningschap.

Schager Courant, 11 september 1923

Nieuwe Langedijker Courant, 18 oktober 1923

Een tuinder uit Oudkarspel had 'het bestuur over zijn tonginstrument verloren' volgens de krant. Hij had de gemeenteveldwachter uitgescholden voor "schooier" en 'kwajongen' en moest zich nu verantwoorden voor de rechter. Die veroordeelde hem tot f 15,= boete of 15 dagen hechtenis.

Overige berichten

Tenslotte nog een kleine greep uit de vele overige berichten.

Noord-Hollandsch Dagblad, 13 januari 1923

De grote brand van de houtzagerij van Eecen eind 1922 leverde voor een aantal inwoners van Oudkarspel nog een meevallertje op. De verzekeringsmaatschappij had een bedrag van f 400,= beschikbaar gesteld voor de leden van de brandweer.

Schager Courant, 6 maart 1923

De verdeling van het hiervoor genoemde bedrag heeft tot grote onrust geleid. Een paar gepikeerde brandweermannen hadden een vergadering uitgeschreven.

De vergadering was onvoorbereid en chaotisch, zodat niet duidelijk werd hoe hoog het bedrag werkelijk was, hoe de verdeling was verlopen en zelfs niet wie er verdeeld had(den). Volgens de journalist zouden sommige brandweermannen f 5,= hebben gekregen, terwijl anderen f 2,50 of helemaal niets hadden gekregen.

En er waren er die een bedrag hadden gekregen, terwijl ze niet bij de brand aanwezig waren of zelfs niet in de gemeente. De vergadering leverde helemaal niets op, het bleef vaag.

Nieuwe Langedijker Courant, 10 maart 1923

De heer C. Jansen opende in Zuid-Scharwoude zijn vernieuwde Elektrische Wasch-, Strijk- en Glansinrichting.

Schager Courant, 2 mei 1923

Na voorbereiding door de Langedijker Motorclub is een wielrijdersclub opgericht voor de inwoners van Noord-Scharwoude en Oudkarspel. Er hebben zich 23 leden aangemeld.

Alkmaarsche Courant, 12 mei 1923

Een rijwielclub uit Amsterdam hield een tocht via Purmerend naar Langedijk. Van de 60 deelnemers die uit Amsterdam vertrokken bereikten slechts 20 Langedijk.

De eerste bereikte druipnat en onder de modder na slechts 1 uur en 36 minuten Langedijk. De eerst aangekomen fietser werd door de voorzitter van de Langedijker Wielierclub gehuldigd met een krans. Volgens de krant was de winnaar te vermoeid om voor de huldiging belangstelling te hebben.

Noord-Hollandsch Dagblad, 25 mei 1923

In Oudkarspel is het café "Het Rad van Avontuur" (het latere Karrewiel) door C. Nap verkocht aan M. Visser.

Nieuwe Langedijker Courant, 29 mei 1923

De burgemeester van Zuid-Scharwoude maakte bekend dat de zomertijd zal ingaan op 1 juni. Om 2 uur 's middags gaat de klok één uur vooruit naar 3 uur.

Schager Courant, 29 mei 1923

Omdat de ouders van één van de drie leerlingen aan de Handelsschool in Alkmaar het schoolgeld niet betaald hadden, worden alle drie leerlingen geweigerd aan de school.

Na een week heeft de vader uiteindelijk het schoolgeld betaald en konden de leerlingen weer naar school.

Schager Courant, 5 juni 1923

De invoering van de zomertijd leidt tot grote verwarring. De Schager Courant geeft een klein overzicht. In alle vier Langedijker gemeentes volgen de tuinders de oude tijd op advies van de tuinbouwverenigingen en Langedijker Groente Centrale.

De torenklokken van de Hervormde Kerken (de kerktorens en de daarin geplaatste klokken zijn van de resp. gemeentes) wijzen de zomertijd aan, terwijl die van de R-K kerk de oude tijd aanwijst.

De scholen volgen over het algemeen de zomertijd.

Schager Courant, 5 juni 1923

In Noord-Scharwoude is een worstelclub opgericht.

Nieuwe Langedijker Courant, 14 juni 1923

Een voorbij varende tuinder ontdekte dat het water in de polder Kerkmeer snel stroomde. Samen met een collega lukt het hen het lek provisorisch te dichten. De gewaarschuwde opzichter van de polder Tauber wist verder ongeluk te voorkomen.

Slechts een paar lager gelegen akkers stonden onder water. Vermoedelijk heeft een motorboot de pomp stuk gevaren.

Nieuwe Langedijker Courant, 14 juli 1923

Fanfare Kunst na Arbeid gaf een buitenconcert in haar eigen muziektent in de tuin van De Boer in de Koog.

Tijdens het concert werd meegedeeld dat er een commissie werd gevormd om geld in te zamelen zodat Kunst na Arbeid een stel pauken kon kopen.

Schager Courant, 1 september 1923

In Broek op Langedijk konden de geplande jubileumfeesten ter gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum van koningin Wilhelmina door het slechte weer niet doorgaan. De versieringen in het dorp zijn door het slechte weer vernield en er werd niet gevlagd. Door het stormweer kon de burgemeester het publiek niet toespreken. Alleen de herdenking in de kerken ging door. Door de gemeentelijke omroeper werd 's middags omgeroepen dat de feesten naar de volgende dag zijn verplaatst.

Schager Courant, 15 september 1923

Aan de Langedijk is een nieuwe sport ontwikkeld, hardkloeten, al dan niet met hindernissen. Zowel tijdens de jubileumfeesten, als tijdens de Zuid-Scharwouder kermis waren er wedstrijden hardkloeten.

Kermis te Zuidscharwoude.
MAANDAG 17 SEPTEMBER 1923, 's namiddags 2 uur:
HARDKLOETEN met hindernissen,
om contanten. Inleggeld **f 0 25**, voor het café van den Heer P. DE GEUS.
Woensdag 19 September PRIJSTONKNUPPELEN, 's nam 2 uur.
Beleefd aanbevelend, **P. DE GEUS.**

Schager Courant, 13 september 1923

Schager Courant, 13 november 1923

De oudste inwoner van Zuid-Scharwoude, de heer S. van Bergen, is op zijn 93-ste verjaardag overleden.

Alkmaarsche Courant, 17 november 1923

De oudste inwoonster van Oudkarspel, wed. Trijntje Kuilman-van der Oord, wonend in het Tehuis voor Ouden van Dagen, vierde gisteren haar 95-ste verjaardag.

Schager Courant, 20 november 1923

De opening van een nieuwe slagerij in de voormalige meubelzaak van Pot gaat toch niet door. De slagerij voldoet niet aan de wettelijke voorwaarden voor een slagerij, namelijk een stenen vloer en betegelde wanden. De klanten die op de opening af waren gekomen gingen onverrichter zake weer naar huis.

Advertenties

Een kleine greep uit advertenties en andere aankondigingen van Langedijker bedrijven etc.

Eerste Langedijker Electriche IJsinrichting
Telefoon no. 83. Noord-Scharwoude.
Speciaal adres voor levering van Roomijs
aan Danszalen, Kermissen, Concoursen en andere Feesten. Billijke
conditiën. — Glaswerk beschikbaar. — — — —

Nieuwe Langedijker Courant, 2 juni 1923

Auto-Omnibusdienst.
De Eerste Langedijker Auto-Garage Oudkarspel.
PINKSTERDAGEN.
Vertrek van Oudkarspel: 's morgens 7,20, 8,55 uur,
's namiddags 1,00, 5,50 uur, 's avonds 8,30 uur.
Vertrek van Alkmaar: 's morgens 10,15, 11,00 uur
's namiddags 2,45, 4,30, 7,30, 's avonds 10,00 uur
Dienst 1 uur (een uur) van Oudkarspel gaat door naar Bergen.
Retourprijs f 1.75 de persoon.
Terug van Bergen 's avonds 7 uur. Vooraf bericht s.v.p.
Voortaan vertrekt ook elken Zondag een Auto-Omnibus van Oudkarspel 's morgens 8,55 uur. terug van Alkmaar namiddags 1.05 uur.
Beleefd aanbevelend. De Eerste Langedijker Auto-Garage Oudkarspel
Fa. Jn. TUINMAN Pz., P. KOK Jbz. Tel. 611-89.

Schager Courant, 5 augustus 1923

„VADEMECUM.”
Bij den Uitgever P. Heertjes te Oudkarspel is verschenen „VADEMECUM,” Gids voor de voornaamste Winterdienstregelingen van Spoor-, Boot-, Tram-, Auto- en Vrachtdiensten in de Provincie Noordholland — October 1923—April 1924. — Vraagbaak voor iedereen.
De Uitgever zegt in het voorwoord:
„Toch zal de Gids U den weg wijzen, op Uw reizen, in Uw kantoor, in Uw huiskamer en voor dagelijksch gebruik een onmisbare vraagbaak zijn. Spoor-, Tram-, Omnibus- Boot- en Vrachtdiensten vindt ge naast mededeelingen, die ge weten moet, die ge weten wilt, waarnaar ge veelal vraagt. Ongetwijfeld zal het boekje U tot veel nut zijn en voorzeker in eene behoefte voorzien.”
Moge deze Gids zijn weg vinden.

Nieuwe Langedijker Courant, 8 december 1923

Halt! Schaatsenrijders!
Giet in de Etalage de Schaatsen en Monturen en vergelijk de prijzen. —
Prima kwaliteit onder garantie.
AANBEVELEND,
a. A. GROOT Nz., Noordscharwoude.

Nieuwe Langedijker Courant, 29 december 1923

3 generaties melkslijters Van Rijn: Gerardus, Gert en Gerard

Hoe Gerardus Hendrikus van Rijn aan het begin stond van drie generaties melkslijters.

Gerardus van Rijn werd geboren op 26-12-1881 in de gemeente Abcoude-Proostdij en was in eerste instantie slagersknecht in Amsterdam. Zijn vriendin Wijntje Kraaipeel (geboren op 17-05-1884 in Amsterdam) wilde niet dat Gerardus slager werd. Door een krantadvertentie kwam ze met het idee om een melkzaak te kopen aan de Spoorstraat in Noord-Scharwoude. De melkzaak uit de advertentie lag aan de Noordscharwouder kant (zuidzijde) van de Spoorstraat. Gerardus moest hier wel mee instemmen, want als hij dat niet deed maakte Wijntje de verkering uit.

Voordat ze de melkzaak in de Spoorstraat konden runnen werkte Gerardus tijdelijk in Alkmaar als bodemedewerker (aan de Koningsweg) op de bodedienst van Alkmaar naar Amsterdam.

Gerardus en Wijntje zijn op 24-09-1908 getrouwd te Sloten en zijn in Alkmaar aan de Stuartstraat 26 (in de Spoorbuurt) gaan wonen. In Alkmaar kregen ze twee zonen. Gerrit (Gert) geboren op 11-08-1909 en Hendrik (Henk) geboren op 22-03-1911.

In 1912 zijn ze verhuisd naar Noord-Scharwoude. Daar startte Gerardus de melkzaak aan de Spoorstraat ofschoon hij daarvoor helemaal geen melkboer was.

In de Spoorstraat kregen ze nog twee dochters, Hendrika (Riek) geboren op 12-06-1913 en Wijntje geboren op 11-05-1921.

Veeboeren, zoals bijvoorbeeld Klaas de Vet uit de Woudmeer, leverden melk aan Gerardus van Rijn. Gerardus haalde 2 keer per dag met de kettekar (een wagen met een klein paard er voor) een aantal melkbussen van 40 liter met verse melk op bij de veeboeren. 's Zondags werd er 1 keer per dag in de vroege morgen melk opgehaald. Met de kettekar ging hij zijn klanten langs. De melk werd met een beker uit de melkbus geschept en in een pan gedaan die moeder de vrouw meestal binnen of buiten al had klaar staan.

Schager Courant, 9 november 1916 (Gerardus Hendrikus)

Gert van Rijn

Zoon Gert werkte al vroeg bij zijn vader in de melkzaak en gebruikte voor het uitventen van de melk een hondenkar. 's Winters, als het gesneeuwd had, gebruikte hij een hondenslee. Op 21-jarige leeftijd mocht hij 'officieel' melkboer worden en nam hij de zaak van zijn vader over.

Gert van Rijn op de hondenkar, met daarvoor de hond Bob, vlak vóór het uitrijden van de melk naar de klanten. De foto werd rond 1925 genomen naast de melkzaak aan de Spoorstraat.

De zaak aan de Spoorstraat bleek te klein hierdoor verhuisde Gert in 1930 naar Oosterstaat 9 in Noord-Scharwoude. Hij kocht hier van K. Slikker een woonhuis met winkel en een grote schuur. Ook nam hij de melkwijk van melkboer Schaap, die de winkel van K. Slikker huurde, over. De melkzaak kreeg de mooie naam 'De Toekomst'.

Vader Gerardus bleef in de Spoorstraat wonen en stopte met zijn melkzaak.

Uittreden van zaken.

Ondergeteekende maakt bekend, dat hij zijn winkel heeft overgedaan aan
den heer G. van Rijn
 die ik dan ook beleeft aanbeveel;
 en U dank zeg voor de gunst.
K. Slikker,
 Oosterstraat

Overgang zaken

Ondergeteekende maakt bekend, dat hij voornemens is
de winkel van K. Slikker
op denzelfden voet voort
te zetten
 en hoop veler gunst door nette bediening waardig te worden.
 Beleeft aanbevelend,
G. van RIJN

Handel in Kruideniers- fijne Vleeschwaren, Klompen enz.

Gert trouwde op 20-08-1930 in Zuid-Scharwoude met Wijntje Doorn en ze kregen drie kinderen. Gerardus Hendrikus (Gerard) geboren op 09-03-1932, Geertruida (Truus) geboren op 05-04-1938 en Wilhelmina (Wil) geboren op 10-04-1940.

Nieuwe Langedijker
Courant van
23 augustus 1930

Nieuwe Langedijker Courant 4 september 1930

In de winkel werden, in tegenstelling tot de advertentie in de Nieuwe Langedijker Courant van 23 augustus 1930, alleen maar melk, eieren en melkproducten zoals boter en kaas verkocht.

3^e huis van links: Woonhuis met winkel aan Oosterstraat 9, de schuur was links achter het huis (1967)

Werkwijze

Verse (rauwe) melk haalde Gert bij Arie Dekker uit de Rietkuil en bij Siemen Groot aan de Hasselaarsweg in Heerhugowaard. De door de boeren geleverde verse melk werd door Gert huis aan huis bezorgd met de bakfiets. In de kist op de bakfiets lagen de kazen, eieren en pakken boter. Voor en achter de kist stonden twee melkbussen.

De melk werd met een maatbeker met een oor eraan uit de melkbussen geschept en in de pannen of melkkokers van de huisvrouwen gegoten zodat ze er bijvoorbeeld pap van konden koken. Die beker heette een 'kan' en dat was de maat voor een liter melk. Men kocht geen liter melk, maar een kan melk.

Gert van Rijn met zijn bakfiets op de Mosselenbrug

Zomers kocht Gert 'meiboter' in witte houten vaten bij de zuivelfabriek Excelsior in Heerhugowaard of op de markt in Schagen. (Meiboter is boter die gemaakt is van melk uit de maanden mei en juni; de eerste grasboter van het seizoen). De boter werd in een bak gedaan en gewalst om de boter soepel te maken. Daarna werd de boter in ponden of halve ponden afgesneden en verpakt voor de verkoop. Ook waren er klanten die 25 kg of 40 kg boter kochten en de boter dan in bruine Keulse potten deden met 10% zout water er bovenop zodat ze de boter een lange tijd konden bewaren (men gebruikte 10% zout, omdat er in dat water geen bacteriën kunnen leven).

Daar kippen 's winters geen eieren leggen en er toch veel vraag naar eieren was, heeft Gert drie eierbakken in zijn schuur laten maken waarin hij 's winters eieren kon bewaren. De gemetselde en gestucte eierbakken waren ongeveer 1 meter breed, 3 meter lang en 1 meter hoog. De bakken werden gevuld met kalkwater en daarna werden de eieren erin gedaan. Door het kalkwater gingen de poriën van de eieren dicht zodat de eieren goed bleven en er 's winters ook eieren verkocht konden worden. Vervuilde eieren kwamen boven drijven en konden eenvoudig verwijderd worden. De eieren voor de verkoop in de winter kocht Gert in het najaar op de markt in Schagen.

Alkmaarsche Courant 8 december 1941 (Gert van Rijn)

Regulering van de melkhandel

In 1942, tijdens de Duitse bezetting van Nederland, kwam de overheid met het Melkstandaardisatiebesluit dat er geen rauwe melk rechtstreeks meer door de boer aan gebruikers geleverd mocht worden. Hiervoor in de plaats kwamen de melkfabrieken. In de melkfabrieken werd de rauwe melk 20 seconden verhit tot 72° C om de ziekmakende bacteriën te doden. Dat was een grote verandering, want de melkslijter kon de melk niet meer rechtstreeks van de melkveehouder betrekken. De melkfabriek was er tussenin gekomen. De Melkfabriek Excelsior in Heerhugowaard kwam 1 keer per dag 's morgens de gepasteuriseerde melk in 40 liter bussen brengen. Dit betekende dat er maar 1 keer per dag melk uitgevent kon worden. Bij de afname van rauwe melk van de boeren werd er meestal 2 keer per dag melk uitgevent, omdat de koeien 2 keer per dag werden gemolken. Gert had dan ook een ochtend- en een middagwijk.

Naast de gepasteuriseerde melk werd er ook karnemelk in melkbussen geleverd.

Yoghurt en gesteriliseerde melk werden geleverd in flessen met een dop erop. Ze stonden in kratten waarin 20 flessen pasten. Bij gesteriliseerde melk wordt de rauwe melk enkele seconden verhit tot 130° C waardoor alle bacteriën gedood worden en de melk niet snel meer bij kamertemperatuur zal bederven.

Gerard van Rijn

Als oudste zoon hielp Gerard al op jonge leeftijd vader Gert mee in de melkzaak en op 8-jarige leeftijd had hij al 8 klanten in de Oosterstraat waaraan hij, voordat de school begon, melk leverde.

Na de lagere school wilde Gerard carrosseriebouwer worden en hij heeft hiervoor in 1944 toelatingsexamen gedaan op de ambachtsschool in Alkmaar. Dat was in het laatste jaar van de Duitse bezetting. Er reden geen bussen meer en fietsen werden gevorderd, zodat hij niet meer naar school in Alkmaar kon.

De melkbussen werden door Gerard schoongeboend met kokend water zodat ze weer met verse melk gevuld konden worden.

Hierdoor is Gerard overgestapt naar de land- en tuinbouwschool in Broek op Langedijk waar hij twee dagen in de week les kreeg. De overige dagen hielp hij zijn vader met het melk venten. Na twee jaar was Gerard niet meer leerplichtig en ging hij bij zijn vader werken.

Het was hard werken. 's Ochtends 06.00 uur ging hij al melk venten op het Noordeinde (Ambachtsdijk) in Oudkarspel. De deuren waren los terwijl de huisvrouwen nog sliepen. Dan werd er in de kasten gekeken hoeveel melk de mensen nodig hadden. Eén keer per week, op maandagmiddag, werd dan het geld voor de geleverde melk opgehaald.

Op maandag was het wasdag en dan kon het zijn dat Gerard in zijn wijk enkele huisvrouwen even moest helpen om de wasketel op het gasstel te zetten. Na 12.00 uur werd in een andere wijk soms zijn hulp weer gevraagd de wasketel van het gasstel af te halen zodat ze verder konden met de was.

Gerard op de bakfiets voor Concordia tijdens de kermis in Noord-Scharwoude, v.l.n.r. Gerard van Rijn, Tinus Ooms en Jan Slot (+/- 1950)

Als Gerard op tijd klaar was ging hij vaak zijn oom, Niek Jonker die een transportbedrijf in Alkmaar had, helpen bij het laden en lossen. Omdat Gerard goed was in houtbewerken ging hij bij zijn andere oom, Lou Kalverdijk die landbouwer was, uienrennen maken zodat de gerooide uien 's winters droog op het land bewaard konden worden. Een uienren was een geraamte van houten palen die ongeveer 2 meter boven de grond uitstak. De breedte was 1 meter en de lengte was afhankelijk van de grootte van het land. Aan de zijkanten werd dan gaaswerk gespannen. De uien werden er met een kruiwagen in gereden of bovenaf ervan ingestort. Daarna kwam er een dak op van (oude) golfplaten en de zijkanten werden bedekt met riet of stro om ze tegen de vorst te beschermen.

Voorburggracht in Oudkarspel met rechts voor het huis een uienren

Uienren met punt dak van oude golfplaten

In 1952 moest Gerard in dienst. Hij was toen 18 jaar. Hier leerde hij drie andere jongens uit Noord-Holland kennen en zij werden kameraden. Gerard en een van de jongens waren protestant en de twee anderen waren rooms katholiek. Zondags moesten ze verplicht naar de kerk. De protestante jongens waren niet tevreden over de dominee en vonden dat hij slecht preekte. Daarom werd besloten dat ze een keer megingen met de andere jongens naar de rooms katholieke kerk waar de aalmoezenier volgens de katholieke jongens een veel beter verhaal vertelde.

Bij de ingang van de kerk waren de protestante jongens druk met elkaar in gesprek en letten niet op. De katholieke jongens sloegen een kruisje en gingen op beide knieën zitten. Dat zagen de protestante jongens niet en vielen over ze heen. De aalmoezenier had wel door dat ze niet katholiek waren maar ze mochten toch de mis en latere missen bijwonen.

In 1953 zou Gerard afzwaaien, maar dat ging fout. Op een oefening in Duitsland leverden Gerard en een kameraad stiekem benzine aan een fotohandelaar in ruil voor één van de eerste fototoestellen die toen in de handel kwamen. Dat konden zij doen omdat ze chauffeur waren. Gerard reed in een vrachtwagen (GMC) en zijn kameraad reed in een Jeep. De Jeep gebruikte niet zo veel benzine, zodat ze benzine overhielden. Dat werd gemerkt en ze kregen verzwaard arrest als straf. Dat betekende dat ze die avond van 19.00 uur tot 's ochtends 07.00 uur opgesloten werden in een kamer van het wachthok.

De volgende dag moesten ze onverwachts op transport naar het eiland Tholen in Zeeland om hulp te bieden ten gevolge van de watersnoodramp. Het ging er daar chaotisch aan toe. Ze sliepen op het biljart van een café en kregen slecht te eten en te drinken. Om warm te blijven dronken ze veel drank.

Na een week werden ze bij een boeregezin ingekwartierd en kregen ze weer geregeld te eten en te drinken. Zij hebben door de watersnood in Zeeland veel meegemaakt en nuttig chauffeurswerk verricht.

Als beloning zouden ze per dag f 1,- en 1 pakje sigaretten extra krijgen. Omdat ze veel onderweg waren, gingen ze na een week hun extra beloofde aandeel halen. Helaas waren toen de sigaretten op en het extra beloofde geld was aan het rampenfonds geschonken.

Gerard ontmoette in het laatste halfjaar van zijn dienstplicht Maartje Ooms uit Oterleek. Zij werd daar in 1935 geboren op een boerderijtje dat geen stromend water en elektriciteit had. Ondanks dit gebrek aan luxe heeft zij een fijne jeugd gehad. Na de lagere school ging Maartje naar de landbouwhuishoudschool in Alkmaar. En later ook naar de naaischool, zoals zij die noemt. Kleding maken was dan ook geen enkel probleem voor haar.

Na zijn dienstitijd ging Gerard weer bij zijn vader in de Oosterstraat werken. Zijn vader heeft toen een maatschap opgericht met Klaas Schuit, Henk van Rijn en zoon Gerard van Rijn.

(Een maatschap is een bedrijf waarin minimaal 2 personen samenwerken. Iedere deelnemer, is mede-eigenaar.)

De bakfiets werd vervangen door een gemotoriseerde bakfiets met JLO-motor en dat scheelde veel lichamelijke arbeid tijdens het venten.

Gerard op de bok van de bakfiets met JLO-motor

Het eerste overkapte voertuig dat de melkzaak had was een opvallende, gemotoriseerde driewieler. In de afbeelding staat de driewieler voor de foto- en manufacturenzaak van Herman Möller in Oudkarspel. Op de deur van de driewieler staat: 'Uit de Delftse Pot'. Dat was margarine van Gouda's Glorie. Deze margarine werd op geheel nieuwe wijze gemengd, waardoor de smaak beter en het aroma zachter was dan gewone margarine. Bovendien bleef ze langer vers en was beter smeerbaar. De margarine was in Langedijk uitsluitend verkrijgbaar bij melkleverancier 'De Toekomst' die aangesloten was bij de Utrechtse Melk Centrale (UMC).

De opvallende Tempo gemotoriseerde driewieler voor Möller in Oudkarspel

Tweede huis met opslagruimte

Door de groei van de melkzaak werd de opslagcapaciteit aan de Oosterstraat 9 te klein. Hierdoor heeft Gert van Rijn in 1954 van zaadselecteur Kramer, die bij Jacob Jong werkte, een brandstoffschoor met woonhuis aan de Oosterstraat 63 gekocht zodat Gerard hier met Maartje na hun trouwen konden wonen. (De brandstoffschoor was eerst eigendom van Peetoom.

In verband met het weekend werd er zaterdags dubbel gevent, er moesten dan 70 melkbussen met kokend water door Gerard schoongeboend worden

Peetoom heeft later de schuur met woonhuis aan Kramer verkocht.) De brandstoffschoor werd na wat aanpassingen gebruikt als opslagruimte.

Gerard en Maartje hadden 3 jaar verkering en zijn op woensdagmiddag 21-11-1956 in Oterleek getrouwd. De woensdagmiddag was de enige middag dat Gerard niet hoefde te werken. Na hun huwelijk gingen zij in het huis aan Oosterstraat 63 wonen. In de loop van de jaren kregen ze 3 kinderen: 2 zonen Gerrit en Dik en dochter Marja.

Trouwfoto Gerard van Rijn en Maartje Ooms

3e huis van links: Het huis aan de Oosterstraat 63 met rechts achter de melkbussen de ingang naar de grote schuur (1967)

Water bij de melk

De Keuringsdienst van Waren kwam in de eindjaren 50 bij Gerard langs met de mededeling dat bij een aantal steekproeven geconstateerd werd dat er te veel water in de melk zat. Volgens Gerard was dat onmogelijk. De melkbussen werden door de melkfabriek 's ochtends om 06.00 uur voor Gerard naast de doorrijdstal van Hotel

De Burg (nu de traiteur) in Noord-Scharwoude en voor zijn collega iets verderop in de Dorpsstraat afgeleverd. Gerard vertrouwde het niet en kreeg van Hotel De Burg toestemming om in het café te gaan posten. Tijdens het posten zag Gerard tot zijn verbazing dat die "collega" melk uit zijn melkbussen haalde en in zijn melkbussen goot.

In Gerard zijn melkbussen goot hij water zodat het niveau gelijk bleef. De Keuringsdienst van Waren en de politie werden op de hoogte gesteld en de volgende morgen toen de controleur en politie zich verdekt hadden opgesteld werd de man op heterdaad betrapt.

Melkdiefstal en melkvervalsching in het groot

Er zijn hier aan den Langendijk heel wat melkslijters, die allen hun melk van de fabriek ontvangen. Dus men zou zeggen, „de melk is goed”. De Keuringsdienst voor waren te Alkmaar die ook de melk onder zijn controle heeft, moest bij het trekken van monsters bij v. Rijns melkhandel, verschillende malen constateren, dat de melk, die uitgevent werd, niet minder dan 24% water bevatte. En hoewel van Rijn, die onder zijn afnemers een goede naam geniet, al beweerde dat hij hieraan niet schuldig was, de feiten getuigden tegen hem.

Overtuigd van zijn onschuld, kwam de gedupeerde tot de slotsom dat anderen hem die poets moesten leren. Hij nam zijn maatregelen en kwam hij j.l. Maandagmorgen tot de ontstellende ontdekking, dat zijn collega, melkslijter Jb. O. uit Noord-Scharwoude een hoeveelheid melk uit de bussen goot en deze met eenzelfde hoeveelheid water aanvulde. Keuringsdienst en politie werden gewaarschuwd en Dinsdagmorgen werd O. bij het opnieuw plegen van deze handeling op heterdaad betrapt.

Men diefstal en een vervalsching die hij reeds eenige maanden moet hebben volgehouden. Geen wonder dan ook dat O. in staat was menig literijs melk zonder bon te verkopen.

Naar wij vernemen schijnt dit pas het begin te zijn van een zaak die een lange nasleep zal hebben. Meerdere melkslijters schijnen de dupe te zijn geworden van de hierboven gesignaleerde praktijken.

Het weghalen van de melk en het weder aanvullen met water zou zich als volgt hebben toegevoerd.

Bij hotel de Burg in Noordscharwoude worden des morgens vroeg de bussen met melk neergezet door de melkauto voor van Rijn en O. Behoorlijk van elkaar gescheiden.

O. komt met zijn melkwagen en zet deze met het achterende tusschen de bussen. Op zijn wagen 3 emmers, waarvan 2 gevuld met water. Een vlugge beweging, een bus van v. Rijn trekt hij naar zich toe, giet de leege emmer vol melk, en giet een emmer water in de bus leeg. Met de tweede bus die hij naar zich toetrekt verricht hij dezelfde handeling. De emmer waar eerst water inzat is nu ook gevuld met melk en de derde emmer water verdwijnt in de bus met melk van v. R. O. verkoopt goede melk en v. Rijn krijgt een proces-verbaal omdat hij melk verkoopt met 24% water. Het was geraffineerd uitgedacht en volvoerd.

Wanneer wij aannemen dat uit iedere bus 10 liter melk verdween, dan bedroeg de diefstal, aannemende dat hij dit viermaal in de week deed, zoo ongeveer 80 liter per week. Geen kleinigheid, wanneer wij in aanmerking nemen het aantal maanden waarover deze diefstal is gepleegd.

Wij schreven reeds dat deze zaak verstrekkende gevolgen zou hebben, omdat ook bij andere melkslijters dezelfde praktijken werden uitgeoefend.

Aan deze diefstal en vervalsching is nu wel een einde gekomen.

Krantenknipsel over melkdiefstal (uit eigen verzameling)

Zelf melk ophalen bij de melkfabriek

Later werd de melk opgehaald bij de melkfabriek Excelsior in Heerhugowaard. Hiervoor werd een kleine vrachtwagen (Opel) aangeschaft. Op de vrachtauto werd een vierkante stalen tank geplaatst waar 1100 liter melk in kon. Aan een kant zat een kraan en daaruit werd dan de melk getapt. Dat bespaarde veel werk en was hygiënischer.

Ook reden ze met de vrachtauto naar hun klanten toe. Na een aantal jaren ging de vierkante tank kapot en hij werd vervangen door een ronde tank ook van 1100 liter die gemakkelijker schoon te maken was.

Jan de Geus, een van de knechten, melk aan het tappen uit de vierkante tank

Maartje Ooms tapt melk uit de ronde tank van 1100 liter voor de schuur aan Oosterstraat 63

De vrachtwagen volgeladen met melkproducten. De grote tank met 1100 liter en de 2 kleine tankjes ieder met 200 liter melk, diverse kratten met yoghurt en gesteriliseerde melk.

Weer wat later werden er ook nog 2 kleine ronde tankjes van 200 liter aanschaf, die ook door de melkfabriek met melk gevuld werden. In de Oosterstraat werden de tankjes dan op de gemotoriseerde driewielers geladen, zodat de melk weer uitgevent kon worden.

De aanduiding melkboer raakte in de jaren 60 in onbruik en de melkman, zoals hij toen heette, bediende toen vaak met een gemotoriseerde bakfiets zijn wijk. Gerard kwam iedere dag langs met zijn gemotoriseerde driewieler. Zijn driewieler stond dan vol met kratten met melkflessen en achterop stond de 200 liter melktank. Uit de melktank werd dan met een maatbeker melk getapt en vervolgens in de melkkannen van de huisvrouwen gegoten. Losse melk was goedkoper en werd nog regelmatig gebruikt om pap te koken. Steeds vaker werd er flessenmelk (gestiliseerde melk) en yoghurt gekocht.

Links de oude bakfiets en rechts de gemotoriseerde driewieler met afdak met de 200 liter melktank achterop

Gerard zijn moeder Wijntje Doorn en zuster Truus op de gemotoriseerde driewieler

Veel klanten hadden dan ook een flessenrekje. Als ze niet thuis waren zetten ze dat rekje met de lege flessen voor de deur met een briefje voor de bestelling. Aan de kleur van de aluminium dop kon je zien wat er in de fles zat. Die van de melk was blauw, van de yoghurt groen, van de karnemelk rood en van de vanillevla geel. Kinderen streken die doppen soms glad en deden die als versiering om de spaken van hun autopod of fiets. Later werd de melk niet meer opgehaald bij melkfabriek Excelsior in Heerhugowaard, maar werden de melkproducten door melkfabriek Melco uit Heiloo voor de zaak in de Oosterstraat afgeleverd. (Melkfabriek Melco werd Horna, Melkunie en tenslotte Campina. In 2008 werd de fabriek gesloten.)

Eigen zaak

In 1967 heeft Gerard de schuur en het woonhuis van zijn vader gekocht en ging voor zichzelf beginnen. Om te kunnen starten kocht hij de wijk van zijn vader erbij en begon een melkzaak op Oosterstraat 63. Hierdoor werd de maatschap ontbonden en stopte zijn vader met de melkzaak op Oosterstraat 9. De melkzaak aan Oosterstraat 63 had geen winkel. Alle melkproducten werden huis-aan-huis bezorgd.

Toen Gerard zijn zaak begon, liepen de wijken door elkaar heen. Dat was erg lastig en veel tijd ging met venten verloren. De Melkunie wilde dat de melkboeren ieder hun eigen wijk kregen. Gerard kreeg toen een wijk die in Noord-Scharwoude en voor een deel in Zuid-Scharwoude lag. Dat was een hele verbetering.

Andere tijd

Vanaf 1964 kreeg de melkman concurrentie van de opkomende supermarkten, die vanaf dan ook melk mochten verkopen. Het aandeel van melkhandelaren in de melkverkoop daalde van meer dan 90 % in 1964 tot 20% in 1984. Veel melkhandelaren breidden hun melkhandel uit met kruidenierswaren, sommige in de vorm van een rijdende winkel (SRV-wagen). De naam staat voor 'Samen Rationeel Verkopen'. Later vond men dat het ging om de eerste drie medeklinkers uit het woord 'SeRVice'. SRV is in 1966 ontstaan uit de samenwerking van een aantal groothandels die door heel Nederland voornamelijk leverden aan de melkhandel. Gerard heeft toen hij in 1967 voor zichzelf begon een SRV-winkelwagen aangeschaft. De winkelwagen was zodanig ingericht dat alles aan zuivelproducten, kruidenierswaren, dranken en allerlei levensmiddelen, overzichtelijk opgesteld, meegenomen kon worden voor de verkoop. Bijkomend voordeel was dat de klanten die naar hem toe kwamen zelf hun boodschappen konden uitzoeken. In Gerard zijn wijk, met de vele bruggen en paden, moest nog wel langs de huizen gegaan worden om de bestellingen op te nemen en af te leveren. Niet veel later is Gerard van inkooporganisatie veranderd, de inkopen werden niet meer bij de SRV gedaan maar bij de S+K/Iveco van Piet Karsten uit Blokker.

Veel klanten betaalden 1 keer per week hun boodschappen. De geleverde boodschappen werden dan in een boekje opgeschreven zodat Gerard aan het eind van de week precies kon nagaan hoeveel er betaald moest worden. 's Maandags gingen Gerard en dochter Marja dan te 'boterventen': afrekenen en proberen tegelijkertijd boter te verkopen. Ook werd Gerard, als hij langskwam om te venten, soms door huisvrouwen gevraagd om te helpen bij het aantrekken van steunkousen of het strikken van veters van schoenen omdat hun mannen al vroeg op het land aan het werk waren. Als er een baby bij een van zijn klanten was geboren werd er altijd een flesje slagroom aangeboden. Omdat de winkelwagen door de vele producten nogal zwaar beladen was, gaf dat 's winters, voor-

Gerard voor zijn rijdende winkel

De producten stonden overzichtelijk opgesteld in de SRV-wagen

al als het had gesneeuwd, wel eens problemen. Meestal werd dan met behulp van een trekker de winkelwagen uit de sneeuw getrokken. Tien jaar later werd een grotere winkelwagen aangeschaft omdat het assortiment steeds uitgebreider werd.

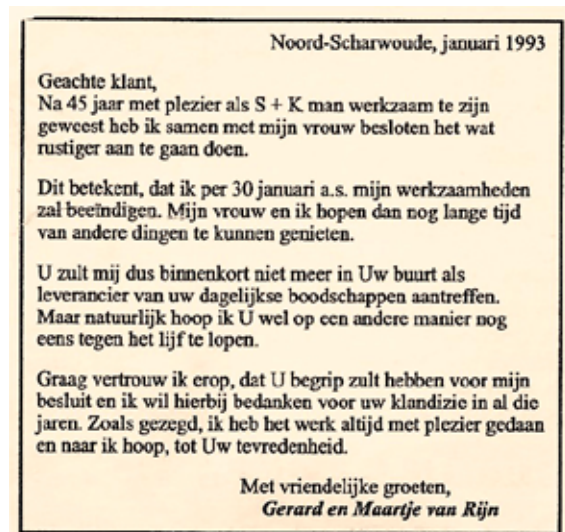

De zelfbedieningswinkelwagen wordt uit de sneeuw getrokken door zoon Gerrit op de trekker van Sjaak Buter

Gerard hield op woensdag zijn vrije dag, dat gaf de week een mooie onderbreking, omdat er ook op zaterdag werd gewerkt. Op de vrije woensdag maakte Maartje de winkelwagen meestal grondig schoon.

Ondanks het gemak van de winkelwagen waren het toch nog steeds lange dagen. 's Morgens vroeg, als de melkwagen van de fabriek, de bakker en de groothandel hun bestellingen hadden afgeleverd, moest eerst de winkelwagen ingeruimd worden en daarna kon Gerard pas de wijk in. Aan het einde van de melkwijk, meestal pas na zessen 's avonds, diende de wagen weer opgeruimd en schoongemaakt te worden voor de volgende dag. De bestellingen bij de leveranciers moesten gedaan worden en dan wachtte er ook nog een stukje boekhouding. Doordat er steeds meer grootwinkelbedrijven kwamen met eigen distributiecentra die hun zuivel centraal inkochten, kon

den zij een veel lagere prijs afdwingen dan een melkman ooit kreeg. Hierdoor gingen steeds meer klanten naar de supermarkten voor hun zuivelproducten, maar ook voor de andere voordelige boodschappen. Het werd de nekslag voor de melkman die zijn omzet steeds meer zag teruglopen. Gerard heeft mede hierdoor slechts tot zijn 62^e jaar de melkzaak kunnen runnen. Op 30-01-1993 heeft hij samen met zijn vrouw besloten zijn werkzaamheden te beëindigen. Op het moment dat Gerard besloot te stoppen had de zaak precies 80 jaar bestaan.

Brief aan klanten dat het bedrijf zal stoppen

Gerard en Maartje hebben 47 jaar in Oosterstraat 63 gewoond. In 2003 zijn ze verhuisd naar Oudkarspel. Naast melkslijter is Gerard vanaf zijn 9^e jaar tot zijn 65^e lid van muziekvereniging Excelsior geweest. Hij speelde er blokfluit, klarinet en daarna de grote trom. Op 21 november 2021 waren Gerard en Maartje 65 jaar getrouwd. Ze hebben 7 kleinkinderen en 3 achterkleinkinderen.

Op 21 november 2021 waren Gerard en Maartje 65 jaar getrouwd

Velen zullen nog lang de naam Van Rijn met melk blijven associëren.

Café 't Karrewiel

Jenne Kramer brandstoffenhandelaar

Jan Kramer, gehuwd met Aaf Vader, wonende te Zuid-Scharwoude neemt begin twintigste eeuw de brandstoffenhandel van zijn vader over. In het gezin worden vijf kinderen geboren: drie jongens en twee meisjes. Jenne, geboren op 22 april 1936, is het oudste kind. Hij heeft een zorgeloze jeugd en doorloopt de lagere school zonder problemen. Jenne kan goed leren. Op grond hiervan mag hij naar de LTS in Alkmaar. Maar Jenne voelt weinig voor school en slaat er een slag naar.

Als hij niet slaagt voor zijn diploma moet hij van zijn vader voor straf in de kolenschuur zes weken lang kapotte brandstoffenzakken naaien. Zo rolt hij in de handel van zijn vader en Jenne vindt het prachtig! Met kolen, olie, turf en briketten langs de weg en met iedereen een praatje maken. Daar geniet hij van. Jenne is een mensenmens. Hij heeft geen moment spijt van het niet-behaalde diploma.

1961: Jenne en Tiny voor hun eerste vrachtauto

Jenne op de transportfiets om turf en briketten weg te brengen

Jenne met oliekar, Jantje Duijs en Gerard Korver mogen mee

Hij krijgt kennis aan Tiny van der Gragt uit Sint-Pancras. Na zeven jaar verkering geven ze elkaar in 1962 het ja-woord en vestigen zich in Zuid-Scharwoude waar ze het huis van Alie Keizer voor f 7.500 hebben gekocht. Timmerman Jol verbouwt het voor f 7.000. Jenne verkoopt het later voor f 30.000.

Na de brandstoffenhandel begint Jenne een café

Toen Jenne Kramer uit Zuid-Scharwoude zo rond 1965 tot de conclusie kwam dat zijn welvarende brandstoffenhandel door de komst van het aardgas langzaam niet meer rendabel was, moest er een oplossing komen. Getrouwd en vader van 2 kinderen piekerde hij zich suf. De Hoogovens waar zoveel Langedijkers werkten leek hem een gruwel.

Zijn opa Vader, van moeders kant, was vroeger kastelein geweest van café de Hut en dat kastelein zijn dat leek hem wel wat!!

De tijd ging zijn gang en met het derde kind op komst en na vele gesprekken samen besloten Jenne en Tiny de sprong te wagen. In Zuid-Scharwoude kwam café Het Fortuin, (thans De Kolenist) van Willem ter Burg te koop, eigenaar was Kostelijk. Jammer, hoewel de ontzuiling al wat vormen begon aan te nemen, werd het niet verkocht aan een roomse. En zo ging dat aan hun neus voorbij. Vervolgens kwam half 1969 in Oudkarspel Hotel de Noord te koop. Het pand had al een lange geschiedenis. In vroeger jaren was er op de bovenverdieping een sigarenmakerij gevestigd. Daarna werd het een café uitgebaat door onder andere Klaas Appelman. De naam van het café was Het Rad van Avontuur. In de jaren '50 begon de ruilverkaveling in het Waarland en kocht Jan Bos het café. Hij liet het boven verbouwen. Er kwamen tien hotelkamers waar het werk-

volk van de ruilverkaveling dankbaar gebruik van maakte. 's Avonds zaten zij in het café beneden en dat trok ook weer andere bezoekers aan. Bovendien runden de twee dochters van Bos het café! Het waren gouden jaren. Toen de ruilverkaveling op zijn eind liep, verkocht Jan Bos het café aan een stel mensen uit Amsterdam. De vrouw werd tante Martha genoemd. Veel hotelgasten kwamen er niet meer, de loop was eruit. Een desillusie voor de Amsterdammers.

Het begin van 't Karrewiel

1969 : In het gezin van Jenne en Tiny Kramer was inmiddels een tweede dochter geboren. Na veel wikken en wegen en gesprekken werd Hotel de Noord gekocht voor f 106.000. Met een deel van het geld dat het huis van Jen-

ne en Tiny in Zuid-Scharwoude had opgebracht werd een nieuwe bar en vloerbedekking in het café aangeschaft. Op 26 januari 1970 werd er verhuisd. Het sneeuwde die dag, maar vol goede moed ging de familie Kramer op weg naar Oudkarspel. De spullen, waaronder ook het spiraal van het ouderlijk bed, geladen op een open wagen. Toen het stel rustig dacht te kunnen gaan slapen hoorden ze een tikkend geluid. Uiteindelijk bleek dat de sneeuw in het spiraal begon te ontdooien en lagen er plassen water onder het bed.

Op 27 februari 1970 werd het café geopend dat de naam 't Karrewiel kreeg.

't Karrewiel zoals het jaren bekend stond

Het eerste weekend werkten Truus en Piet van Leeuwen in de bar. Er moest nog veel door Jenne en Tiny worden geleerd, maar eigenlijk zat de loop er al meteen goed in. In die jaren begon het eet-werk belangrijk te worden. Tiny haakte daar snel op in en al gauw werden vooral de huzarenslaatjes heel populair. Later kwam daar nog van alles bij tot saté aan toe. Ook kwamen er aanvragen voor het hotelgebeuren. Bijvoorbeeld van de monteurs van Thomassen en Drijver uit Deventer, die de machines bij Verburg repareerden. In de zomer kwamen er af en toe wat vissers, maar toch werd het langzamerhand minder. Men wilde een douche of eigen wc en centrale verwarming op de kamer. Er werd toen voor het café gekozen. Tiny hield het uitgaansleven in de gaten en kwam met het idee voor een grotere bar en een discotheek. Het was een enorme investering. Later bleek dit van absolute waarde te zijn geweest. Het werd een groot succes. Het eerste jaar in 't Karrewiel bracht Jenne nog olie bij zijn klanten die een oliekachel hadden maar dat werd al snel minder. De transportfiets en de oliekar werden toen vervangen door een vrachtwagen. Ook de vrachtwagen en tank werden op een gegeven moment verkocht. Dat was maar goed ook want in het café werd het steeds drukker. Zo waren er een gezellige en hechte club de maandagavondclub op de maandagavond, dinsdagavond herenbiljart en woensdagavond kwamen de dames er biljarten.

De buurtjes

Rond 't Karrewiel zaten heel veel middenstanders. Rechts naast het café stond de Boerenleenbank met Cor en Alie Voogd in het woonhuis. Daarnaast de groentewinkel van Goudsblom. Schuin tegenover het café op de ene hoek van de Spoorstraat zat Sintenie met bioscoop Tivoli, op de andere hoek Piet Vet, de kapper. Even verder in de Spoorstraat was daar Slager Kuilboer met de slachterij achter het huis. Aan de overkant van het café was de bakkerij van Cor Rood met zijn vrouw Gré. Een paar huizen links voorbij 't Karrewiel woonden Piet en Wik Kalverdijk met aan de overkant hun bloemenwinkel waar dochter Marian meehielp. Naast hen het reisbureau van Joop Jansen. Anton Kayer en Riet hadden hun zaak hier tegenover. Achter het café woonde de familie Blijleven met hun zonen Dirk en Arie en daarachter Gerrit Goudsblom en familie. Gerrit was welbekend van het Langedijker Cabaret. Op alle buurtavonden in 't Karrewiel was het traditie dat buurman Goudsblom optrad. Vaak droeg hij het stuk 'Die migge toch' voor.

Jenne en Tiny in hun café

Dirk Blijleven redde de familie Kramer nog een keer van brand die was ontstaan door brandende peuken in de afvalbak in de bar. Op 23 februari 1971, de verjaardag van de oudste dochter van Jenne en Tiny, liep hij 's morgens om 7 uur langs het café en zag de vlammen. Hij begon te schreeuwen dat Jenne wakker moest worden. Alles stond onder de rook. Gelukkig konden ze het zelf blussen, hoewel de brandweer ook nog uitrukte. Het oranje fietsje, het verjaarscadeau voor hun dochter, had gelukkig geen schade opgelopen.

Sport hoog in het vaandel

In diezelfde tijd was er in Noord-Scharwoude een sporthal verrezen. Het zaalvoetbal was in opkomst. Jenne had intussen ook niet stil gezeten. Met behulp van zijn broers Wim en Hans Kramer richtten ze op 26 januari 1973 Karrewiel Boys en -Ladies op.

Er ontstonden drie teams met voetballers van DTS en LSVV. Een heel bijzondere ontwikkeling. De clubkleuren waren oranje en wit: oranje shirts en kousen en witte broeken. Tiny waste en streek alle kleding! Karrewiel Boys en -Ladies waren het visitekaartje van hun café. Het damesteam bestond voornamelijk uit de vriendinnen van de herenspelers: Els van Kleef, Lia Hink, Marian Carnas, Margreet Spanjaard, Annet en Tiny Rootjes, Annet Mak, José de Nijs en Gerie Borst op doel. De club had een bestuur met Wim Kramer als voorzitter. Bestuursleden waren Alie Tamis, Agnes Duijs, Piet Nan en uiteraard Jenne zelf. De vereniging groeide uit tot 10 teams. De eerste drie teams waren zeer succesvol. Ook de dames deden het voortreffelijk. Van de familie Duijs uit Zuid-Scharwoude, oude burens van Jenne en Tiny, voetbalden alle zeven zonen bij Karrewielboys. In het eerste speelden o.a. Ijsbrand en Arie Kaan, Hans Kramer: keeper, Jan Sneekes, Jan Stins, Cor Spaans, Nico Bruin, Jan Baas, coach was Jan Bruin (Stille Jan). Peter Tamis was coach van het 2^e team. Het was een succesvolle vereniging. Vele toernooien werden gespeeld: Pandora, White Stones, Hovocubo, maar ook gingen er bussen vol supporters mee naar Volendam en Friesland.

Karrewiel Ladies met Jan Lodder als coach

Karrewiel Boys met Jan Bruin als coach

Het Pandora-toernooi was tijdens de autoloze zondag en alle teams gingen op de fiets over de nieuwe weg N504 naar Warmenhuizen. Al met al waren het prachtige jaren. Het amateurvoetbal werd steeds professioneler. Er werden spelers betaald om te komen voetballen, de tenues werden duurder en voor het 'gewone dorpscafé' was het onmogelijk om dit te blijven bekostigen.

Jubileum Jenne en Tiny

Jenne en Tiny 12 1/2 jaar in Café 't Karrewiel

Jenne en Tiny waren in 1974 twaalf-en-een half jaar getrouwd. De familie Kramer werd door de maandagavondclub met de wagen van Firma Eecen opgehaald voor een rit door het dorp.

1980: Negen eeuwen Langedijk

Advertentie Boerenbruiloft in de dagbladen

In 1979 kwam Henk Wagenaar langs voor een praatje. Hij opperde het idee om zijn schuur beschikbaar te stellen om daar, in het kader van 9 eeuwen, feesten in te organiseren. Wagenaar moest iemand met papieren hebben en Jenne had er wel oren naar. Er werd gesproken met brouwerij Heineken en zo begon het regelen. Er kwam veel bij kijken en er moest een naam bedacht worden voor de feestschuur. Zomaar, tijdens een praatje bij de weg, kwam Gerrit Langedijk met het stukje geschiedenis dat Oudkarspel vroeger, net als Bergen, De Heerlijkheid werd genoemd. Nou dat was vanzelf prachtig en meteen goed. In overleg werden via Henk Geels de beste bands geboekt: o.a. Shoreline, Tequila, Dizzy Man's Band, en de topper B.Z.N. kwamen naar Langedijk. Ook de verkiezing Sterkste Man van Langedijk met winnaar Jan Hink was een groot succes. Tijdens het WK Stayeren op de Baan behaalde René Kos uit Oudkarspel een zilveren medaille. Door toedoen van de Carnavalsvereniging kregen René en zijn gangmaker Bruno van Walraven een prachtige hulde op het podium. Maar het werkelijke hoogtepunt was de Boerenbruiloft met echtpaar Marius de Haas en Corina van Tuijl en de drie kleine bruidsmeisjes van Wagenaar. Wat een feest! 800 gasten schoven aan bij de broodmaaltijd met koffie, broodjes, spek, etc. Het was een enorme organisatie.

Impressie negen eeuwen Langedijk

Uiteindelijk is de hele Negen Eeuwen periode een prachtige tijd geweest met hulp van goed en betrouwbaar personeel, ook van handbalvereniging DTS! De optocht, de zuurkool-maaltijd, het boek dat later werd gemaakt, het was werkelijk grote klasse!

Het jaar na de Eeuwfeesten was voor de horeca een mager jaar. Eigenlijk gold dat voor de hele Langedijker middenstand Ook Café 't Karrewiel had een rustige tijd. Gelukkig waren er de voetbal, de biljartclubs en carnaval, maar ook de motorraces die met Pinksteren werden georganiseerd en de door de winkeliersvereniging georganiseerde fietstochten waren toen leuke evenementen. Toch werd het tijd voor iets nieuws.

Het Jeugdcafé

De kinderen van Jenne en Tiny Kramer waren inmiddels pubers en spraken erover dat er op de zondag niks te doen was voor de jeugd. En zo werd in de huiskamer het Jeugdcafé geboren.

NIEUW!!!

ZONDAG 8 OCTOBER START IN
CAFÉ-BAR „ 't KARREWIEL”
 TE OUDKARSPHEL HET
”ZONDAGMIDDAG JEUGDCAFÉ”
 VAN 16.00 U. TOT 20.00 UUR
 VOOR JEUGD BOVEN DE 14 JAAR
 M.M.W. VAN ONZE NIEUWE
D.J.'S PIET EN JOOST
 DIE MUZIEK DRAAIEN VAN:
”HIP HOP tot HARD ROCK!”
 VRIJ ENTREE

Dus.. op Zondag 8 oktober
 allemaal naar 't Karrewiel :
 ontmoetingsplaats voor de jeugd
 uit de hele omtrek!

Advertentie Jeugdcafé

Op zondag van 4 tot 8 uur. Er werd reclame gemaakt en de eerste keer kwamen er een stuk of 8 pubers. DJ Tiny draaide muziek van het moment. De week erop kwamen er zo'n 20 jongeren op het jeugdcafé af. Het ging als een lopend vuurtje door het dorp.

Er kwamen groepen van dansschool Schavenmaker uit Noord-Scharwoude en van dansschool Biersteker uit Oudkarspel naar het Jeugdcafé.

Binnen een maand wisten heel veel jongeren 't Karrewiel te vinden, het was elke zondag bomvol. Er kwamen ook grote groepen uit de omgeving: 't Veld, de Noord, Zijdewind, Koedijk, Sint Pancras en natuurlijk de jeugd uit Langedijk.

De eerste winter werden er zelfs jongeren uit Middenmeer gebracht en gehaald!

Groep jongeren uit 't Zijdewind

De kracht van het Jeugdcafé was dat zowel Jenne en Tiny als de zeven personeelsleden alle jongeren op een gegeven moment kenden. Iedereen hoorde erbij. 't Karrewiel was een ontmoetingspunt voor velen. Toen Leo Groot uit Heerhugowaard - Noord verongelukte kwam de hele vriendengroep op de vrije avond van Jenne en Tiny bij elkaar om hier over te praten. Lief en leed werd gedeeld met het jeugdige publiek. Elke week werden de nieuwste singles uit de Top 40 gehaald, dat was een must! Behalve Tiny jr. waren er ook andere DJ's in beeld.

Waar Tiny het stokje overnam van DJ Phoe, Ron Vonk, kwamen tijdens het Jeugdcafé ook andere DJ's hun kunnen laten horen: Dirk en Willem Witte, Martin Pierik en ten slotte Marco Kuiper die vanuit het niets heel populair werd. Het was alle weken feest. Er waren veel ouders in Langedijk die het fijn vonden dat de jongeren in het dorp bleven. Natuurlijk werd er bier en wijn gedronken, maar sterke drank werd niet getapt! Het Jeugdcafé was een groot succes, maar niet alles ging van een leien dakje. De fietsen!!

Er stonden honderden fietsen bij en rond het café. Er werden rekken neergezet, maar de jeugd plaatste de fietsen toch bij de burens. Rommel op straat, plassen in de steeg en na verloop van tijd ook geluidsoverlast.

Fietsen werden overal "gestald"

De burens waren er niet altijd blij mee. En niet te vergeten de streken die de jeugd uithaalde. Zo lag er in het damestoilet altijd maandverband hoewel er genoeg wc papier aanwezig was.

De jeugd had andere ideeën over maandverband. Binnen een uur hingen alle verbandjes tegen het plafond geplakt. En toen de heren wc overstroomde, bleek dat er vier rollen wc papier in de stortbak zaten. Hoe verzinnen ze het? Ook kwam het onderwerp Drugs ter sprake. Zodra Cor v.d. Kroon of Jan van Leeuwen in de gaten hadden dat er werd gebruikt, werden de betreffende jongeren buiten gezet, ze kwamen er niet meer in.

In 't zonnetje gezet

Toen het Jeugdcafé twee jaar bestond, kwam op zondag vlak na de middag de vaste kern bezoekers uit de Langedijk zelf. Een grote groep die nauw betrokken was bij alles. Ze hadden een enorme taart mee. Onder leiding van Willem Witte werd het café versierd en moest er vanzelf taart gegeten worden.

Jenne en Tiny werden verrast met een enorme taart

De Kramers waren compleet overdonderd. Maar het was een teken van hoe de jeugd zich voelde en zo enorm genoot. Het was echt bijzonder die verbondenheid!!

Zo gingen jaren voorbij en het leek wel of alles wat er werd georganiseerd ook druk bezocht werd. Koninginnedag... groot feest. Het café barstte soms bijna uit zijn voegen. Zo werd ook de nieuwjaarsnacht een groot feest tot 5 uur in de morgen, biljartwedstrijden en autorally's in samenwerking met de Karrewiel Boys, kermis, de beddenrace...

Opknappen

Toen 1990 naderde, werd het de hoogste tijd om het café op te knappen. Er werd een prachtige nieuwe bar geplaatst. Nu met twee tappunten, wat zo fijn werkte. En in 1991 kwam er eindelijk een nieuw dak op het pand.

Met toeters en bellen waren ze erbij. Wie goed kijkt ziet zeker bekenden.

Anekdote

De Kramers bleven al die jaren met vaten werken. In de bar, vlak voor de deur naar de huiskamer zat een luik naar de kelder. Menig keer werd Jenne, als hij een vat moest wisselen, opgesloten (eventjes hoor....grapje).

Het is met Koninginnedag wel eens zo druk geweest dat de kelder leeg raakte en vaten bier overal vandaan gehaald moesten worden. Bij Spoorzicht, de Hut of bij Tivoli, het kwam altijd weer goed.

Nieuwe eigenaars café 't Karrewiel

In 1992 werd het besluit genomen om na 22 jaar te stoppen. Het zo geliefde Karrewiel werd verkocht. Jan Abbo uit Egmond-Binnen werd de nieuwe eigenaar. Jan kocht een gezond bedrijf en heeft met plezier, samen met zijn vrouw Ingrid, prachtige jaren gehad.

In 2020, na keihard werken, zijn ook de Abbo's gestopt. Het café was onverkoopbaar en Jan en Ingrid hebben er appartementen in gemaakt. Zo kwam er een einde aan een plek die zo goed voelde, waar menigeen zijn/haar partner heeft ontmoet, waar velen afspraken en herinneringen maakten. Een echt dorpscafé!

Kermis te Oudkarspel
dus vier dagen feest in
Café 't KARREWIEL

VRIJDAGAVOND
DISCOTHEEK

ZATERDAG, ZONDAG EN MAANDAG M.M.V.
DUO DIJKHUIS

's MIDDAGS VANAF 16.00 UUR
KERMISBORRELUUR

Veel plezier en tot ziens bij
Jenne en Tiny Kramer

De Karrewiel Oranje Fans danken
de Italianen van
"LA TAVERNINA"
voor de wijn en pizza's na de E.K. finale
ook mede door dit gebaar én de muziek
van Willem en Jan is het 'n happening
geworden om nooit te vergeten! BRAVO!

Advertentie Kermis in Oudkarspel

Twee cafés aan de Laanweg

Bewoners van de Laan- of Laanderweg zullen zich mogelijk handenwrijvend afvragen: waar komen deze te staan? De Otterplaat beschrijft echter alleen de geschiedenis van onze streek.

Maar toch, ooit waren er twee cafés aan de Laan- of Laanderweg gevestigd. **Arnold Lantman** en **Joop Zutt** beschreven in 1998 voor het jaarboek van het Westfries Genootschap: de opkomst en ondergang van café **De Tijd** en café **De Nachtegaal**. Hun onderzoek is leidraad voor onderstaand verhaal.

Toen de economie in Nederland in de 19e eeuw opbloeide, kampte West-Friesland nog met de gevolgen van de inval van de Engelsen en Russen in 1799. Ook de Westfries Omringdijk als laatste schakel in de noordelijke en westelijke zeevering belemmerde de vooruitgang. De dijk moest van de Westfries gemeentelijke en polderbestuurders intact blijven en verhinderde zo de ontsluiting met vaarten en wegen. Het Noordhollandsch Kanaal werd daarom ook aan de westkant langs de Omringdijk geleid.

Een station in de polder

In de jaren 1864-1865 kwam de doorbraak. Westelijk West-Friesland werd ontsloten door een 41,9 km lange spoorlijn tussen Den Helder en Alkmaar. Deze werd aangelegd om de marinehaven in Den Helder te kunnen bevoorraden in het geval het Noordhollandsch Kanaal mocht dichtvriezen. De lijn werd geëxploiteerd door de HIJSM, Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij. En bij elk dorp van enige betekenis verrees een station of halteplaats. Bewoners konden nu in 1 dag met de trein naar Alkmaar of Amsterdam. Dag koets en trekschuit. Kooplieden en handelsreizigers kwamen dankzij het spoor in direct contact met de plattelandsbevolking. En zo verrees ook al spoedig **Station Noord-Scharwoude**, al kwam deze op een wat vreemde plek te staan:

Bij de Waarlandspoorbrug staat aan de Laanderweg// Snuigel nog steeds deze kleine spoorwegonderdoorgang. Deze oude foto is genomen van oost naar west. Station Noord-Scharwoude lag aan het straatje links. Aan deze kant van de lijn stond links café De Tijd en tientallen meters verder aan de andere kant van de lijn stond café De Nachtegaal.

Aan het eind van de Laan- of Laanderweg, de oude verbindingsweg tussen Oudkarspel en Heerhugowaard richting Nedorper Verlaat liep een klinkerweggetje naar een enclave van de gemeente Noord-Scharwoude in de polder Amerswiel, gelegen binnen de ringdijk van de polder in Heerhugowaard. Een plek die nu dicht bij de spoorbrug tussen de sluis van Noord-Scharwoude en Het Verlaat ligt.

Mooi zo'n station bij de hoofdlijn Alkmaar-Den Helder, maar reizigers moesten vanaf de omliggende dorpen al gauw een kilometer of vijf, zes te voet of per koets afleggen om er te komen. En hoe kom je als handelsreiziger voor in- en verkoop vervolgens bij de klant?

Station Noord-Scharwoude, ver van de bewoonde wereld. Geopend 20 december 1865 en in gebruik tot 15 mei 1938. Opnieuw in gebruik van 10 juni 1940 tot 4 mei 1947. Gesloopt in 1951. Langs de spoorlijn werden meerdere identieke stations gebouwd.

Andere inzichten

Voor een tuinder als **Pieter Bruin** veranderde er veel. Tot de komst van de trein kochten handelaren bij hem thuis de producten op. Na eindeloos lange gesprekken werd dan een prijs afgesproken. Maar over die prijs en prijsvorming was hij uitsluitend afhankelijk van de informatie van andere tuinders en handelaars. Dat hij daarbij vaak kind van de rekening was, laat zich raden. Nu kon hij zijn licht opsteken op de markt in Alkmaar of op de laad- en losplaats bij het station. Hier was het al gauw een komen en gaan van reizigers en handelaren. Ja, hier hoorde je wat je producten echt waard waren, maar ook de klachten over aansluitend vervoer naar de dorpen en dat je uit de trein in weer en wind buiten stond.

Cees Bleeker, landman te Zijdewind, huurde een stuk land aan de Laanderweg van zijn schoonmoeder Immetje Jonker. Als hij daar aan het werk was, werd hem regelmatig gevraagd om als een soort koetsier op te treden en mensen van het station naar de dorpen te brengen.

Eerst deed hij dat schoorvoetend, later zag hij er wel brood in. Toen zijn schoonmoeder in 1861 overleed, werd Cees een vermogend man. Hij werd onder meer eigenaar van "een stuk weiland en een perseel boschland, gelegen naast elkander aan de Laanweg, belend aan de Middenweg van de Heer Hugo Waard ten oosten en den staats Spoorweg ten westen, groot 12 bunders, 70 roeden en 50 ellen."

Cees Bleeker was herenboer geworden en bezat opeens grond rondom het station. Het werk op het land liet hij nu over aan de meiden en knechten. Zijn ritjes als koetsier en de vragen naar logies brachten hem op het idee om bij het station een koffiehuis met logement en stalhouderij te bouwen.

In 1867 werd aan de Laanderweg, net ten oosten van station Noord-Scharwoude, geopend: Cafélogement "De TIJD".

Maar...

Vrijwel gelijktijdig realiseerde Pieter Bruin zijn idee. Hij kampte met een zwakke gezondheid en het moeizame bestaan in zijn tuindersbedrijf viel hem zwaar. Bijna dagelijks zag hij de bedrijvigheid rond station Noord-Scharwoude. Zou het starten van een café wat voor hem zijn?

(Foto genomen van west naar oost.)
Rechts café de Nachtegaal. Achter de spoorlijn is het dak van café de Tijd zichtbaar.

Hij besprak zijn plannen met notaris Hulst te Zuid-Scharwoude en toen deze hem positief adviseerde en Pieter ook hielp met de financiering, verrees in korte tijd aan de westkant van de spoorlijn aan de Laanderweg Café "De Nachtegaal."

En zo staan er rond 1867, kort na de ingebruikname van station Noord-Scharwoude, op nauwelijks 100 meter van elkaar, gescheiden door de spoorlijn Alkmaar-Den Helder, twee splinternieuwe cafés. *Als dat maar goed gaat....*

Het verhaal van De Tijd

De Frans-Duitse oorlog van 1870-1871 zorgde ook in Nederland voor een genadeloze crisis. Arbeiders vervielen tot armoede en drank bood dan voor korte tijd vergetelheid. Cafés vond je welhaast in elk dorp en gehucht. Nee, Cees had "de tijd" niet mee en miste zijn oude vak. Al na een half jaar zette hij De Tijd te koop en betrok hij een nieuwe boerderij in Waarland.

Op 2 mei 1878 nam Klaas Kos, caféhouder te Heerhugowaard De Tijd over voor f 19.000 grotendeels gefinancierd met een hypotheek van f 17.000 bij de oude eigenaar Cees Bleeker.

Klaas zelf bleek een van de beste klanten. Hij raakte zwaar aan de fles en de zaak ging na anderhalf jaar tijd op de fles. Klaas betaalde aflossing noch rente. En zo zat Cees op 21 januari 1880, nu als schuldeiser, weer bij de notaris aan tafel. Logement en koffiehuis De Tijd zou publiekelijk worden verkocht. Cees bracht uit arren moede het hoogste bod uit f 15.555, een flinke aderlating. Gelukkig had hij een koper achter de hand. Arie Mijts uit Nieuwe Niedorp wilde zijn geluk beproeven en kocht De Tijd met opnieuw een financiering van Cees, nu van f 13.000. Het verhaal wordt eentonig. Arie Mijts kon het tij niet keren en in 1882 volgde weer een publiekelijke verkoop. Lammert Vorst, kastelein in Aartswoud bleef bij bieden en afslag ongewild met het café zitten. Zo gauw mogelijk, al op 17 april 1882, verkocht hij De Tijd met een verlies van f 4.000 in twee maanden tijd aan Jan Groot uit Beverwijk.

Jan Groot en zijn vrouw Aaltje Wit begonnen met frisse moed. De economie trok wat aan. De stalhouderij begon te lopen en er moesten zelfs hulpkoetsiers ingehuurd worden om reizigers van en naar huis te brengen en kooplieden naar de tuinders. Jan schoot zelfs geld voor aan klanten die hem dan zouden terug betalen als hun handel was verkocht.

Helaas overleed Jan Groot al in 1883. Hij was slechts een klein jaar herbergier van De Tijd geweest.

Zijn weduwe Aaltje bleef met de kinderen Cornelis en Antje achter en zette het bedrijf met veel hulp voort. Zwager Henk Groot werd voogd over de kinderen maar wilde ook weten hoe de zaken liepen. Aaltje klaagde haar nood: "Simon Cats en Ijsbrand Wit hebbe geld van moin man liend. Na zijn dood benne ze niet meer opperdan weest. Wat moet ik deer nou mee an?"

*Uitvergroting van eerdere foto.
Op het raam staat geschilderd: Café De Tijd.*

Henk Groot had hier zijn bedenkingen bij en als voogd wilde hij de belangen van de kinderen veilig stellen. Het resultaat was dat hij een akte van scheiding en deling liet opstellen met Aaltje aan de ene kant en de minderjarige kinderen aan de andere kant. De vaste goederen werden door drie deskundigen getaxeerd op f 7.300. Bij testament was gelukkig het cafélogement aan Aaltje toegescheiden, maar voor roerende goederen en land moest ze voor de kinderen Cornelis en Antje ieder f 574,87 2/3 bij notaris Cornelis Warnsink brengen. Nadrukkelijk had ze in de akte laten opnemen, dat in mindering op de erfenis moest worden gebracht de kosten wegens betaalde dood- en begrafeniskosten f 100 maar ook worden niet meegenomen de dubieuze vorderingen ten laste van Cats te Beverwijk groot f 80 en Wit te Schagen groot f 100. De N.V. Zuid-Hollandsche Hypotheekbank te Rotterdam leende Aaltje f 5.300 tegen 4,5% rente. De crisisjaren waren nog lang niet aan een eind. Rente en aflossing waren niet op te brengen en de onverbiddelijke bank zette De Tijd met alles wat er aan verbonden was op 5 december 1887 publiekelijk te koop. De bank, vertegenwoordigd in de persoon van Frans Bland van de Berg, notaris te Rotterdam, bleek na herhaalde opbiedingen en afslag de enige bieder met een bedrag van f 5.107. Vier jaar lang werd voorts het pand steeds voor een half jaartje verhuurd, waarna het weer maanden leeg stond. De bloementuin werd overwoekerd met onkruid en het pand verwaarloosd. Uiteindelijk werd de zaak voor f 4.000 van de bank overgenomen. In elf jaar tijd was de lucratieve belegging van Cees Bleeker in waarde gedaald van maar liefst f 19.000 naar f 4.000. "Waarvan akte", zou notaris Wansink in die tijd hebben gezegd. En wie voor die f 4.000 de nieuwe eigenaar werd, zou een verrassing zijn, zo blijkt verder.

Het verhaal van De Nachtegaal

Pieter Bruin en zijn vrouw Trijntje Zwerver, trotse eigenaars van De Nachtegaal, deden goede zaken. Pieter bleef een deel van zijn tuindersbedrijf trouw. Hij had bijna drie bunder in de Smuigelpolder. En hij deed daarnaast transportwerk van en naar station Noord-Scharwoude.

Trijntje was een gezellig mens en geknipt voor de rol als kasteleinsvrouw.

In 1869 kochten ze een biljard voor f 178,50. In die tijd een kolossale investering. De meeste klanten kwamen uit Waarland, Zijdewind en Noord-Scharwoude. Echt last van De Tijd hadden ze niet, die moest het meer hebben van klanten uit Oude en Nieuwe Niedorp en Heerhugowaard. Een zorg bleef de zwakke gezondheid van Pieter. Met Kerstmis 1869 kwam hij rillend van de kou uit de kerk van 't Veld. Op 28 februari 1870 overleed hij. Trijntje zag geen brood meer in het bedrijf en besloot het van de hand te doen. In de veilingakte liet ze o.a. de voorwaarde opnemen dat: *de koper moet boven en tegelijk met de overige kooppenningen betalen f250 voor het billard.*

Café de Nachtegaal diende vanaf 1907 tot 1913 tevens als tijdelijke veiling en betaalkantoor. Willem Koopman was hier bijna veertig jaar kroegbaas/eigenaar van.

Op het glas boven de deur staat: De Nachtegaal, op het raam er naast: Café, logement

(foto archief Stichting Waarland van Toen)

Dirk Dam werd voor f 11.616,50 de nieuwe eigenaar van De Nachtegaal. Trijntje moest dus behoorlijk bloeden op de oorspronkelijke stichtingskosten.

In 1876 nam Willem Koopman De Nachtegaal van Dirk over. Willem was kapitaalcrachtig en profiteerde van de voorzichtig uit het dal opklimmende economie. Hij was goed bekend met de Langedijkers en Waarlanders die vaak plaats namen aan de ronde tafel in zijn café.

En toen de N.V. Zuid-Hollandsche Hypotheekbank hem voorzichtig polste of hij iemand wist voor de noodlijdende De Tijd, bracht hem dat op het idee het pand zelf te kopen.

Een potentiële concurrent werd zo uitgeschakeld en zijn aanstaande schoonzoon zou de stalhouderij weer kunnen opbouwen. De bank accepteerde met tegenzin het bod van f 4000. En zo bezat Willem Koopman nu beide cafés!

Rond het station ontstaat er een bloeiende handel en is het een komen en gaan van handelaren en passagiers.

Ojee, een veiling met koffiehuis op komst

Aan het eind van de 19e eeuw was station Noord-Scharwoude uitgegroeid tot een belangrijk aanvoerpunt van tuinbouwproducten uit Langedijk, Waarland, 't Veld en de Niedorpen.

In 1872 werd de vaarroute door de Noordscharwouderpolder voor de tuinders uit de Langedijk grondig verbeterd. Dat was nodig, want de sluiswachter hoorde talloze keren per jaar de roep: *SCHUTTE!* Uit de overige dorpen kwamen veel platte wagens.

Groentehandelaren die voorheen veel tijd kwijt raakten door de producten "aan huis" te kopen, waardoor prijzen teveel eenzijdig tot stand kwamen, handelden nu meestal op het station. En mede door de opslag daar moest er wat gebeuren.

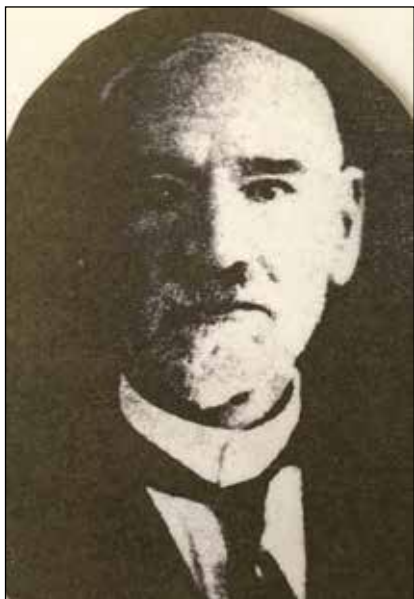
Cees Trompetter, groentehandelaar uit Waarland, had een schuurruimte bij het station van de Spoorwegen in gebruik. Hij overlegde vaak met stationschef Ferdinand van der Goes die van jongsaf weer Simon Brugman kende, sinds 1898 onderwijzer te Heerhugowaard-De Noord. Samen stelden ze dat om verlost te worden van de schier eindeloze onderhandelingen met de tuinders in hun boet, een veiling efficiënter zou werken.

De drie mannen met initiatief belegden in september 1898 een eerste propaganda-vergadering in café Hengstman in Heerhugowaard over de oprichting van een veiling. Simon Brugman had zich goed voorbereid en overtuigde de aanwezigen van het nut van zo'n veiling. Ook werden nieuwe producten als vroege aardappelen en herfstbloemkool gepromoot. Meteen traden dertig personen toe tot de landbouw-en handelsvereniging "**Nieuw Leven.**"

Op het station rukt zelfs de fanfare aan als Cornelis Trompetter de zoveelste wagon gevuld heeft

In 1899 ging de veiling van start: Piet Wonder werd benoemd tot betaalmeeester tegen een salaris van *f* 12 per week en Aldert Wit tot afslag-keurmeester voor *f* 7,50 per week en als de marktgeden een beetje mee zouden vallen een daalder extra. Het hele veilingbedrijf werd ondergebracht in een eenvoudig houten gebouwtje bij het station. Deze accommodatie bleek al snel te onhandig en te primitief. Men besloot langs het water een tribune voor de handelaren te bouwen. In het pakhuis van Cornelis Trompetter werd een gedeelte ingericht als koffiehuis en betaalkantoor. Mejuffrouw Mijs zorgde er voor de koffie.

Onderwijzer Simon Brugman, hoofd van de openbare lagere school te Heerhugowaard-De Noord. Eerste voorzitter van de Noordermarkt-bond.

Eigenaar van De Tijd en De Nachtegaal, Willem Koopman, was razend! Voor het eerst leverde zijn bedrijven een redelijk stuk brood op en nu kwam uit geheel onverwachte hoek concurrentie

van de veiling. Koopman wist na een gesprek met het veilingbestuur gelukkig nog wel voor elkaar te krijgen dat treinreizigers en koetsiers geen gebruik zouden maken van de koffie van de veiling. De koffiemedvrouw zou erop toezien. En tuinders haalden hun afzakkertje toch wel in zijn cafés.

Voor de stalhouderij van De Tijd groeide uit tot een florerend bedrijf. Dagelijks gingen de koetsiers en hulpkoetsiers met vertegenwoordigers van bedrijven en handelaren op pad om in omliggende dorpen zaken te doen. Het werd te druk naar de zin van Koopman en op 10 november 1906 verkocht hij De Tijd aan Herman Wolfswinkel voor *f* 13.000. De investering van *f* 4.000 in 1891 in De Tijd was meer dan goed geweest.

Herman Wolfswinkel, zakenman afkomstig uit Arnhem, betaalde een flinke prijs, maar naast dat bij De Tijd met stalhouderij de inventaris en brongasketel waren inbegrepen, werd in de koopakte bedongen dat hij de exclusieve rechten op de stalhouder bij het station zou krijgen. *Verkoper Koopman verbeurt anders een boete van f 4.000 per overtreding.* Deze exclusieve rechten konden echter niet voorkomen dat anderen op station Noord-Scharwoude reden. Zo had Buckman, eigenaar van café Het Huis de Brederode, dat net ten zuiden van het Regthuis in Oudkarspel stond, een lijndienst op het station met Gerrit (Gertje)

Hoogebom op de bok. Gerrit zou later, tot 1923, een busdienst beginnen, de vlooienwagen genoemd omdat hij zoveel kassieventers meenam. Garage Hoogebom staat nu aan de Oester te Noord-Scharwoude.

Brand

In 1907 sloeg het noodlot toe in de grote opslagschuur bij het station van Cornelis Trompetter waarin ook de jonge veiling met koffiehuis gevestigd was. Had mejuffrouw Mijs de koffiepote te lang op het peteroliestel laten pruttelen, was het een vergeten sigaar? Binnen een uur brandde het houten gebouw tot de grond toe af.

Wat nu?

Willem Koopman rook zijn kans: *“Jullie kenne wel in De Nachtegaal terecht”* En toen Cornelis Trompetter, die inmiddels uit Waarland naar Langedijk verhuisd was om daar zijn bedrijf uit te bouwen, te kennen gaf de afgebrande schuur niet te herbouwen, besloot het veilingbestuur op het aanbod van Koopman in te gaan; verkooplokaal en betaalkantoor kwamen in de Nachtegaal. Willem Koopman en kastelein Bakkum schonken er de koffie.

Willem en Herman Wolfswinkel verdienden elk een goed stuk brood.

Ommekeer door de Noordermarkt-bond

Vanaf 1907 liepen de veilingomzettingen terug ten gunste van de veiling in Broek op Langedijk. Deze veiling lag, met een spoorlijn verbonden, midden tussen de tuinders. Het bestuur zag het met lede ogen aan. Geopperd werd een extra kanaaltje te graven. Schoolmeester en voorzitter Simon Brugman droeg een betere oplossing aan. *“Het spoorwegverkeer heeft de toekomst. Als het laadstation te ver van de tuinders ligt, dan gaat de trein naar de tuinders!”*

De spoorlijnaftakking naar de bewoonde wereld. Het nieuwe station heet nu Noord-Scharwoude Dorp. De veiling Noordermarkt-bond vervangt de veiling aan de Papemersloot.

Dit idee kreeg de steun van conservenfabrikant Peter Verburg, burgemeester Kroon van Oudkarspel en andere prominenten plus alle tuinbouwverenigingen op die

van 't Veld na. En op 1 oktober 1913 werd veilingvereniging De Noordermarktbond opgericht. Onder de naam N.V. Spoorlijn Station-*Dorp* Noord-Scharwoude werden plannen gemaakt en werd er zoveel geld ingezameld dat firma B. Groenewegen in 1914 met de aanleg kon beginnen. Op 1 september 1915 werd de lijn naar de kern van Noord-Scharwoude officieel door meester Brugman geopend.

Aan de muur van het woonhuis prijkt de historische naam.

De Tijd

Logement en koffiehuis De Tijd met stalhouderij bleef drie generaties in eigendom van de familie Wolfswinkel. Men had de tijd mee. Veel hadden ze echter niet met het café op. Des te meer met de koetsierdiensten. De uitvaartverzorging werd een nieuw onderdeel van bedrijf Wolfswinkel. Een lijkkooets werd besteld. Het was een prachtig geheel: Twee in stijl uitgedoste Gelderse paarden en een door rijtuigmaker Jac. Met te Heerhugowaard gebouwde lijkkooets met zwarte kleden en zilveren toortsen op de hoeken.

Het pand met het oude interieur fungeerde nog eenmaal in de KRO-serie De Brug. In 1986 verkocht de derde Herman Wolfswinkel café en garages aan Piet Dekker die het uitstekend lopende taxi- en uitvaartverzorgingsbedrijf voortzette.

Van west naar oost: Op de plaats van deze recente foto aan de Laanderweg stond eens café De Nachtegaal. Familie Stoop verbouwde café de Nachtegaal tot een prachtig woonhuis. Het naambord op de muur geeft de oude glorie weer.

Ondergang van De Tijd en De Nachtegaal

De Nachtegaal

Willem Koopman zag vanaf die dag de omzet van De Nachtegaal kelderen. Vanaf 1876 had hij de zaak tot bloei gebracht. Nu had hij er geen zin meer in. Op 29 december 1915 verkocht hij de zaak aan Petrus Mooij, van beroep timmerman voor f 5.000. Maar na het vertrek van veiling Nieuw Leven was het gebeurd met het eens zo fraaie café De Nachtegaal. In 1919 nam Joh. Stoop, getrouwd met Grietje Hurkmans, de zaak over en richtte er een zadelmakerij en woonhuis in voor Toon Hurkmans. Na het vertrek naar Alkmaar van Toon verbouwde familie Stoop De Nachtegaal tot het huidige fraaie woonhuis aan de Laanderweg te Heerhugowaard-De Noord.

Achter de eerste wagen met kist en bloemen volgden koetsjes met de naaste familie.

Koetsier Bleeker op een van de volgkoetsjes van Herman Wolfswinkel nabij Station Noord-Scharwoude

Door de oorlog werd het opnieuw in gebruik genomen voor steenkoolvervoer en personenvervoer tot de Spoorwegstaking van september 1944.

Op 4 mei 1947 valt het doek van Station Noord-Scharwoude, dat de opkomst en ondergang van twee cafélogementen zag, definitief. De sloop volgt in 1951.

De laadvloer werd tot begin jaren '60 soms nog gebruikt.

Marjan Beenken van de West-Friese Skroiversgroep schreef het al: "allien mense ver over de 70 weten het nag, niks blijft 't zelfd."

Familie Dekker liet het oude pand met de grond gelijk maken. Op dezelfde plek werd het moderne bedrijfspand Dekker Uitvaartverzorging opgebouwd: Aan de Laanderweg vlak bij de spoorbrug.

En het oude station?

Het werd nog lang gebruikt vooral voor de afgifte van goederen: steenkool, gist, vis etc. In de jaren 30 werd het provinciale wegenplan uitgevoerd en zorgden bussen en vrachtwagens voor de ophefing op 15 mei 1938.

Station Noord-Scharwoude, eens een komen en gaan van mensen. Tot in de jaren '60 was het nog even een desolate laadplaats.

Van oost naar west: op de plaats van deze recente foto stond eens cafélogement De Tijd, nu uitvaartverzorging Dekker.

Peter Kuilboer vertelt, Anekdoten uit de slagerswinkel

Voor de komst van de supermarkten kenden we in Langedijk, net als in vele andere dorpen, een breed palet aan winkels. Gedreven door kleine zelfstandigen, ondernemers in hart en nieren, met een keur aan artikelen. Ieder dorp kende meerdere bakkers, melkboeren en slagers en ook voor kleding, manufacturen en huis-houdelijke artikelen waren er meerdere winkels.

Wie herinnert zich in Langedijk niet De Kleine Bazar van Piet Schuijt? Je kon het zo gek niet bedenken of het was daar te koop. Slagerij Kuilboer, aan de Dorpsstraat in Zuid-Scharwoude was één van de vele slagers in het dorp. Zij hadden elk hun eigen klandizie. En die klanten hadden altijd wel een verhaal of een nieuwtje te vertellen. Er werd in de winkel voor de toonbank wat afgekleetst. Men kwam zozegd niet alleen voor het vlees en de vleeswaren, maar ook voor het laatste nieuws. Tegenwoordig heeft iedereen het over 'sociale netwerken' en natuurlijk is de manier waarop dat in deze tijd gaat nieuw ten opzichte van vroeger, maar zijn sociale netwerken niet van alle tijden? Mensen zijn altijd geïnteresseerd in nieuwtjes en verhalen, ook in de slagerswinkel. Dat was vroeger niet anders.

Slagerij Kuilboer te Zuid-Scharwoude

Peter Kuilboer, zoon van Joop Kuilboer en kleinzoon van Pieter Kuilboer, allen slagers, heeft weliswaar in 2004 de deuren van de slagerij aan de Dorpsstraat gesloten, maar hij zit nog altijd vol verhalen en kan smakelijk vertellen over vroegere tijden. Eind 2019 hadden we het plan opgevat om hier, voor de Stichting Langedijker Verleden, een presentatie van te maken. Na overleg met het bestuur was er ook al een datum geprikt, 17 mei 2020. In een vooraankondiging werd alvast een tipje van de sluier opgelicht. En toen gooide de coronapandemie roet in het eten: het hele feest ging niet door.

Na een aantal keren uitstel besloten we de presentatie in een andere vorm te gieten, namelijk in een verhaal voor de Otterplaat. En daar is dit artikel het resultaat van. Na de sluiting van slagerij Kuilboer in 2004 heeft Cor Oudendijk voor de Otterplaat een uitgebreid artikel geschreven over de geschiedenis van het familiebedrijf Kuilboer, waar we graag naar verwijzen voor wie hier meer over wil weten: zie Otterplaat 2007.

Peter Kuilboer vertelt

Slagerij Kuilboer bestond bijna 100 jaar. Opa Pieter was de slagerij in 1907 aan de Spoorstraat in Oudkarspel begonnen en zijn zoon Joop was één van de zoons die zijn werk voortzette en wel in de eigen slagerij in Zuid-Scharwoude.

Deze zaak werd in 1947 overgenomen van Piet Ijff.

1947: Heropening slagerij Joop Kuilboer

In eerste instantie had Joop helemaal geen slager willen worden, hij had goede resultaten geboekt in de atletiek en wilde daar eigenlijk wel in verder. Bovendien was hij gecertificeerd gymleraar in De Goorn bij de gymvereniging E.D.O. en werd hij meermalen kampioen op paard voltige en aan de ringen. Maar uiteindelijk koos hij toch voor het slagersvak.

UITVOERING R.K. GYMNASIEKVEREEN.

„E. D. O.”

Zondag geeft de Gymnastiek afd. van de Sportvereniging „E.D.O.” een uitvoering in de zaal van den heer A. C. Oud. Het is al weer een heele poos geleden dat wij deze vereeniging aan het werk hebben gezien. Onder leiding van den heer Jo Kuilboer verwachten we zeker veel goeds van dezen avond. Tevens zal optreden het Duo de Laat welbekend door de Radio enz. Een gezellig Bal zal den avond besluiten.

Krantenbericht: Gymnastiekuitvoering van vereniging E.D.O. uit De Goorn

En de geschiedenis herhaalde zich. Want ook Peter, die in 1973 samen met zijn vrouw Janny en zijn broer Joop de slagerij van zijn ouders overnam, had in eerste instantie voor een ander beroep gekozen: hij wilde chirurg worden. Uiteindelijk werd hij toch vaardig met messen, maar wel op een heel andere manier....

Joop en Tiny in de deur van de slagerij

Streven naar het beste

De familie Kuilboer heeft met veel inzet, de slagerij tot een begrip gemaakt. Ze zijn geroemd om hun vakmanschap en ze streefden altijd naar de beste kwaliteit. Door het winnen van een aantal prijzen kregen ze zelfs landelijke bekendheid en gingen ze met diverse BN'ers op de foto. De lever- en grillworst van Kuilboer waren in de wijde omtrek beroemd én een begrip. Slagerij Kuilboer stond erom bekend dat ze deze worst zelf maakten, naar eigen receptuur.

Peter en Janny in hun winkel

Naast die beroemde lever- en grillworst, waren er meer producten van eigen makelij. Zo werd maar liefst 80% van de producten in de eigen slagerij gemaakt, dat is tegenwoordig wel anders. En hoewel ze met hun tijd meegingen en ook kant-en-klare maaltijden maakten, zoals nasi en soep, noemt Peter ook een aantal namen van producten die allemaal inmiddels toch wel een vleugje nostalgie hebben: kaantjes, mergpijp, schenkel met been en bloedworst. “We hadden toen ook nog de tijd”, vertelt hij. “Vleeswaren als rookvlees of achterham hadden bij ons een productieproces van drie weken. Dat het producten waren uit de eigen slagerij, proefde je natuurlijk wel.” De liefde voor het vak klinkt 19 jaar na het sluiten van de slagerij nog altijd in zijn woorden door.

Peter Kuilboer naast het hakblok

Een aantal gebruiksvoorwerpen die in de slagerij werden gebruikt

Slagershakblok

Een aantal voorwerpen uit de winkel zijn terug te vinden bij Peter en Janny in huis. Wat te denken van het slagershakblok waarop de vele biefstukjes voor de klanten werden klaargemaakt? Dit blok heeft een ereplaats in de keuken van Peter en Janny, samen met een aantal beeldjes van slagers. Natuurlijk hebben ook diverse hakmessen een plekje in de keuken gekregen en is de Berkel vleeswarenweegschaal eveneens nog in bezit. Net zoals een stenen reclamebord en een aantal schorten uit de slagerij.

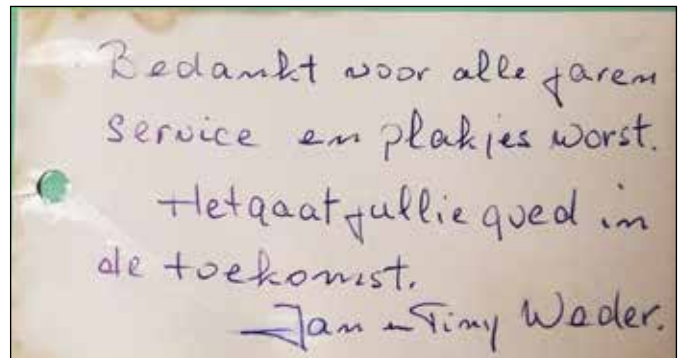
Plakboek

Dat de slagerij gemist zou worden en dat er een goede band was met veel van de klanten bleek wel bij hun afscheid.

Uit het plakboek van de familie A. Tijn

Peter en Janny hebben een plakboek vol met lieve kaarten en brieven van klanten die hen bedanken voor de vele jaren van goede service en de geboden kwaliteit en die hen het allerbeste toewensen. Peter en Janny zijn hier heel trots op en het bladeren door dit plakboek brengt weer de mooiste verhalen naar boven, waarvan we er hier graag een paar vertellen.

Afscheidskaarten als mooie herinnering aan fijne klanten

Ambachtelijk

“Zoals gezegd, werden veel van onze producten in de eigen slagerij gemaakt, dat gebeurt tegenwoordig niet meer”, vertelt Peter. “In eerste instantie kochten we zelf koeien bij de boeren uit de omgeving. Ook daar was de bedrijfsvoering nog ambachtelijk. We kochten de dieren bij zogenaamde keuterboeren die zo’n tien à twintig koeien hadden. Koeien die zomers nog in de wei liepen. We zochten ook de boeren uit die geen hormonen of antibiotica gebruikten. Een beetje vergelijkbaar met het biologisch boeren van nu. We slachtten de beesten in onze eigen slagerij. Ik zie ons nog lopen met grote bouten vlees, om die in de koelcel op te slaan. De hele samenleving was toen ambachtelijk ingericht. Er was sprake van diversiteit aan dieren bij de boeren. Eigenlijk is dat niet te vergelijken met het boerenbedrijf van deze tijd. Door de schaalvergroting zijn de boerderijen nu industriële bedrijven geworden en is de regelgeving wat betreft het zelf slachten, na uitbraken van vee-epidemieën als MKZ, BSE en varkenspest in de jaren '90 veel strenger geworden. Slagers slachten zelf niet meer, alles wordt in onderdelen vanuit het slachthuis aangeleverd. Ook wij gingen naar het slachthuis maar zelfs toen deden we alles zelf: vee kopen, slachten, het transporteren van de bouten naar huis, het opslaan in onze eigen koelcel, het klaarmaken van het vlees voor de verkoop in de winkel en het maken van diverse worstsoorten en vleeswaren,” gaat Peter verder. “Het ambachtelijke van de lokale middenstand, de bakkers, slagers en de melkboeren, zag je toen ook bij de huisvrouwen terug. In de jaren vijftig deden ze zelf hun inkopen bij de slager, het was te belangrijk en te duur om dat aan de kinderen over te laten. Huisvrouwen stonden in die tijd ook nog uren in de keuken. Ik zie de ambachtelijke slager van vroeger eigenlijk als de verbinder tussen de boeren en de huisvrouw, waarbij de boer liefde voor

de dieren had en de huisvrouw voor het leven. En de slager moest met beiden weten om te gaan." Peter vertelt aansluitend dat in die tijd vlees ook niet per se mager hoefde te zijn. "Een randje vet is niet altijd slecht", zegt hij, "het behoudt tijdens de bereiding de smaak van het vlees. Wist je trouwens dat vet vroeger meer waard was dan het vlees? Dat kunnen we ons nu niet meer voorstellen." Met de komst van de eerste supermarkten bleven veel mensen toch nog lang bij de slager hun vlees en vleeswaren kopen. "Het verschil in kwaliteit tussen slager en supermarkt was in die eerste jaren groot", voegt Peter hier aan toe. "Tegenwoordig is dit kleiner geworden."

Ondanks het vele werk dat dit met zich meebracht, bewaren Peter en Janny ook mooie herinneringen aan de drukte rond de feestdagen. Voor Kerstmis haalden ze rustig een nachtje door, om vroeg in de ochtend heel tevreden te kijken naar alle bestellingen die klaar lagen. Met de hulp van personeel, waaronder Peter Stam en van familieleden, zoals zus Tine, broer Ed en broer Jan die speciaal uit Spanje overkwam, werd de klus geklaard. "Kerst was natuurlijk een belangrijke feestdag, waarop iedereen uitpakte voor het kerstdiner", vertelt Peter, "maar ook rond communiefeesten was er extra drukte en de horeca kon altijd een beroep op ons doen voor een bestelling."

Bestellingen voor Kerstmis

Dat je daardoor wel eens op de gekste tijden aan het werk was, hoorde erbij. Zo herinnert Peter zich ook de vele Abrahams die ze hebben gemaakt.

Abraham van vlees die werd besteld als iemand 50 jaar werd

"Sommige mensen kregen een Abraham van koek of gebak als ze 50 jaar werden, maar in de jaren zeventig en tachtig kwamen ook de Abrahams van vlees in de mode. Het was altijd weer leuk om daar iets moois van te maken." Ondanks de verzuiling waren het niet alleen de katholieke klanten die bij Peter en Janny hun inkopen kwamen doen. Ook de contacten met de andersgezinde slagers waren goed. Peter vertelt: "Ik moest ooit eens een bestelling wegbrengen naar het Schapenland in Broek op Langedijk. Toen ik daar bijna was, kwam ik tot de ontdekking dat er bij de bestelling een mergpijp ontbrak. Ik wilde niet weer helemaal terugfietsen, dus ik stapte af bij Slager Van 't Riet in Broek op Langedijk en kocht daar een mergpijp. Dat ging zonder problemen en over en weer hielpen we elkaar als het nodig was."

Het sociale contact met de klanten was belangrijk. "We hadden klanten die op zondag langs kwamen om de gebraden rollade te laten snijden zodat deze zo vers mogelijk geserveerd kon worden. Die klanten gingen dan in de kamer zitten wachten, soms ook met een borreltje erbij. " En een verhaal."

Want zo begonnen we dit artikel, met de verhalen uit de slagerswinkel. Veel klanten hadden een vast boodschappenlijstje, en sommigen hadden ook een vast verhaal. Zo herinnert Peter zich het verhaal van een echtpaar, dat altijd samen naar de slagerij kwam. Ze hadden wat discussie over wat er die week weer gekocht moest worden. Als de man riep 'geen soep hoor', zei de vrouw er stevast bovenop: 'Doe maar soep, slager!'

Varken in de keuken

Het meest aangehaalde verhaal blijft natuurlijk het verhaal van het varken dat opeens in de keuken stond. Het was op een maandagmorgen, de mannen van de slagerij waren naar de markt in Schagen. Janny stond te telefoneren in de gang, toen er opeens een varken het huis in vluchtte. Die was ontsnapt bij Slijkerman's transport. Gelukkig verbouwereerde Janny er niet van, die was wel

wat gewend... Dat varken was trouwens niet het enige dier dat op ontsnapping uit was. Er is ooit ook eens een koe ontsnapt, en die was al op weg richting de Zuurkool-fabriek van De Nijs. Mensen schrokken ervan, dachten dat het een stier was, maar gelukkig kon ook dit dier weer gevangen worden.

Het konijn van Ton

Niet alleen Peter zit vol met verhalen. Toen we een oproep deden in onze mailing over de presentatie die we nog dachten te houden, kregen we ook leuke reacties van klanten. Een daarvan was van Ton Beers, die vertelde over een ervaring die hij als klein jochie had gehad: "Ik moet een jaar of negen zijn geweest, helemaal precies weet ik het niet. Mijn konijn was flink gegroeid en rijp voor de slacht. Op mijn fiets, het konijn in een kistje achterop, toog ik van 'de Dijk' naar slagerij Kuilboer in Zuid-Scharwoude. Achterom trof ik Peter en zijn vader die juist een koe naar binnen brachten voor de slacht. Wat of ik kwam doen? Het verhaal van mijn konijn was vlug verteld. Of ik wilde blijven kijken bij het slachten van de koe? Daarna was mijn konijn aan de beurt. Dat wilde ik wel. Als jong binkie was ik getuige van het neerhalen van het gevlekte dier en de daaropvolgende handelingen die door Peter en zijn vader in een paar uur snel en bedreven werden uitgevoerd. Een wereld ging voor mij open, wat een spectaculair gebeuren. Toen mijn 'Flappie' aan de beurt was, zei slager Peter: "Kom morgen maar terug dan is ie keurig voor jou geslacht." In de weken erna hebben wij smakelijk genoten van onze 'Flappie'."

De smeergeldaffaire

Een ander mooi verhaal is het verhaal van de zogenaamde smeergeldaffaire, waarmee Slagerij Kuilboer zelfs de landelijke krant haalde. In de Telegraaf verscheen een column van Rob Hoogland, waarin hij aandacht besteedde aan deze zogenaamde Augusta-affaire en aan steekpenningen bij de NS. Als voorbeeld van zijn eigen 'corruptheid' vertelde hij toen dat hij de laatste tijd de naam van Slagerij Kuilboer wel erg vaak in zijn column noemde, want ja, dat leverde hem in ieder geval iedere keer een plakje worst op en soms zelfs een pondje rundergehakt....

Anatomische les

Peter vertelt hoe hij ooit Dr. Both, een van de huisartsen uit Broek op Langedijk, een soort anatomische les heeft gegeven: "Dr. Both wilde weten hoe de ingewanden/organen in het lichaam zitten. Omdat een varken daarin het meest lijkt op een mens, heb ik dat voor hem met behulp van een varkenskarvas 'aanschouwelijk' gemaakt, zodat hij alle onderdelen kon zien." Ook bij de EHBO, waarvoor Peter al bijna 50 jaar actief is, heeft hij wel eens een koeien- of varkenshart meegenomen, om te laten zien hoe een hart in elkaar zit en hoe het functioneert. Hij kan nog altijd met passie en liefde over het slagersvak vertellen, want hoe lang het ook geleden is, die passie verdwijnt nooit. Na het sluiten van de eigen slagerij, is Peter nog enkele jaren deeltijdslager geweest om collega-slagers bij te staan, het vakmanschap bleef. Ook al zal de vraag 'wilt u een plakje worst?' niet meer klinken....

Foto's en artikelen aangeleverd uit eigen archief

LANGEDIJKER NIEUWSBLAD
 Gratis huis-aan-huis blad voor Langedijk e.o. • Redactie en advertenties: 02250 - 20455
 9^e Jaargang No. 14 - 5 April 1995

Smeergeldaffaire bij slagerij Kuilboer?

KUILBOER
 uw specialiteiten slager

Verse vleeswaren	STEK-PENNING KIPPE-POTEN	SMEERGELD BURGERS
150 gram Schouderham 2.10	PER 500 GRAM 2.95	per stuk 1.75
100 gram Salami 2.10		100 gram
100 gram Leverkaas 1.30		SMEERWORST 1.10

500 gram SHOARMAVLEES + 4 BROODJES f 7,95

ZUID-SCHARWOUDE tel. 12571 Dorpsstraat 346

Kranartikel over de smeergeld affaire

Het boekje van mijn vader

Roel Kuin

Uit het leven van een dorpsbakker

In juli 1980 schreef mijn vader Roel G. Kuin (27-7-1920 // 16-08-1985) de laatste woorden voor zijn bovengenoemd boekje. Hierin beschrijft hij de geschiedenis van Bakkerij Kuin gevestigd aan de Dorpsstraat even ten noorden van de grote kerk in Noord-Scharwoude. Voor een beknopt verslag uit zijn levenswerk laat ik hem hier "aan-het-woord":

De start

„Onze vader Willem Kuin, geboren 14-2-1888 te Spanbroek, zoon van een molenaar, was te tener gebouwd om zijn vader te kunnen opvolgen en koos voor het bakkersvak. In 1908 kwam hij naar hier als bakkersknecht bij bakker Jan Beers in de Spoorstraat. Vervolgens nam hij dienst bij bakker Volkert Nijman die in 1893 een bakkerij begonnen was in het pand aan de Dorpsstraat te Noord-Scharwoude waarin later bakkerij Kuin gevestigd zou worden.

De bakkerij staat links op de foto. De galanteriewinkel van König rechts is nu Albert Heijn.

De vader van Volkert Nijman kocht in 1829 een bakkerij in Oudkarspel, nu van bakker Frank Rood! Toen vader overleed in 1875 bleven zoon Jan en Volkert in de bakkerij. Volkert begon in 1893 de bakkerij in Noord-Scharwoude.

In 1915 nam de zoon van Volkert, Gerrit Nijman, de bakkerij over en trouwde hij met Grietje Veul, cheffin in de winkel van König's galanterieën en manufacturen te Schagen. Die König opende een nieuwe winkel naast de bakkerij van Nijman in Noord-Scharwoude. Gerrit wist door Grietje dat in galanterieën meer verdiend werd dan in een bakkerij en werd in de gelegenheid gesteld de winkel van König in 1916 over te nemen. Zo was Gerrit Nijman bakker-af en werd galanteriehouder met Neeltje de Wijs als winkelhulpje.

Links het pand met puntdak van Willem Kuin en rechts de winkel van Gerrit Nijman

Willem Kuin die als bakkersknecht naast kost + inwoning f 1,50 per week verdiende, werd vervolgens gevraagd de vrijkomende bakkerij over te nemen. De bakkerij, een oud pand met riet onder de pannen, wat goed verzekeren belemmerde, moest inclusief schuren, bakkerskar etc. f 5500,- opbrengen. Voor Willem Kuin, 28 jaar oud, vrijgezel en met maar 35 cent op zak een duizelingwekkend bedrag, maar met geld van zijn vader en een hypotheek van Nijman werd hij eigen bakker! De start van Bakker Kuin was een feit.

Willem Kuin en Neeltje Kuin-de Wijs doen hun trouwfeest nog eens over

Maar wat een vooruitzicht in een dorpsgebied met 6000 inwoners en 30...bakkers. En in de mobilisatietijd was ook nog slecht aan grondstoffen te komen. Gelukkig kon Willem voor meel af en toe bij de meelmolen van zijn vader terecht. Neeltje de Wijs was in de winkel van König overbodig geworden door het huwelijk van Gerrit Nijman met Grietje Veul en werd huishoudster bij de nieuwe bakker. Er bloeide iets moois op tussen Neeltje en Willem en zij trouwden op 25 april 1917. Mijn zus Johanna werd in 1918 geboren en broertje Arie een jaar later. Hij leefde slechts acht maanden. In 1920 kwam ik, Roel Kuin, ter wereld, maar de vreugde van de geboorte werd in november overschaduwed door een allesverwoestende brand middenin de nacht. Moeder nam snel mijn zusje Jo aan de hand en pakte de wieg waarin ik lag. Vader wist in paniek niet meer dan zijn trouwpak en een kerkboek te redden, verder restte er niets... Bakker De Groot uit Oudkarspel, nu bakkerij Rood, hielp vader en zo kon hij, bij hem in dienst, zijn klanten blijven bedienen. Met een lening van f 10.000,- van diverse instanties en 20 borgen voor ieder f 200,- van goede vrienden werd een nieuwe bakkerij met huis gebouwd. Weelde was het niet: de hele inboedel was immers ook verdwenen en de mooie, in de manufacturenwinkel door moeder vergaarde linnenuitzet, zou nooit meer op peil komen.

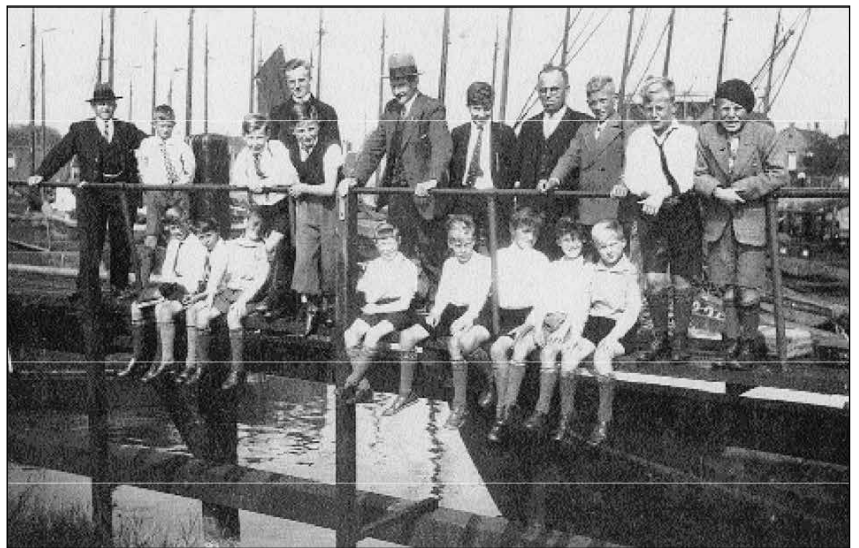
Mijn jeugd:

Aan mijn eerste jeugdijaren heb ik prettige herinneringen mede door de gezellige mensen in de kinderrijke buurt: Nijman, Bruin en Zijp. We richtten onze voetbalclub op, de O.K.B. (Op Klompen Begonnen), bouwden hutten, het kon niet op. Als buurman Zijp gevraagd werd hoeveel kinderen hij had, zei hij: "met bakker Kuin samen 16." Om de twee jaar kwam er wel een Kuintje bij. Tini 1922, een nieuwe broer Arie '24, Wim '26, Cornelia '28, Kees '29 en Jaap in 1931.

V.l.n.r. Tini Kuin 1922, Jo Kuin 1918 met in haar armen Wim Kuin 1926, Arie Kuin 1924, Roel Kuin 1920

In mei 1926 werd de Sint Joseph jongensschool geopend en als 5-jarige ging ik naar de eerste klas van juffrouw Devilé. (G.Huitema had de 2e en Tom Magielsen de 3e en 4e klas. Andriesma was het hoofd van de school.) Op mijn achtste jaar werd ik misdienaar bij pastoor Van Noord, later bekend van de vele radiotoespraken en brak ik bijna mijn tong over al die Latijnse woorden. Ook werd ik congregatie-misdienaar in de kloosterkapel van de zusters aan de zuidkant van de kerk op de maandag- en dinsdagavond.

Uitje van de misdienaars naar Volendam 1932. Koster Hein Leering links met hoed. Willem Kuin met hoed in het midden, links van hem met bril Gert Hoogeboom als chauffeur en Wim Kuin, Wzn zittend rechts vooraan.

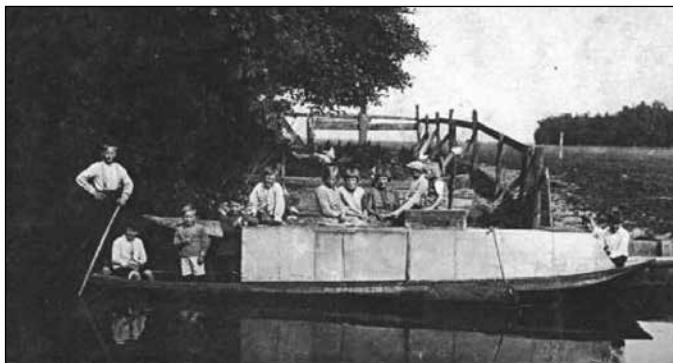
Het klooster heette Cornelisgesticht, naar de sponsor van het gebouw, groentehandelaar Cornelis Trompetter. Eens per jaar was er een misdienaaruitje. Pastoor zei dan: "hier is mijn portemonnee en halen jullie er maar een gulden uit." Veel meer zat er nooit in.

Wat een feest: met de boot naar Monnickendam, dan het treintje naar Volendam en koster Heintje Leering die met vrouw Betje in Zuid-Scharwoude een winkeltje met rozenkransen, beeldjes, kerkboeken etc. had, vertelde tijdens de reis mooie verhalen.

Aan die zorgeloze jeugd kwam in de jaren 30, de crisisjaren met alle armoede, een einde. Er moest geholpen worden in de bakkerij. En de leden van onze club J.V.S. (Jongens Van Stavast) gingen ieder een eigen richting. En waar mijn vriend Martien Zijp schilder werd, Jan Nijman dokter in Alkmaar en Gerbrand Kramer missionaris op het eiland Flores, was er voor mij geen geld om verder te leren. Er was werk in de bakkerij te doen, dat spaarde immers een knecht uit! En zo werd Frans van Straten, onze bakkersknecht, die f 2,50 per week boven de kost verdiende, ontslagen en kwam ik als 12-jarige in de bakkerij. Het was niet mijn wens, liever ging ik de administratieve kant uit.

De Diepsmeer

Elke klant was belangrijk en dus ook die in de Diepsmeer. Er waren geen wegen naar deze, een paar kilometer ten westen en te midden van sloten en akkers gelegen, buurtschap. Daarom had vader, om er drie keer per week brood te brengen, een bootje. Deze heette **De Diepsmeer-Expres**. Eerst met een Bukh-motor, later bouwden gebr. Witte er een snelle Albin-motor uit een marinesloep in. Het was een hobby van vader om daarmee alle tuinders voorbij te varen. Met de boot werden al gauw ook passagiers en vracht vervoerd. Als de pastoor er op huisbezoek ging of er kwam familiebezoek, dan bood de bakker uitkomst. De postbodes Spanjaard en Kuilman, die bij heel slecht weer f 1,50 stormgeld vingen, gaven vader dat geld als hij de post mee wilde nemen naar de Diepsmeer. Weer of geen weer, vader voer immers altijd: het brood moest gebracht!

Begin jaren '30 varen de kinderen uit de Diepsmeer naar Warmenhuizen met de schoolboot. Vanaf links: Jan Quax (met kloet), Jan Greuter, Leo Quax, Henk Quax, Piet Rijkjes, Marie Rijkjes, Corry Quax, Guurtje Ijfs, Henk Greuter, Gré Rijkjes, Arie Rijkjes en Piet Greuter .

Het waren vaak strenge winters en sloten konden snel dicht vriezen. Maar plicht is plicht, ik geloof dat wij daar allemaal wat van hebben meegekregen. Als de boot bij vorst niet kon varen, dan ging vader er lopend heen over de akkers en over het dunne, onbetrouwbare ijs. Met een touw om zijn middel was hij met de knecht verbonden, zodat als er een door het ijs zakte de ander hem er uit kon halen. Het is diverse malen gebeurd dat zij met een nat pak thuis kwamen.

Toen in de Diepsmeer een kindje geboren zou worden, riep men: "bakker, de jongens van Quax brengen het brood wel verder, haal jij zuster Nanne, de verloskundige, uit Warmenhuizen gauw op."

In 1934 is De Nieuwe Weg er gekomen en was de Diepsmeer uit zijn isolement. Bij de aanleg van deze weg van de Roskamsluis naar Schoorldam moesten er bij de kruising in het dorp heel wat huizen wijken. Vader Willem Kuin en postbode Jan Spanjaard mochten de weg openen. Voortaan ging vader er nu drie keer in de week venten met de bakfiets.

Thans kruispunt Dorpsstraat Noord-Scharwoude en "de Nieuwe Weg". Deze huizen moesten er voor wijken.

Armoed

In het dorp waren de mensen zo arm, niet te geloven als je het zelf niet hebt meegemaakt. Er was geen koopkracht. Vader had een weekomzet van f 150,- en zaterdag nog 50 cent in de winkel. De meeste Langedijkers leefden van de kool en de aardappelen en als die niets opbrachten kon ook de bakker niet worden betaald. Ik was 14 jaar en vroeg aan vader of ik klanten waar hij nog geld van kreeg een brief mocht schrijven met de vraag of ik alle weken een kwartje mocht komen halen. Een mevrouw zei: "Zo, m'n joontje kom maar een keer per maand, dan krijg je f 1,50." Ik vertelde het zeer verheerlijkt aan mijn moeder, maar de eerste termijn werd al nooit betaald. Als haar kinderen dat nu zouden weten!

Een ander vergat de achterstand en begon later gewoon te betalen met de mededeling: Als mijn vader komt te overlijden erf ik en betaal ik de schulden uit de slechte jaren. Zo'n 15 jaar later kwam hij doodnuchter betalen.

Al met al raakten we zelf steeds dieper in de put. Bezuineringen werden doorgevoerd. Maar een doosje Favoriet sigaren, 10 voor 25 cent, moest voor vader toch kunnen. Gelukkig waren er in deze crisistijd ook veel goede mensen. Zo haalde vrachtrijder Klaas Molenaar 's maandags meel uit Alkmaar en moest daar dan gelijk f 50,- betalen. Van ons kreeg hij echter vaak pas op zaterdag betaald, soms met omkering van de spaarpotten. Ook collega bakker Bouwens van een paar honderd meter verder was altijd bereid om wat uit te lenen met het risico het ooit wel of niet terug te krijgen.

Verder leren

In de jaren 1935-1936 ging ik met Klaas Leeuwerik op een schamele fiets naar Alkmaar. Ik wilde meer van het bakkersvak leren. Bernards had een zaak aan De Laat en gaf mij een luxe broodcursus. Deze werd afgerond met een tentoonstelling waarbij ik met een broodhoorn van overvloed de tweede prijs haalde. Trots!

De echte bakkers verdwenen snel uit de stad: Goes, Elten, Ouweland, Schilder, Groot.

In 1937 kwam de Middenstandswet. Voor die tijd kon iedereen een zaak starten. Nu was een diploma nodig en ik ging op middenstandscursus bij het schoolhoofd Wilminck en meester J. Huitema. De cursusdag was ongelukkigwijls op dinsdag. Dat was nu net voor Jan Henselmans en mij de repetitieavond van de fanfare Genot door Kunst. De fanfare kon ons niet missen, want een aantal leden wilde zich afsplitsen onder de naam St.-Johannes fanfare. Later zou alles onder de naam Apollo goed komen. Maar de dinsdagcursus ging zo niet door. Meester Huitema gaf ons privéles en ik slaagde met goede cijfers. Vlak voor de oorlog was de economie slecht. Ik kon in de avond een agentschap krijgen bij de Sint Josephverzekering. Men verzekerde zich voor uitbetaling van een stipendium aan pastoor. Na overlijden werden hiervan Heilige Missen opgedragen ter nagedachtenis van de overledene. Het leverde mij f 60,- per jaar op.

1937: Padvinders uit de hele wereld kwamen naar Nederland voor de *Jamboree*. De knecht van oom Jacob in Driehuis mocht er heen en ik verving hem in de bakkerij. Daar maakte ik een etalagestuk dat veel lof kreeg. Ik werd een kunstbakker genoemd. Zelf ervoer ik dat niet zo, maar heb wat bereikt door ambities en door er het beste van te maken.

Oorlog

Net voor de oorlog werd ik bakkersknecht in Heerhugowaard en verdiende f 4,- met kost en inwoning. Ik besloot in militaire dienst te gaan om daar mogelijk een ambtelijke baan te krijgen en om zo onder de bakkerij uit te komen. Op 4 februari 1940 moest ik opkomen in Schoorl. Het soldatensalaris was 96 cent per week, maar ik had een handeltje in repen: inkoop 4 cent, verkoop 5 cent. Soms verkocht ik er 300 per week!

De oorlog brak uit en onze sectie moest naar Texel om vliegveld De Vliet te beschermen. Na de capitulatie was ik op 28 mei weer thuis. Brood bakken werd moeilijk, wij moesten van slechte bloem bonnenbrood bakken. Tuinders gingen zelf tarwe verbouwen, maakten deeg en wij bakten de broden voor 5 cent. Vader kon wel 150 broden van de eigenaars uit elkaar houden. Schoolkinderen brachten in de morgen het "deeg" en uit school haalden ze de stoeten weer op. Al gauw werden jongeren opgeroepen om in Duitsland tewerkgesteld te worden. Broer Arie, Piet Bruyn, Martien Zijp en ik moesten onderduiken. We metselden een schuilplaats in huis met een uitgang via de deeg-rijkskast. Maar bij een razzia vluchtten wij toch maar naar het voetbalboetje achter het voetbalveld. Daar werden we opgepakt en in Den Helder tewerkgesteld. Al gauw kwamen we vrij.

Door een tekort aan van alles besloten we met 13 bakkers samen bij Har Bouwens te bakken. Mensen brachten rogge, aardappelmeel etc. om oorlogsbrood te bakken in een

oven gestookt met takkenbossen uit de duinen, gedroogde koolstrukken van de akkers en wat voor eendeneieren geruilde vetkolen. Zo hielpen wij de mensen.

Na de oorlog kregen we van de belastingdienst een aanslag: *Over de jaren 1941-1945 was f 400,- te weinig Omzetbelasting voldaan!*

In de etalage van Kuin staan wijnfles en -glas in het midden en rechts wordt vermeld: Wilhelmina 1898-1948, de start en het einde van haar regeringsperiode

Even groot denken

Trouwfoto Roel Kuin en Riek Bruin

De opleving kwam na de oorlog. Ik had trouwplannen met Riek Bruin uit Oudkarspel en wij, vijf broers, hadden zelfs het idee een koekfabriek te starten. Dat kwam door een advertentie van de heer S. Diender van de stationsrestaurant in Alkmaar. Hij vroeg: "Wie kan mij amandelbroodjes leveren tegen redelijke prijs?" Wij leverden er 60 per dag à 14 cent. Buurman vrachtrijder Klaas Molenaar nam ze voor 50 cent in een kist mee naar Alkmaar en bracht de lege kist weer mee terug. In de week voor Kerst moesten we er 1500 leveren. Onbegonnen werk en de leverantie stopte na een paar jaar bij het vertrek van Diender. We dachten nu een broodfabriek te beginnen. In 1959 kochten wij drie machines die brood konden snijden en inpakken voor f 8.500. We stuurden brieven naar collega's dat we hen gesneden brood konden leveren. Maar het werd niets, ze kochten eigen machines.

De situatie thuis veranderde. Broer Wim moest naar Indië (Zie onder Redactie) en Arie werd boekhouder en zou later de machinefabriek Komen en Kuin starten.

Bezorgen

Willem Kuin met bezorgfietsen voor zijn pand

Was het bezorgen in De Diepsmeer (we zouden dit 48! jaar doen) met de boot een uitdaging, bezorgen in het dorp was dat ook. Net als de pastoor was je vaak sociaal werker en adviseur: "Wat heb ik nodig bij de bruiloft of de begrafenis?" De een had een boekje, de ander had

een krant voor het raam als ik binnen moest komen. Was-serij Jansen en vrachtrijder Molenaar werkten met eigen raamkaarten.

Klaassie Hoogland lag vaak op de knieën te bidden als ik kwam en zei dan: "Bakker, een half weggie en een hoog reggie." Ik vroeg dan: "Bid je ook voor mij?" Steevast was het dan: "jij ken wel voor je eigen bidden, ik bid voor zondaars en zijn negerkindertjes."

Roel op de motorbakfiets

Op het Gaspad tegenover onze winkel stonden 7 huizen en er kwamen ook 7 bakkers, de ene in een week een paar dagen een ander om de week. Zo was er overal wat: fietsen naar verre en soms vervelende klanten en vaak sjouwen met zware manden of gebakskisten over smalle bruggetjes. Met de komst van de Nieuwe Weg kwam er een transportfiets, later een bakfiets: een tweedehands van een melkboer uit Schagen waarop vader een bak maakte die als een soort kinderwagen in zijn veren hing. Na de oorlog een bromfiets met een karretje erachter om te bezorgen op De Dijk, Laanderweg, Rietkuil etc en voor alle gemeentes, Haringkarspel, Heerhugowaard, Koedijk, Langedijk moest je dan nog een vergunning aanvragen... Met de overname van de klanten van bakker Boots in 1954 die zich in ijs ging specialiseren, kwam er een motorbakfiets. Voor de bakfiets f 2.300,- en f 3000,- voor de klantenkring betekende een hele investering. Het lukte me een motorrijbewijs te halen.

Als voorzitter van de Langedijker Bakkers- en Saneringscommissie zou ik me later inspannen om wijken onderling te verdelen. Dit is redelijk gelukt. Zelfs vrije dagen werden afgesproken.

Eigen baas

Willem Kuin en zijn vrouw voor de oven, rechts Jacob de Wijs een broer van Neeltje die later een bakkerij in Heemskerk had

In 1955 namen Jaap en ik de zaak van vader over en we besloten te moderniseren. In 1958 kwam er een Commer auto, die wij vanwege teveel schakelen bij Leegwater inruilden voor 2 Dafjes. Cor Bruin en Adriaan Duineveld zouden later bezorgen op elektrische trucks. Er kwamen nieuwe ovens, nieuwe machines. Een andere tijd brak aan. Diverse keren werd de winkel verbouwd en in 1968 verhuisde mijn gezin naar de Kastanjelaan in Zuid-Scharwoude. In 1970, na slapeloze nachten en veel kosten- en batenafwegingen, werd besloten niet meer te bezorgen. Dit pakte gelukkig goed uit. In 1972 begon broer Jaap een eigen zaak in Amsterdam. Het was wennen om nu alleen de zaak te runnen. Jan Jol die bij ons meerdere jaren bakker is geweest, begon als 14-jarig hulpje en mocht eigenlijk nog niet werken. We zeiden: "als er controle komt, zeg je dat je niets verdient en het vak wilt leren." Toen politie Welle in de bakkerij kwam voor koek riep Jan angstig: "ik verdien hier niets hoor." Je kon Welle in zijn keel kijken van het lachen. Zoon Henk wil mij opvolgen. Zo gaat Bakker Kuin, sinds 1916 een begrip, de toekomst in.

Nawoord:

Nu ik stukken uit het boekje van mijn vader Roel Kuin hier samenvat, komen zoveel herinneringen boven. Ik zie de stapels briketten nog liggen, de berg eierkolen. Hoor het rammelen van de broodbakken in de ovenkarren. Hoe wij de kamer moesten afstaan voor de Sinterklaasuitstalling met zelfgemaakte taai- en speculaaspoppen en marspeinfiguren. Hoe wij kinderen duizenden pepernoten op de plaat zetten vanaf de herfstvakantie, in de winkel moesten helpen zo gauw we boven de toonbank uit kon-

den kijken. Hoe vader vertelde over de inbraken; er geld gestolen werd terwijl hij bij het schrijven van nota's van vermoeidheid in slaap gevallen was.

Broer Henk werd in 1974 compagnon van mijn vader en nam 10 jaar later het hele bedrijf over. Eind jaren negentig werd de zaak overgedaan. Tot 2015 heeft Henk samen met zijn vrouw Hanny een bakkerij gehad op het stationsplein in Heerhugowaard. 100 Jaar Bakker Kuin is net niet gelukt, maar wel gevierd met de nazaten van Willem Kuin en Neeltje de Wijs. Velen zullen zich Kuin herinneren als de bakker wiens brood en koek men at. Vader was behalve met de bakkerij altijd druk als lid van de raad van toezicht van de Rabobank, het Middenstandsbestuur, de schoolreiscommissie, de Inkoopvereniging, kerkcommissie etc. Wij, negen kinderen, herinneren onze vader Roel Kuin, maar ook onze moeder Riek Kuin-Bruin, die naast het grote gezin steeds in de zaak meewerkte, als ouders die er ook altijd voor ons waren en ons gestimuleerd hebben creatief en ondernemend te zijn!

Redactie:

Helemaal verdwenen is de naam Kuin in de bakkerswereld niet. Wim, de broer van Roel moest voor zijn nummer als soldaat naar Nederlands-Indië en begon in 1954 een bakkerij in Haarlem-Noord. In 1989 werd de zaak gesloten, er was noch in de dochter, noch in een van de acht zonen een opvolger te vinden.

Maar....als in 2012, bijna een kwart eeuw later, een bakkerij aan de Zijlweg in Haarlem vrijkomt, rijst tijdens een wandeltocht in Oostenrijk het idee bij vijf broers Kuin, inmiddels allemaal boven de vijftig, de een accountant, de ander horecaondernemer, circusdirecteur, psycholoog met ieder eigen opgebouwde carrières, om aan de Zijlweg samen een bakkerij te starten. Elk van de broers neemt vervolgens een of twee dagen in de week vrij om naast de vaste baan in de bakkerij te werken. En met de unieke broodrecepten van opa bakken de broers Kuin aan de Zijlweg nu louter brood, een begrip in Haarlem en daarbuiten.

V.l.n.r. Peter, Nico, Jos, Aad en Bernard Kuin

Uitvaartvereniging St. Barbara Langedijk 100 jaar! Of toch niet.....?

Omdat de Langedijker vereniging St. Barbara in 1999 haar 75-jarige jubileum heeft gevierd en in 2004 haar 80-jarige, lijkt het logisch dat een van de eerste uitvaartverenigingen in de regio op 1 mei 2024 haar 100-jarige jubileum mag gaan vieren. Maar er zijn nog steeds twijfels over de oprichtingsdatum: 1 mei 1924. En waarom is er nooit een 50 jarig jubileum is geweest? Dat heeft de werkgroep die het jubileum van deze vereniging gaat voorbereiden nog eens goed onderzocht. En ze komt daarbij tot een bijzondere conclusie...

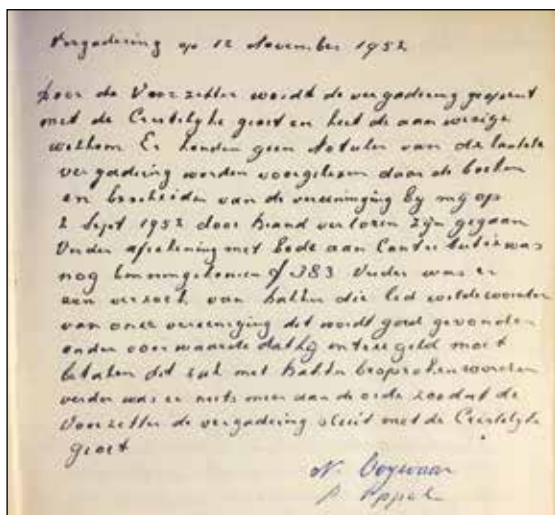
Eerst wat feiten

Zoals bijna alle uitvaartverenigingen in Nederland, is ook St. Barbara Langedijk ooit ontstaan vanuit burenplicht. Bij overlijden waren het burens en familie die zorg droegen voor het aanzeggen van overlijden, het regelen van het rozenkransgebed en de uitvaartmis in de kerk, het delven van een graf en het bestellen of maken van een kist. De overledene moest worden vervoerd naar de kerk en dat was in de Langedijk, met al die slootjes en vaarten, zeker met slecht weer of ijs, een hele onderneming.

Het was een zware plicht die niet altijd zo gemakkelijk werd opgenomen. En zo ontstond een vereniging die dit werk uit handen nam en er een wat meer georganiseerd gebeuren van maakte, zodat de nabestaanden en hun burens en familie daarmee niet langer belast werden.

Er kwamen dragers, een voorloper en een uitvoerder die zorgde dat alles zo goed mogelijk werd geregeld. Een hele zorg minder voor de nabestaanden. Dat is langzamerhand zo gegroeid. Maar ooit moet er een begin geweest zijn.

Gewapend met de documenten die er nog zijn, een oud kasboek van 1924 en twee schriften met notulen vanaf 1952 tot 1993, is gezocht naar aanwijzingen omtrent de oprichting van de vereniging. En evenals eerdere onderzoekers stuiten we op het volgende:

Notulen 12 december 1952

Brand bij de secretaris

Bij een brand op 2 september 1952 bij de secretaris, P. Appel, zijn dus alle 'boeken en bescheiden' van de vereniging verloren gegaan! Maar het kasboek was elders. En dat begint met het jaarverslag in cijfers van 1924-1925. Links staat de winst over 1923-1924. Dat betekent dat dit kasboek niet het eerste kan zijn geweest. Want er was een jaar eerder ook al staat opgemaakt. Is het eerste kasboek wellicht ook verbrand?

In het lezenswaardige boek: 'Kapellen aan de dijk' uit 2004 van Henk Komen, bij gelegenheid van het 100 jarig bestaan van de Sint Jan de Doper, staat heel laconiek: 'Onder pastoor Willenborg werd in 1910 de R.K begrafenisvereniging Sint Barbara opgericht'. Als bron noemt hij het PAL Liber Memorialis 1910, een stuk uit het kerkelijk archief, dus. En dat zou best waar kunnen zijn!

De toevoeging dat inschrijving bij de Kamer van Koophandel stamt uit 1924 en die datum dus als stichtingsdatum wordt genoemd is echter niet juist. Pas in 1984 schreef het bestuur zich in bij de Kamer van Koophandel. Deze eiste echter een vestigingsvergunning, die veel geld zou kosten en men kon daaraan ontkomen als er bewijs was dat er al 27 jaar op deze wijze werd gewerkt, dat wil zeggen: vrijwillig en zonder winstbejag. Met het kasboek van 1924 kon dit worden aangetoond en zo is dit jaar toen vastgelegd als stichtingsdatum.

Maar het verhaal gaat verder. Bij de notulen van de jaarvergadering op 17 juni 1957 in 'de Burg' lezen we: 'De Heer P. Appel treedt af en stelt zich niet meer herkiesbaar. Voorzitter memoreert, dat de Heer Appel 38 jaar in het bestuur heeft gezeten. Hij dankt de Heer Appel voor diens vele werk, dat hij aan Barbara heeft gedaan. Aan de scheidende secretaris wordt als afscheid een kist sigaren aangeboden. De Heer Appel wordt staande de vergadering als "eere-lid" benoemd.' Als we van 1957 er 38 bestuursjaren aftrekken komen we uit op 1919. En dat ligt al weer een stukje dichter in de richting van 1910.

In het waterrijke Langedijk kan een uitvaart ook over het water

Met dit gegeven, en nadat we door dhr. Piet van Kleef van Stichting Langedijker Verleden op het spoor zijn gezet van het Regionaal Archief Alkmaar, wordt de zoektocht voortgezet naar de periode tussen 1900 en 1920.

In Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H van 27 maart 1909 vinden we het volgende bericht:

Uit het krantenarchief

Donderdag j.l. werd in het R.K. verenigingsgebouw eene vergadering gehouden om te komen tot het oprichten eener R.K. begrafenisvereniging. Deze vergadering die druk bezocht was, werd gepresideerd door de ZeerEerw. heer pastoor F.A Willenborg. Na opening met kort gebed en den chr. groet, zet ZijnEerw. in het kort het doel en streven der vereeniging uiteen. De vereeniging gesteld onder de bescherming van de H. Barbara stelt zich ten doel hare overleden leden uitsluitend door katholieken te doen grafwaarts dragen. Voorts wordt een lijkkooft beschikbaar gesteld en worden 2 H. Missen voor de rust hunner ziel opgedragen terwijl zondags na de uitvaart het rozenhoedje voor den overledene zal worden gebeden in de parochiekerk. Nadat de statuten, behoudens kleine wijzingen en aanvullingen, waren goedgekeurd, gaven zich 131 personen als lid op. Besloten wordt in April een algemeene vergadering te houden en alsdan een bestuur te kiezen.

— Donderdag j.l. werd in het R. K. verenigingsgebouw eene vergadering gehouden om te komen tot het oprichten eener R. K. begrafenisvereniging. Deze vergadering die druk bezocht was, werd gepresideerd door de ZeerEerw. heer pastoor. Na opening met gebed en den chr. groet, zet ZijnEerw. in het kort het doel en streven der vereeniging uiteen. De vereeniging gesteld onder de bescherming van de »H. Barbara« stelt zich ten doel hare overleden leden uitsluitend door katholieken te doen grafwaarts dragen. Voorts wordt een lijkkooft beschikbaar gesteld en worden 2 H. Missen voor de rust hunner ziel opgedragen terwijl Zondags na de uitvaart het rozenhoedje voor den overledene zal worden gebeden in de parochiekerk. Nadat de statuten, behoudens kleine wijzingen en aanvullingen, waren goedgekeurd, gaven zich 131 personen als lid op. Besloten wordt in April eene algemeene vergadering te houden en alsdan een bestuur te kiezen.

Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H 27 maart 1909

Dat zal zeker een drukbezochte vergadering geweest zijn als zich tijdens de vergadering al meteen 131 leden aanmeldden. Voor ons roept dit misschien vragen op: waarom dit enthousiasme voor een exclusieve katholieke uitvaartvereniging? Gezien de situatie in die tijd is het niet zo vreemd: het katholieke volksdeel, ook in Langedijk, voelde zich vaak achtergesteld. Bij belangrijke functies en posities werden zij zelden gekozen als bestuurder en ook

hadden katholieken geen recht op vrije godsdienstuitoefening (het houden van processies) en het stichten van een eigen school. In het algemeen behoorden de katholieken in het noorden en westen van Nederland tot het armste deel van de bevolking.

Armoede onder katholieken

Wat ook een rol speelde was dat in heel Europa, maar ook in eigen land, vanaf 1880 machines werden gebruikt, waardoor het werk van de arbeider steeds minder waard werd. Dat leidde tot armoede, onrust en opstanden in de grotere steden.

Op het platteland speelde dat minder, maar ook daar was de scheiding tussen arm en rijk groot.

In Langedijk ging het economisch gezien goed. Door de landbouwcrisis waren veel boeren overgestapt op tuinbouw en op hun vruchtbare akkers wilde het wel groeien. En door de vrije vestiging ontstonden er veel kleine bedrijfjes, winkeltjes en cafeetjes. Maar de armste mensen, waaronder dus veel katholieke arbeiders, hadden daar minder profijt van.

Katholieken emanciperen

De kerk, bij monde van Paus Leo XIII, kwam in 1891 in zijn encycliek *Rerum Novarum* (Over de Nieuwe Dingen) op voor de menselijke waardigheid van de arme arbeidersklasse. Hij formuleerde een aantal uitgangspunten, te weten: een rechtvaardig loon, het recht op eigendom en solidariteit met de zwakkeren. Om deze doelstellingen na te streven noemt de paus zowel overheidsingrijpen als de vorming van vakbonden. Een ongekende vernieuwing, zowel binnen als buiten de kerk!

Dit gaf de katholieken precies dat zetje om meer voor zichzelf op te komen. In de steden ontstonden al eerder vakbonden, maar ook op het platteland ontdekten mensen dat je als vereniging sterker stond dan als eenling. Met het herwonnen zelfbewustzijn van hun katholieke identiteit lezen we in de kranten van die tijd dan ook maandelijks over het oprichten van wéér een nieuwe vereniging: een toneelclub, een ijsclub, een dansclub, een damclub, een zangclub, enzovoort. En die kregen dan, zoals ook deze begrafenisvereniging onder de bescherming van de heilige Barbara, een katholiek signatuur.

Sint Barbara

Die naam 'Barbara' was niet toevallig gekozen. Waarschijnlijk is het u wel eens opgevallen dat veel uitvaartverenigingen in de omgeving, maar ook elders in Nederland, de naam van St. Barbara dragen.

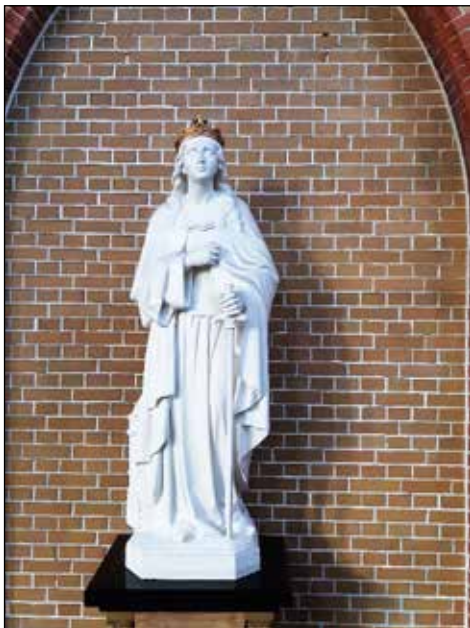
Dat heeft een reden. Deze Barbara van Nicomedië, zoals ze voluit heet, leefde zo rond het jaar 306. Ze was bekeerd tot het Christendom, tot woede van haar vader, die haar in een toren opsloot. Toen dat haar niet op andere gedachten bracht, liet hij haar folteren. En toen ook dat niet hielp, onthoofdde hij zijn eigen dochter. Meteen daarna werd hij door een bliksemschicht gedood.

Dat deze Barbara heeft bestaan is zeker. Het verhaal zal waarschijnlijk een legende zijn, maar de heilige Barbara wordt desondanks aangeroepen door mensen die vrezen voor een onverwachte dood. Zoals mijnwerkers, soldaten, brandweerlieden, maar ook doodgravers, uitvaartleiders en verenigingen. Doordat zij in een toren was opgesloten, is ze ook patrones voor allen die met bouwen te maken hebben. En ook is ze beschermheilige tegen brand, bliksem en vuur. Zij nam dus in de volksdevotie altijd al een belangrijke plaats in.

En op haar naamdag (3 of 4 december) werd ter ere van de heilige altijd een uitgebreide mis gevierd, zoals te lezen is in Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H, 3 december 1910.

LANGENDIJK (Noord-Scharwoude).
Zo. feestdag van de H. Barbara. 7 uur vroegmis, 10 uur Hoogmis met predikatie, half 3 Vespers, 6 uur Lof met Rozenhoedje ter eere van St. Barbara, voor een zalig sterfuur.

Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H 3 december 1910

Het beeld van de heilige Barbara in de Sint Jan de Doperkerk

De oprichtingsvergadering en vervolg.

De oprichtingsvergadering kreeg een vervolg op 3 mei 1909. In de krant van 8 mei 1909 vinden we de vermelding van die eerste algemene vergadering.

Er zijn van deze ledenvergadering, en de oprichtingsvergadering, notulen opgemaakt en er is een reglement. Statuten waren tijdens de oprichtingsvergadering al goedgekeurd en deze zullen waarschijnlijk een algemene modelstructuur hebben gehad, zoals dat ook nu nog vaak gebeurt bij de oprichting van een bestuur.

LANGEDIJK. Maandagavond 3 Mei werd in het vereenigingsgebouw te Noord Scharwoude de Algemeene Vergadering gehouden der onlangs opgerichte Begrafnisvereniging »St. Barbara.«
Na opening met gebed door den WelEerw. heer kapelaan, worden de notulen der oprichtingsvergadering gelezen en behoudens enkele opmerkingen goedgekeurd.
Hierna werd op voorstel van den voorzitter besloten aan het reglement een subartikel toe te voegen, luidende: dat degenen die door siekte, ouderdom of lichaamsgebreken niet in staat zijn bij begrafenissen een draagbeurt te vervullen, hiervan vrijgesteld kunnen worden. De beslissing hierover be rust bij het bestuur.
Na nog eenige besprekingen wordt overgegaan tot de verkiezing van een bestuur. Als bestuursleden worden gekozen de heeren A. Boon, J. Ooijevaar, O. Kramer Gz., O. Rijkens en D. Jongbloedt, respectievelijk met 45, 39, 35, 34 en 22 stemmen. De verschillende functiën zullen de bestuursleden onder elkaar verdeelen. De rondvraag niets ople verende, volgt sluiting met gebed.

Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H 8 mei 1909

Dat er later nogal laatdunkend gesproken is over het bestuur van Barbara (zie verderop) is dus niet helemaal terecht. We kennen nu dus toch de namen van de eerste bestuursleden: A. Boon, J. Ooijevaar, C. Kramer Gz., C. Rijkens en D. Jongbloedt. Zij werden bij deze eerste ledenvergadering bij stemming gekozen. Hoe zij onderling de bestuursfuncties hebben verdeeld is niet bekend.

Van de genoemde bestuursleden is in ieder geval bekend dat dhr. Boon afkomstig was uit Zuid-Scharwoude en in augustus 1908 is benoemd tot directeur van het R.K. fanfarekorps 'Kunstgenot' te Noord-Scharwoude. (aldus de Schager Courant van 2 augustus 1908) De overige namen zijn ook hier niet helemaal onbekend. De Algemene vergadering werd geopend door kapelaan A.J. Ratté.

LANGENDIJK (N.-Scharwoude).
Zondag Feestdag van den H. Willibrordus, Patroon van 't Bisdum; 's' Morg. 7 uur Vroegmis met onderrichting, 10 uur Hoogmis met predikatie, 's' midd. 2¹/₂ uur Vespers, waaronder Rozenhoedje voor de sieken dezer parochie, en tot afwering van de heerschende siekte, 's' avonds 6 uur Lof met Rozenhoedje en de Litanie voor Aagje Ooievaar, als lid van de H. Barbara-vereeniging.

Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H 6 november 1909, met hierin melding van het overlijden van Aagje Ooievaar (moet zijn Ooijevaar) de eerst overledene die door de vereniging wordt begraven. Aagje werd slechts 39 jaar oud.

Als verenigingsgebouw was tot 1918 de oude kerk in gebruik, in dat jaar werd De Burg in Noord-Scharwoude aangekocht en werd dat de plek voor vergaderingen en uitvoeringen van katholieke verenigingen. Al op 6 november wordt er melding gemaakt van de eerste overledenen die door de vereniging worden begraven.

LANGENDIJK (N -Scharwoude).
Zondag 's morg. 7 uur Vroegmis met onderrichting, 10 uur Hoogmis met predikatie, 's midd. 2½ uur Vespere; 's avonds 6 uur Lof, waaronder Rozenhoedje met de Litanie voor Dirk Ooijevaar, als lid van de St. Barbara vereeniging.
Donderdag 's morg. 9 uur Maandstond voor Dirk Ooijevaar; 's avonds 7 uur Lof ter eere van het Allerh. Sacrament.
Zaterdag, van 4-8 uur gelegenheid om te biechten.
Van de laatste H.H. Sacramenten voorzien: Petrus Zut, uit den Diepsmeer, en Adriaan Wolfs.
In den Heer overleden: Dirk Ooijevaar, Truitje Groen, hvr. van Arie Stokman, en Aagje Ooijevaar.

Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H 13 november 1909, hier is de naam van Aagje Ooijevaar juist geschreven, haar broer Dirk blijkt een week later op 31 jarige leeftijd ook te zijn overleden.

Ook van de tweede algemene jaarvergadering is een verslag gemaakt in Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H en wel op 14 september 1910. Opvallend is de vermelding dat deze bijeenkomst plaatsvond op de zondagavond.

In de eerste ledenvergadering was het punt van de dragers aan de orde gekomen. Blijkbaar is gesteld dat ieder lid bereid moet zijn te dragen. Daarvan werden zieken, ouderen en mensen met lichaamsgebreken vrijgesteld.

In deze tweede vergadering komt het punt van het afleggen aan de orde.

Duidelijk geldt hier nog de 'nabuurplicht'. Ieder lid moest op zijn of haar beurt hierbij helpen, hoewel nu in stemming wordt gebracht dat daar ook per gemeente (ieder dorp in Langedijk was toen nog een zelfstandige gemeente) 2 mensen tegen betaling door de vereniging voor kunnen worden aangesteld.

Dit voorstel haalt het niet. Maar we zullen later zien dat men door de veranderingen in de tijd hiertoe toch overgaat om te waarborgen dat overledenen piëteitsvol worden verzorgd na overlijden. Als voorlaatste punt komt in behandeling 'het rondzeggen' bij overlijden. Dat bij een overlijden de klokken worden geluid was al gebruikelijk. Hier doet men overigens het voorstel om dat niet een half uur, maar een kwartier te doen, zoals nu nog steeds gebruikelijk is.

LANGENDIJK.
 „St. Barbara”. De R. K. Begravenis-vereeniging „St. Barbara” hield Maandagavond hare jaarvergadering. De voorzitter opende met gebed en een woord van welkom, waarbij hij de slechte opkomst — slechts 40 van de 383 leden woonden de vergadering bij. — betreunde. Hierna las de secretaris de notulen en het jaarverslag, welke beide werden goedgekeurd. Uit het laatste stippen wij aan dat de vereeniging thans 383 leden telt en er dit jaardus 24 nieuwe leden zijn bijgekomen. 14 leden en 8 kinderen van leden werden door de vereeniging grafwaarts gedragen. Door den penningmeester was ontvangen f 304.94 en uitgegeven f 169.04, zoodat een batig saldo van f 135.90 in kas was. Onder de post ontvangsten is begrepen een som van f 106.30 zijnde het batig saldo van het vorig jaar. De rekening werd nagezien door de heeren J. Bakker en J. Bergen, die later rapport zullen uitbrengen. Hierna werd over gegaan tot de verkiezing van 3 bestuursleden wegens bedanken van de heeren A. Boon, C. Rijkens, en D. Jongbloed. Gekozen werden bij eerste stemming de heeren D. Rijper met 31 en C. Kardinaal met 30 stemmen. Daar voor de 3e vacature door geen enkel lid de volstreekte meerderheid was verkregen en de heer W. Goudsblom Gz., die het hoogste stemmencijfer had niet in aanmerking wenschte te komen, werd een nieuwe vrije stemming gehouden. Hiervan was de uitslag dat herstemming moest plaatshebben tusschen de heeren H. Metselaar en G. Tesselaar waarvan eerstgenoemde werd gekozen met 25 stemmen tegen 10 op den heer Tesselaar. Zeer tot „genoegen” der vergaderden die deze eendeeuze stemming reeds lang moe waren bedankte ook deze en moest dus nogmaals worden gestemd. Thans werd gekozen de heer G. Tesselaar, die zijn benoeming aannam (daverend applaus).
 Hierna werd door liet bestuur voorgesteld een bode te benoemen voor het ophalen der contributie. De vergadering machtigde hierin het bestuur een bode te benoemen voorloopig tegen een tegemoetkoming van f 10.
 Daar tegen het afleggen der overledenen bij het bestuur vele bezwaren waren ingekomen en moeilijkheden zijn gerezen stelde het bestuur ook het in de vorige jaarvergadering genomen besluit te laten vallen en dus het afleggen niet meer verplichtend te stellen. Aangenomen werd dat de naaste bureu tevens leden dit werk zullen verrichten.
 Na een kort woord door den Z. Ew. hr. pastoor werd de vergadering gesloten met gebed.

HOORN.

Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H 31 mei 1911

Dat 'rondzeggen' was nodig om duidelijk te maken wie de overledene was.

De toevoeging: 'Reeds in de vorige vergadering is dit punt behandeld', geeft aan dat het bestuur ook tussentijds vergaderde en in de notulen van 1952 en verder (die wel bewaard gebleven zijn) wordt ook verschillende keren melding gemaakt van de 'statutaire 4 vergaderingen per jaar'. Dit nog ver voor de tijd dat er volgens de Kamer van Koophandel 'nog statuten moesten worden opge maakt.'

De derde vergadering waarvan verslag is gemaakt in Ons blad: katholiek nieuwsblad voor N-H is de eerste officiële jaarvergadering, op 31 mei 1911, compleet met het jaarverslag van de secretaris, een verslag van de penningmeester en de kascommissie en de verkiezing van drie nieuwe bestuursleden.

Dit is nogal kleurrijk weergegeven in het krantenartikel. In korte tijd blijkt de vereniging flink gegroeid: van 131 naar 383 leden. Opvallend is de hoge kindersterfte en dit blijven we nog terugzien tot rond 1960! Ook interessant is dat de vereniging tot op de dag van vandaag het stramien van de vergadering, zoals hiernaast beschreven, nog steeds handhaven.

De 'aanzegger' wordt niet meer genoemd, wel is er nu sprake van een 'bode' die namens de vereniging de con-

tributie kwam ophalen. We weten dat in latere tijd de bode ook de functie had van aanzegger bij overlijden. Tijdens de bestuursvergaderingen was de bode ook meestal aanwezig om de gelden af te dragen en verslag te doen van de werkzaamheden, zoals het aanbrengen van nieuwe leden en het herhaaldelijk terug moeten komen voor de contributie, omdat men niet in één keer kon betalen. Of over notoire wanbetalers en wat het bestuur daaraan zou kunnen doen. In dat opzicht zijn we ruim honderd jaar later toch beter af met het digitale ledenbestand en de automatische overschrijving van de contributie! We zien in de verslagen die we nog wel hebben (vanaf 1952) ook de functies in het bestuur veranderen. En ook dat het hebben van een dubbele functie in het bestuur, wat eerst blijkbaar nogal eens gewoon was, werd verboden. Dit is iets wat in onze tijd ook zeker niet meer wettelijk is toegestaan.

80 jarig jubileum

Bij het 80-jarige jubileum van St. Barbara werd nog gesteld: De eerste nog terug te vinden statuten zijn van 28 februari 1984. Hierin is o.a. het volgende opgenomen:

- Uit Onderzoek in het archief der vereniging blijkt dat de vereniging geen statuten heeft. Er bestaat slechts een reglement waarin summier enige regels zijn gegeven omtrent bestuur en lidmaatschap der vereniging, terwijl daarin overigens huishoudelijke zaken zijn geregeld.
- Op voorstel van het bestuur heeft de ledenvergadering op zeventien oktober negentienhonderd drieëntachtig besloten statuten voor de vereniging vast te stellen en die statuten te doen opnemen in een notariële akte.

Bijzonder is dat de oprichtingsdatum niet is opgenomen in deze statuten. Zoeken in het archief van de parochie en het bisdom hadden niets opgeleverd. Pas in 1994 is door de Kamer van Koophandel bevestigd dat de vereniging is opgericht op 1 mei 1924. Op de statutenwijziging van 11 maart 1999 is deze datum opgetekend.

Wij weten inmiddels, dankzij de verdergaande digitalisering, dat de feiten toch wat anders liggen.

De geschiedenis van de vereniging is nog niet volledig duidelijk en zal misschien altijd wat onduidelijk blijven door de ontbrekende notulen tussen 1911 en 1952.

Maar we zijn wat de oprichting van de vereniging betreft al een stuk dichterbij de waarheid gekomen.

En de notulen die er wel zijn (van 1952 tot heden) onthullen nog heel wat verwijzingen waardoor we antwoord hebben gevonden op bepaalde vragen. Zoals bijvoorbeeld de vraag wat een bode is. En wat zijn of haar werk voor de vereniging betekende. Er blijven ook vraagtekens, die misschien ooit ook op een andere wijze door digitale media, of misschien wel door uzelf, zullen worden beantwoord.

Bij het vastleggen van de statuten van 1984 is de naam van de vereniging, zoals vermeld in het toen bestaande summier reglement, veranderd van begrafenisvereniging naar uitvaartvereniging. Dit had te maken met een wetswijziging in 1955, die naast begraven ook cremieren toestond. Acht jaar later besloot de katholieke kerk dat het ook voor katholieken niet langer verplicht was om zich te laten begraven. Overigens moesten de leden in die tijd wel lid zijn van de parochie Sint Jan de Doper. Die eis is er nu niet meer. In de statuten van 11 maart 1999 is dit aangepast. Om lid te worden van uitvaartvereniging St. Barbara Langedijk is de enige eis dat leden woonachtig zijn in het werkgebied van de vereniging en dat is Langedijk en omgeving.

Ontwikkelingen rond uitvaarten

Bij de oprichting in 1909 lag alles omtrent een uitvaart vast. Er was maar één manier, daar waren geen vragen over. Het werk van het bestuur was dus voornamelijk het voorzien in alle voorwaarden waaronder een kerkelijke begrafenis correct werd uitgevoerd en dit met behulp van de eigen leden. De laatste decennia is op het gebied van uitvaarten heel veel veranderd. Daarom ligt een groot deel van het werk van St. Barbara niet meer bij het bestuur of de leden zelf, maar wordt een uitvaart op de eerste plaats geregeld door onze vaste professionele uitvaartverzorgers. Contactpersoon en eerste uitvaartverzorgster is momenteel Lia Rezelman – Beemsterboer. Zij gaat de gesprekken aan met de nabestaanden, om het afscheid in te kleuren op de wijze die het beste bij de overledenen en de nabestaanden past. Zo behoudt St. Barbara haar oude waarde van goede zorg zonder winstbejag, maar wel naar ieders individuele wens.

Het 50-jarige bestaan van St. Barbara Langedijk is vanwege de onduidelijke historie nooit gevierd. Het vermeende 75-jarige bestaan des te meer met o.a. een receptie in De Burg onder leiding van Siem de Haan. Het 80-jarige bestaan is gevierd met een informatiestand tijdens de opening van “Kloosterhof” op 31 oktober 2004.

De ‘officiële’ viering van het 100-jarige bestaan van deze grootste vereniging van Langedijk zal daarom op 1 mei 2024 ook een zeer feestelijk tintje krijgen met een ‘voorprogramma’ van maar liefst 100 dagen. Door middel van excursies, gespreksrondes, fietstochten, een tentoonstelling en een uitvaartbeurs zal de ‘oude dame’ St. Barbara in die 100 dagen laten zien dat ze nog steeds springlevend en bij de tijd is.

Bronnen:

*Archief uitvaartvereniging St. Barbara
Krantenarchief Regionaal Archief Alkmaar
Kapellen aan de Dijk - Henk Komen*

22 september 1936

De bloednacht, opschudding in Broek op Langedijk

‘Meneer de voorzitter, naar mijn opvatting betrof het hier een betreurenswaardig en lakenswaardig kermisrumoertje. Een viertal jongelieden was op de kermis geweest, hadden daar wat te lang in vergunninggelegenheden vertoefd, hadden er wat moeilijkheden gehad, zonder dat enig ingrijpen van de politie noodig was geweest, en waren toen gegaan naar het huis van den brigadier, een man, die uit die streek niet afkomstig was, die daar pas kort was gedetacheerd en de mentaliteit van de bevolking niet kende, en hebben daar aan de bel getrokken, onder het maken van rumoer. Ik vind dat een baldadigheid, een onbehoorlijkheid, een kwajongensstreek; die man heeft ook recht op nachtrust. Maar toen is die brigadier opgestaan, en onmiddellijk gewapend met zijn klewang en revolver naar buiten gegaan en heeft, na die mensen gesommeerd te hebben om weg te gaan, met zijn klewang er op los geslagen. Toen dat blijkbaar naar zijn zin nog niet voldoende hielp, heeft hij met zijn revolver eenige schoten gelost en daarbij een van de jongens, die met opgeheven handen tevoorschijn kwam, met een schot in de duisternis op slag gedood. Deze feiten staan vast.’

Dat is een citaat uit een toespraak van Maup Mendels, een welbespraakte en ervaren parlementariër van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, de SDAP, op 3 maart 1937. Hij voerde het woord tijdens het debat in de Eerste Kamer over de begroting 1937, in het bijzonder over het onderdeel Justitie. Ja, u leest het goed, in het parlement werd gedebatteerd over de schietpartij in Broek op Langedijk, onder meer vanwege de vraag of er buitensporig geweld was gebruikt of niet.

Dat parlementaire debat was één van mijn ontdekkingen, nadat ik had besloten onderzoek te doen naar de dodelijke schietpartij in de vroege morgen van 22 september 1936 in Broek op Langedijk, waarbij de 23-jarige Marinus Kool dodelijk werd getroffen. Want wat wisten wij ervan? Het drama was bij de familie Kool geen gespreksonderwerp. Ook in Broek op Langedijk, het dorp waar ik ben opgegroeid, heb ik er nooit iets over gehoord. En als ik nu aan Broekers van mijn leeftijd (79) vraag wat zij

Het gezin Kool op Hemelvaartsdag 1931 ter gelegenheid van het 25 jarige huwelijk van Maartje en Maurits. Op de foto boven v.l.n.r. Willem, Maurits jr., Reijer, Klaas en Marinus. Onder v.l.n.r. Pieter, Moeder Maartje, vader Maurits en Dieuwertje Maartje.

ervan weten, dan is het antwoord meestal: niets. Of hooguit, dat ze er wel eens iets over gehoord hebben, maar het rechte er niet van weten.

Daarom eerst even de hoofdlijnen van het drama.

Marinus Kool was één van de negen kinderen van Maurits Kool en Maartje Visser, en een broer van mijn vader. Marinus ging met drie vrienden, collega-schippersknechten Dirk Krap, Simon Groot en Dirk Slot, naar de kermis in Zuid-Scharwoude. Daar maakten ze plezier en dronken bier. Tegen sluitingstijd, twee uur 's nachts, kwam de nieuwe veldwachter, Reinier Cornelis van den Bosch, Herberg De Roode Leeuw binnen. Hij ging niet zo soepel met de sluitingstijd om als zijn voorgangers, maar eiste directe sluiting van het café. Marinus, en met hem nogal wat anderen, stribbelden tegen. ‘Nog even wachten, want er staat nog een biertje voor mij klaar.’ Het mocht niet baten. Met ferme hand werden de kermisgangers door de nieuwe veldwachter naar buiten gedreven.

Marinus en zijn drie maten gingen langzaam terug naar Broek op Langedijk. Daar woonde ook de veldwachter, aan de Dorpsstraat 419 (thans 50). Ze belden hem uit bed ‘omdat ze nog twee minuutjes met hem wilden praten’. Met zijn volledige uitrusting, inclusief klewang (sabel) en revolver, kwam Van den Bosch naar buiten.

Niet door de voordeur, maar vanuit een steegje. Hij zwaaide met zijn klewang, waarschuwde met zijn revolver en schoot uiteindelijk in het duister op Marinus' benen (zoals de instructies voorschreven). Raak, maar helaas niet in de benen. De kogel kwam in zijn hart terecht. Hij was op slag dood. Einde verhaal.

Auteur Frits Kool met op de achtergrond de Roode Leeuw waar Marinus en zijn vrienden een gezellige kermisavond vierden

Maar dit is niet het einde van het verhaal. Hier begon mijn zoektocht en die heeft heel veel opgeleverd. Eerst ben ik gaan zoeken in kranten uit 1936 via de websites delpher.nl en regionaalarchief.nl. Op je PC kun je al die kranten uit het verleden doorbladeren en lezen. Mijn interesse ging verder dan de spannende krantenverslagen over de dodelijke schietpartij. Ik zocht naar de herkomst en kerkelijke betrokkenheid van de familie Kool. En wie was veldwachter Reinier Cornelis van den Bosch? Waar kwam hij vandaan en waar ging hij na het fatale schot naar toe? En wat was er waar van de vage geruchten over Kamervragen?

Rechts het huis van veldwachter Van de Bosch, thans Dorpsstraat 50, Broek op Langedijk

Met deze vragen ging ik praten met familieleden en bekenden. En ik ging naar verschillende archieven. Van mijn neef Hans Lam, zoon van Maartje Lam-Kool, de jongste van de negen kinderen Kool, kreeg ik de door hem minutieus bijgehouden stamboom van de familie Kool. Ik zag dat de Koolen van oorsprong geen Broekers waren. Het waren timmerlieden en ze waren gereformeerde import uit het West-Friese Benningbroek. Een huwelijk in 1842 tussen de gereformeerde Mouris Kool en de gereformeerde Marijtje Dirkmaat bracht hen naar Broek op Langedijk. Hun zoon Pieter ging ook timmeren, maar zijn ondernemersbloed stroomde sneller en hij begon een winkel in potten en pannen aan de Dorpsstraat 96, nu 25. En zo begon wat uiteindelijk het Warenhuis Maurits Kool in Broek op Langedijk en het Langedijker Warenhuis in Noord-Scharwoude werden.

Het archief van de vooroorlogse gemeente Broek op Langedijk, ondergebracht bij het Regionaal Archief in Alkmaar, bood minder dan ik verwacht had. Over de schietpartij trof ik in het mapje 'justitie' een door burgemeester Pieter Slot Azn. opgemaakt proces-verbaal aan met een getuigenverklaring van huisarts Verdonk. In ferme bewoordingen liet Verdonk zich uit over zijn nachtelijk onderzoek aan de Dorpsstraat, waar een levenloos iemand op straat lag omringd door de veldwachter en de inmiddels gearriveerde gemeente-veldwachter en nog drie mannen: de kermisgangers die Marinus Kool hadden vergezeld. De diagnose van de huisarts was helder: geen polsslslag, geen hartslag, een kogelgaatje ter hoogte van het hart. 'Hij is dood, breng hem maar naar huis'. Daar kon geen sprake van zijn. De veldwachter legde beslag op het lijk, dat naar Alkmaar werd vervoerd en niet eerder naar Broek op Langedijk terug kwam dan voor een begrafenis. In een verzegelde kist met het opschrift 'Rust in Vrede.'

Marinus Kool voor zijn schip dat een lijndienst tussen Antwerpen en London onderhield

De familie Kool was aangesloten bij de Gereformeerde Kerk. Marinus was dooplid. Hij werd kerkelijk begraven. Een herdenkingsdienst in een kerkgebouw was in die tijd niet gebruikelijk. De dominee mediteerde op de begraafplaats. Ds. Donner, die toen predikant was, zal het er moeilijk mee hebben gehad. Maar de tegenover de naar schatting drie- tot vierhonderd aanwezigen uitgesproken tekst uit Prediker 12 : 1 was een waarschuwing: 'En gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zult zeggen: ik heb geen lust in dezelve.'

De vier kermisgangers waren collega's van elkaar. Ze werkten bij Firma C. van Schoorl en Zn., die motorbootdiensten onderhield. Met de drie schepen, Trio 2, 4 en 6, zorgde het expeditiebedrijf voor het vervoer van groenten en aardappelen naar de zeehavens en de grote steden. Van Schoorl had plotseling vier vacatures. Marinus was overleden. De andere schippersknechten werden gearresteerd. Zij hadden met 'vereende krachten openlijk geweld gepleegd' tegen de rijksveldwachter-brigadier R.C. van den Bosch. Dirk Krap werd in Amsterdam opgepakt, toen hij aan de Handelskade met de Trio 4 een lading groenten aan het lossen was. Dirk Slot en Simon Groot waren in Broek op Langedijk aan het werk toen zij werden gearresteerd en overgebracht naar het Alkmaarse Huis van Bewaring. Twee maanden later kwamen ze voor het gerecht. De publieke tribune van de arrondissementsrechtbank aan de Geestersingel in Alkmaar zat overvol. De veldwachter was er ook, niet alleen als getuige, ook als gedagvaarde. De vader van Marinus, Maurits Kool sr., had een aanklacht tegen hem ingediend. Maurits geloofde niets van de noodzaak om te schieten met scherp en had daar naar zijn overtuiging goede argumenten voor. Na een uitgebreide zitting, die de hele dag in beslag nam en waarbij een flink aantal getuigen (met een opvallend slecht korte-termijngeheugen) werd verhoord, was het nog een week wachten totdat de rechtbank uitspraak deed. De veldwachter ging vrijuit en de drie schippersknechten kregen een jaar gevangenisstraf. Het zestien pagina's tellende vonnis bevindt zich in het Noord-Hollands archief in Haarlem. In dit vonnis staat ook de tekst van het proces-verbaal, dat de veldwachter direct na de schietpartij aan het papier heeft toevertrouwd met zijn versie van de gebeurtenissen. Opvallend was de enorme aandacht die het nachtelijk drama, en ook de rechtszaak, in de pers heeft gekregen. De kranten stonden er bol van. Ook de in Nederlands-Indië verschijnende dagbladen ruimden vele kolommen voor deze spraakmakende zaak in. Een enkele krant waagde zich zelfs aan enig commentaar op het gevelde vonnis en hier en daar werd de vraag gesteld of hier sprake was van klassenjustitie. In het politieblad 'De Rijksveldwacht' beschreef een redacteur enkele maanden later het drama en sloot af met een lovend commentaar: *'Met groot genoeg hebben wij het gesprokene van het Openbaar Ministerie gevolgd en den Brigadier der*

Rijksveldwacht Van den Bosch brengen wij vanaf deze plaats onze hulde voor zijn flink en perfect optreden. Brigadier van den Bosch heeft hiermede aan vele jongere politiemannen een prachtig voorbeeld gegeven.'

Rijksveldwachter R.C. van den Bosch

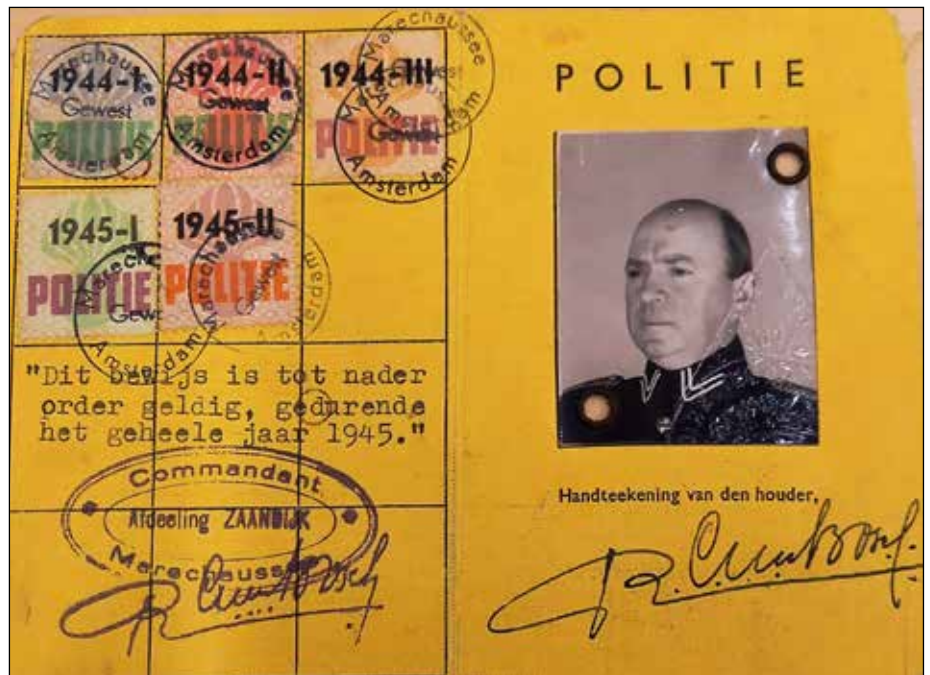
Na een paar maanden kwam Broek op Langedijk tot rust. De emotie van de schietpartij en de uitspraak van de rechtbank ebde weg. Sterker nog. De mondjes gingen dicht. Je kunt er maar beter niet over praten, zoiets verschrikkelijks. De mensen hadden andere dingen aan hun hoofd: de economische crisis en de dreiging vanuit Duitsland, om maar een paar zaken te noemen.

Bij het regionaal archief Alkmaar bladerde ik door het archief van de Gereformeerde Kerk Broek op Langedijk. Zou daar iets te vinden zijn over de dood van dooplid Marinus Kool? Ik keek in ledenregisters, kerkbladen, jaarverslagen en notulenboeken. Ik vond over het drama geen meditatieve beschouwingen of andere vormen van zorg

en medeleven. Wel in het kerkblad een mededeling van één regel over de dood van Marinus en de registratie in het jaarverslag dat één dooplid was overleden. In de kerkenraad, althans volgens de notulen, werd er over zijn dood met geen woord gerept. Of het moet zijn dat in het voorjaar van 1937 Maurits Kool sr. de dominee onvriendelijk begon aan te spreken. In de notulen staat niet waarover Maurits sr. de dominee aansprak. Maar het laat zich raden dat het hier ging over de houding van de kerk tegenover de familie Kool. Blijkens de notulen van de kerkenraad kwam het er op neer, dat de onvrede van Maurits Kool sr. vooral 'bij den vrouw' lag. Maurits sr. nam hierna een rigoureuus besluit: hij wenste geen huisbezoek meer te ontvangen. Vanwege zijn reumatische klachten had hij al lang lichamelijke beperkingen, dus van kerkgang zal ook geen sprake meer zijn geweest. Maar tot troost van de kerk mag gelden, dat alle broers en zusters van Marinus Kool tot hun dood toe lid zijn gebleven van een Protestantse Kerk.

In de kerkenraad was het niet allemaal kommer en kwel. Op enig moment verheugde de kerkenraad (allemaal mannen) zich op het bij de thee nuttigen van een overheerlijke kano uit Koolaards bakkerij, waarvan de reputatie verder ging dan Ooster- en Zuiderdel. Naast theologische vraagstukken werden ook klachten van kerkleden behandeld. 'Kan de koster aan het einde van de dienst de buitendeur wat later openen? Zodat de kerkbezoekers op de achterste bank niet worden getroffen door een griepaanjagende tocht?' Of 'Kan de organist aangesproken worden op zijn oneerbiedige orgelspel?'

Over het kermisdrama werd in Langedijk na 1936/1937 gezwegen totdat de Alkmaarsche Courant in september 2011 met een uitgebreid en sappig verhaal kwam. 75 Jaar na het drama. In het voorjaar van 2022 werd er nogmaals een uitgebreid artikel aan gewijd. Het beperkte ervan is dat er werd geschreven over de kermis, het drinken van bier, het aanbellen bij de veldwachter en het schot. En nog een klein beetje over de rechtszaak. De naam van de veldwachter wordt genoemd, Reinier Cornelis van den Bosch, maar de krant deed geen onderzoek naar zijn verdere loopbaan. Hoe ging het met de man die met zijn vinger de trekker overhaalde? En met zijn gezin? Ik ging ervan uit dat ik er niets over zou kunnen vinden. Maar toen ik op internet een foto vond van een geüniformeerde Reinier Cornelis van den Bosch dacht ik: 'dit moet hem zijn.' Na verder onderzoek op verschillende

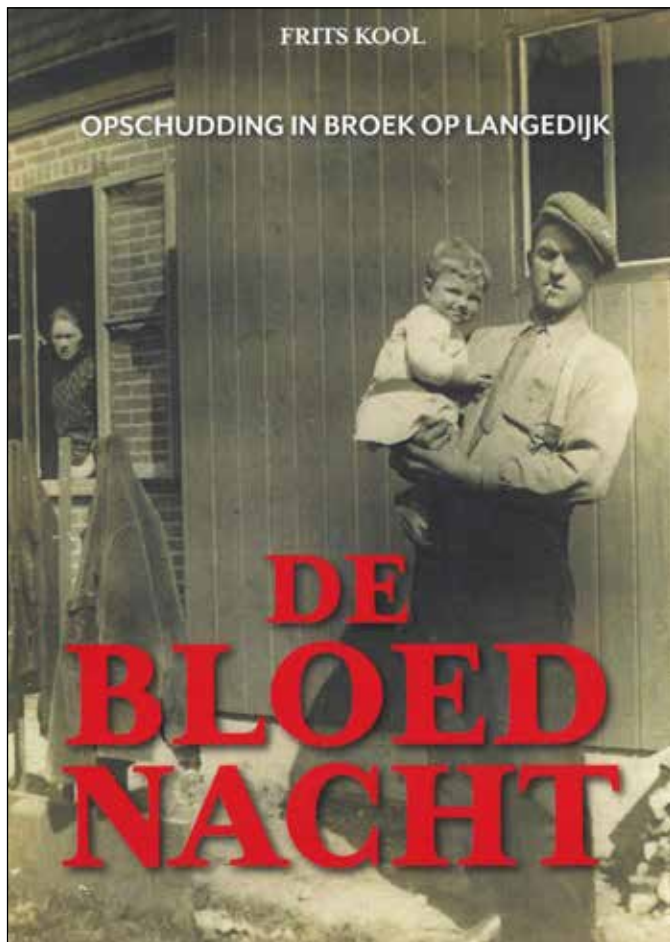
Identiteitskaart van Marechaussee R.C. van den Bosch

websites trok ik de conclusie: dit is hem. Ik kwam terecht bij het Zaans Archief, bij Tom Tulleken van de historische vereniging Wormerveer en bij een kleinkind van Reinier Cornelis van den Bosch. En zo kan ik nu verslag doen van de verdere levensloop van de veldwachter. Hij werd snel overgeplaatst naar Ouder Amstel, maakte promotie en kwam tijdens de Tweede Wereldoorlog als Opper van de Marechaussee in de Zaanstreek terecht. En daar gebeurde iets heel bijzonders. Hij werkte als Opper Reinier Cornelis van den Bosch bij de Marechaussee (waarin de rijksveldwacht was opgegaan) en als Henry van Treslong bij het ondergrondse verzet tegen de Duitsers. Toen ik dit las kreeg ik kippenvel. Op 22 september 1936 liet de veldwachter zich niet koeioneren door vier aangeschoten kermisgangers. In de Tweede Wereldoorlog liet hij zich niet koeioneren door de Duitse bezetter. Zijn rol als Opper bij de Marechaussee gebruikte hij ook om onder een schuilnaam verzetsdaden te verrichten. Ik noem twee voorbeelden: het onderscheppen van een brief, waarin onderduikers die geen dwangarbeid wilden verrichten, werden verraden. En het verborgen houden van een Amerikaanse piloot, nota bene in de kazerne van de Marechaussee in Wormerveer, tot na de bevrijding.

Bij de familie Van den Bosch heeft de dodelijke schietpartij grote gevolgen gehad voor hun verdere leven. Zwijgen over deze zaak was van groot belang. En de kurk bleef op de fles. Geen druppel alcohol werd er gedronken. Een hard leven als politieman of militair gold zowel voor vader Reinier Cornelis als voor zijn zonen René en Charles. Zoon René belandde als KNIL-militair in Nederlands-Indië in een Japans krijgsgevangenkamp. Zoon Charles

deed verzetswerk in de Zaanstreek en trok in 1946 met het Kennemer bataljon ten strijde in Nederlands-Indië. En toen vader Reinier Cornelis, zwaar behangen met onderscheidingen (o.a. in 1951 de eremedaille in goud verbonden aan de Orde van Oranje Nassau), met pensioen was sloot hij zich in zijn nadagen aan bij de Vrijmetse-laars. Waarom? We kunnen er naar raden: thuis zwijgen, daar in beslotenheid praten.

En dan was er in het voorjaar van 1937 dat Kamerdebat geweest. Bij de behandeling van de rijksbegroting 1937 greep Eerste Kamerlid Maup Mendels het onderdeel justitie aan om minister van Schaik aan de tand te voelen over het gebruikte, in zijn ogen, buitensporig geweld. En over de vraag of de drie veroordeelde schippersknechten onder druk waren gezet om geen beroep in te stellen. Er zijn in drie debatrondes heel veel woorden gewisseld, maar uiteindelijk concludeerde de minister dat het geweld noodzakelijk was en dat op de veroordeelde knechten geen druk was uitgeoefend. Een schrale troost was misschien dat in september 1937 de drie jongemannen drie maanden vervroegd werden vrijgelaten. Wel onder voorlopig toezicht van de reclassering. Dat wel.

De bloednacht, Marinus Kool heeft zijn buurjongetje Kees van der Poll op zijn arm

In de afgelopen periode heb ik mij dermate verdiept in de levens van Marinus Kool en Reinier Cornelis van Den Bosch, dat ik er met gemak een boek over zou kunnen schrijven. Dat deed ik dan ook. De belangrijkste ontdekkingen heb ik – zonder er een oordeel over te geven - opgeschreven en ze staan in mijn boek 'De bloednacht, opschudding in Broek op Langedijk.' Alleen in de epiloog stel ik enige vragen of het anders had gekund. Anders? In die tijd? In 1936? Ik weet het niet. Wij praten tegenwoordig over 'buitensporig geweld' en becommentariëren daarmee de feiten uit 1936, waarmee de families Kool en Van den Bosch verder moesten gaan, er onder gebukt gingen. Ik hoop dat met de reconstructie van de gebeurtenissen uit september 1936 een stukje geschiedschrijving heeft plaatsgevonden, waardoor onze nazaten het verhaal kunnen lezen en weten wat er is gebeurd.

De bloednacht: de harten van de families Kool en Van den Bosch bloeden.

Frits Kool Mzn.

Kleinzoon van Maurits Kool sr., zoon van Maurits Kool jr. en neef van Marinus Kool

Het boek 'De Bloednacht, opschudding in Broek op Langedijk' is verschenen op 24 juni 2023.

ISBN 978-94-6437-946-4 Rijk geïllustreerd. 142 pagina's. € 20,- per ex. Verkrijgbaar of te bestellen bij iedere (internet-)boekhandel.

Kijk ook op YouTube en tik in: de bloednacht of https://www.youtube.com/results?search_query=de+bloednacht

Bronnen:

Centrum voor Parlementaire Geschiedenis Faculteit der Letteren, Radboud Universiteit, Nijmegen

Familie Kool genealogie (Hans Lam)

(Foto)archief familie M. Kool Mzn.

Gemeente Broek op Langedijk

Gereformeerde kerk, Broek op Langedijk

Korpora. Erfgoed publieke veiligheid, Apeldoorn

Nationaal archief, Den Haag

Noordhollands archief, Haarlem

Regionaal archief, Alkmaar

Ronald van Schoorl

Stichting Langedijker Verleden

Zaans archief, Zaandam

Literatuur – zie boek

Gesprekken – zie boek

Websites – zie boek

Boek Dossier Dirk, Leven met een NSB-burgemeester

Hoe kwam het boek tot stand?

In de zomer van 2022 ben ik in contact gekomen met Hans de Graaf, voorzitter van uw Stichting Langedijker Verleden. Aanleiding voor dit gesprek was een eerder contact met de nu 87-jarige Carla Kassing-Stoutjesdijk in het voorjaar van 2022. Zij heeft als kind de oorlog meemaakt in Haarlem, Heemstede en Langedijk. Haar vader was NSB-burgemeester in Langedijk. Een door de NPO uitgezonden documentaire 'Oorlog in Westerbork' van Frenk van der Linden maakt zoveel indruk op haar, dat zij besluit het levensverhaal van haar ouders met anderen te delen. Zelf heeft zij als kind met haar intussen overleden zus Henny in 1944 korte tijd in kamp Westerbork doorgebracht. De familie van Carla beschikt over een familiekronek, circa 50 jaar na de oorlog geschreven door zus Henny. Na een paar gesprekken met Carla thuis, besluit ik met haar een boek te schrijven over haar vader en moeder. Een jaar na mijn boek over mijn eigen foute familie, met de titel *'Schaamte en trots in Wassenaar; een bewogen familiegeschiedenis'*.

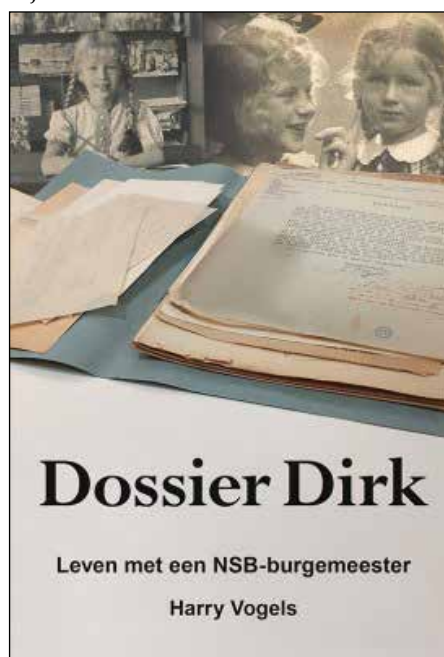

Carla Kassing-Stoutjesdijk bezoekt in het voorjaar van 2023 de voormalige burgemeesterswoning van de gemeente Langedijk in Zuid-Scharwoude.

Voor het boek over NSB-burgemeester Stoutjesdijk ga ik tientallen keren naar het Centraal Archief van de Bijzondere Rechtspleging (CABR) en het Archief van het Nederlands Beheers Instituut (NBI) in het Nationaal

Archief in Den Haag. Hier liggen 556.000 dossiers van circa 310.000 personen opgeslagen in zo'n 30.000 kartonnen dozen, welke over twee jaar openbaar worden. Ook doe ik veel onderzoek in het Regionaal Archief Alkmaar. Hier ligt het burgemeestersarchief van Dirk Stoutjesdijk.

Het resultaat is te lezen in mijn boek van 225 pagina's, getiteld *'Dossier Dirk; leven met een NSB-burgemeester'*, in het voorjaar van 2023 uitgebracht door uitgeverij Elikser in Leeuwarden. In dit artikel wil ik ingaan op een aantal bijzonderheden rond dit boek.

*Omslag
Dossier Dirk,
Leven met een
NSB-
burgemeester*

Het kinder- en schoolproject rond dit boek

Op mijn initiatief heb ik Geert van Diepen uit Sint Pancras bereid gevonden een kinder/ schoolboek rond mijn boek te maken. Hij is hierin zeer geslaagd en het boek heet *'Schaamte voor je achternaam; oorlogsverhaal over de vrouw en de twee dochters van een NSB-burgemeester'*. Geert van Diepen en zijn vrouw Petra zijn er ook in geslaagd, om met vier basisscholen in het voorjaar 2024 aan de slag te gaan met dit boek en het verhaal van de NSB-burgemeester in Langedijk te vertellen. Samen met de bibliotheek. Hopelijk volgen de andere scholen daarna.

De eerste periode van de NSB-burgemeester in Langedijk

Bij zijn komst naar Langedijk op 6 april 1943 krijgt Dirk Stoutjesdijk te maken met de wethouders Schrijver en Kooy, de gemeentesecretaris Post en de commies Blom. Zij zijn zeer tegen de komst van deze NSB-burgemeester. Zij respecteren hem wel, maar niet zijn gedachtegoed. En dat merkt Dirk tijdens zijn hele burgemeestersperiode.

Hij wordt meermalen tegengewerkt. Bijvoorbeeld worden zijn brieven aan de Duitse leiding niet altijd verzonden.

Dirk Stoutjesdijk

Dirk Stoutjesdijk en het Jodenvraagstuk

Het Jodenvraagstuk is voor Dirk Stoutjesdijk steeds een groot dilemma geweest. Hij heeft zich met één Jodenkwestie actief beziggehouden op bevel van bovenaf. Maar de meeste Joden zijn uit Langedijk afgevoerd vóór zijn komst. Dat gebeurde toen zijn voorganger Schelhaas nog actief was.

Brand in het Bollengebouw

In november 1943 ontstaat grote paniek in Langedijk. Een maand daarvoor nemen de Duitsers het Bollengebouw in Broek op Langedijk in gebruik voor de opslag van auto's, benzine en stro. In de nacht van 11 op 12 november 1943 wordt dit gebouw door brand volledig verwoest. Direct daarna komen Duitse officieren bij NSB-burgemeester Stoutjesdijk en zeggen dat er sprake is van sabotage. De inwoners zullen hiervoor zwaar worden gestraft. De Duitsers zijn van plan vele huizen in Langedijk in brand te steken, als represaillemaatregel. Burgemeester Dirk Stoutjesdijk weet dit echter te voorkomen. En dat wordt gewaardeerd door de bevolking.

NSB'ers in Kamp Westerbork in september 1944

Kort na Dolle Dinsdag brengt Dirk Stoutjesdijk zijn vrouw Louise met haar 2 kinderen naar het treinstation in Amsterdam. Bijna alle NSB'ers in Nederland slaan op de vlucht naar Noord-Duitsland. Zij zijn bang voor de Nederlanders en de geallieerden. Het is dan 5 september 1944 in de namiddag. Er reizen honderden mensen met de trein vanuit Amsterdam.

Maar door pech strandt deze trein op het station Hooghalen. Alle honderden mensen uit deze trein worden gedwongen uit te stappen. Er zijn zeer vele kinderen bij. Zij lopen dan naar Kamp Westerbork. De kinderen worden in vrachtauto's gestopt. Louise en haar 2 kinderen, Henry en Carla vinden het maar niets in dit kamp. Zij vluchten met een paar anderen weer naar buiten en slapen een nacht op een boerderij buiten het kamp. De volgende morgen gaat Louise naar een stationschef in Hooghalen en koopt hem om met een paar juwelen. Louise draagt deze juwelen altijd onder haar rok.

Op deze manier komen Louise en haar 2 kinderen na een paar dagen weer terug in Langedijk. Bij aankomst treffen zij Hanna Jessurun aan in de burgemeesterswoning van Langedijk. Dat is wel schrikken.

Louise Lambregts

De rol van de Boerenraad en 2 vrouwen in het leven van de NSB-burgemeester

In het jaar 2022 kijk ik in alle archieven in Den Haag en Alkmaar en schrijf veel over. Foto's maken mag niet. Het archief is niet volledig openbaar. Elke dag in het archief is voor mij een leerdag. Ik leer veel over de bevelijnen van het Duitse gezag richting de NSB-burgemeesters en over de (Dorps)Boerenraad in ieder dorp. Een machtig orgaan, temeer omdat

in de oorlog de gemeenteraad buiten werking is gesteld. Dirk Stoutjesdijk heeft altijd zeer goed met deze Boerenraad samengewerkt. Dat moet wel, want anders zou hij het einde van de oorlog niet meer levend hebben meegeemaakt. Zo blijkt uit mijn onderzoek over een mogelijke moordaanslag op de burgemeester.

Gemeentehuis in Noord-Scharwoude

Levensloop van Dirk Stoutjesdijk

Dirk Stoutjesdijk is in 1894 in Bruinisse, Zeeland, geboren. Hij heeft verschillende functies gehad, was onder meer handelsvertegenwoordiger, maar was ook nog enige tijd fabrikant in rubberartikelen. Vanaf 6 april 1943 fungeert hij als waarnemend burgemeester van Langedijk doch pas op 30 mei 1944 is hij officieel benoemd.

In 1920 trouwt hij voor de eerste maal in Den Haag met Gardina Berendsen, welk huwelijk in 1928 is ontbonden. Een jaar later hertrouwt hij met de tien jaar jongere Louise Antonia Petronella Lambregts, uit welke echtverbintenis twee dochters zijn geboren, Henny en Carla. Henny wordt geboren in 1930 en Carla in 1936.

Louise is kort voor de oorlog even lid van de NSB, maar in de oorlog heeft zij haar man niet gesteund in zijn politieke idealen. Zij wilde zelfs scheiden van haar man, toen die NSB-burgemeester was. Haar advocaat in Alkmaar adviseert haar dit niet te doen. Hij is bang dat haar kinderen dan onder het Duitse rechtssysteem naar nazi-Duitsland worden overgebracht. Louise heeft zich in de burgemeesterswoning altijd verzet tegen haar man.

In 1950 trouwde Dirk Stoutjesdijk met Hanna Jessurun

Na een scheiding in 1949 en enkele jaren gevangenschap is Dirk Stoutjesdijk door verleende gratie in 1949 op 14 januari 1950 in Heemstede in het huwelijk getreden met een vroegere huisvriendin Hanna Ernestine Jessurun. Die is vanaf 1935 tot de opheffing van de Beweging actief NSB'er in Haarlem, leidster van Kring 49 met Kringhuis op het Raadhuisplein 5, wijkhoofd Volksdienst en plaatsvervangend kringleidster van de Nationaal Socialistische Vrouwen Organisatie. Van beroep is zij muziekonderwijzeres. Zij is dochter van Max Jessurun. Max Jessurun is de eerste vrouwenarts van Nederland.

Hij is betrokken bij de oprichting van de Mariastichting in 1899, welke later overgaat in het Spaarne Ziekenhuis. Max Jessurun heeft ook nog een zoon, Reinier Jessurun, die werkzaam is als militair vlieger bij het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger.

Dirk Stoutjesdijk met (derde) echtgenote Hanna Jessurun en haar moeder in de tuin van hun woning in Heemstede

Hij is op 16 oktober 1948 begiftigd met een ridderorde vierde klasse der Militaire Willems Orde (MWO-4 vanwege getoonde moed als vlieger in de periode 1943 tot 1945). Ook is hij gedecoreerd met de Medal of

Freedom, een hoge Amerikaanse onderscheiding. Max Jessurun komt op 4 mei 1949 om bij een vliegtuigongeval te Kroja, Indonesië. Hij ligt begraven op het Nederlands ereveld Menteng Pulo bij Djakarta.

Bijzonder in mijn boek is de rol van twee vrouwen in het leven van Dirk Stoutjesdijk. Louise Lambregts en Hanna Jessurun. De een anti-NSB en de ander fel pro-NSB. Hanna Jessurun heeft een zeer grote invloed gehad op het doen en denken van Dirk Stoutjesdijk. En Hanna was zeer trots op het werk van Dirk. De rol van Hanna is ook bijzonder ten opzichte van haar enige broer. Reinier Jessurun had een hoge rang in het Nederlandse leger, twee uitersten in een familie.

Samenwerking met Carla Kassing

Tijdens het schrijven van mijn boek Dossier Dirk heb ik veel contacten gehad met Carla Kassing. Door dit boek heb ik de nu 87-jarige Carla zoveel kennis gebracht over haar vader en moeder, dat zij zich niet meer zoveel schaamt als vroeger. Zij durft zich nu weer Carla Kassing-Stoutjesdijk te noemen. En voor mij en -ik hoop ook voor vele anderen- is het een leerzaam boek over de rol van een burgemeester in de Tweede Wereldoorlog.

Dank aan de Langedijker gemeenschap!

Bij het onderzoek en het schrijven voor dit boek heb ik geweldig veel steun gekregen vanuit Langedijk. Niet alleen financieel, maar ook met andere hulp. Ik wil graag een paar namen noemen: Marieke Neesen van de Stichting Lief Langedijk, Paul Post van het Regionaal Archief Alkmaar, Hans de Graaf en Arie Kaan van de Stichting Langedijker Verleden, Sylvia Stoop van de gemeente Dijk en Waard en Kees Schaap van SchaaSchrijft. En natuurlijk ook van Carla Kassing zelf!

Het was een bijzonder mooi project, waar ik met zeer veel plezier op terugkijk.

